

Yeni

M U H İ T

Sene 1

Resimli Aylık Aile Mecmuası

No. 3

Müvezzilerden elbise kalıbını isteyiniz.

Nushası 30 Kuruştur

MUHİT'in Karileri

Mecmuaları Hakkında ne Diyorlar?

"Muhit,,in Anketine Karilerimizden Gelen Cevaplar

Aldığımız cevapları peyderpey neşre başlıyoruz. Bu nushada resimsiz gelen cevapların bir kısmı neşredilmiştir. Gelecek nushada resimli cevaplardan bazıları neşredilecektir.

Karilerimizin cevaplarından çok istifade ettik, nushadan nushaya bütün arzularını tatmine çalıştık. Muhit de bu sayede hakikî bir tekâmül geçirmektedir.

Anketimiz devam ediyor. Cevap veren karilerimize vat ettiğimiz mükâfatlar anketin hitamında tevzi edilecektir.

Anketi devam ettirmekten maksadımız tedricen karilerimizle olan münasebatımızı daha samimi bir hale getirerek Muhiti tamamiyle karilerinin Mecmuası haline koymaktır.

"Muhit" mecmuasi müdürlüğüne

Efendim

Bizde milletin ruhi ihtiyacını nezih bir surette tatmin edecek mecmua azdır.

Bununla beraber Türklerin refah ve saadetini temin edecek yolları gösterir yazılara yer verecek bir mecmuaya büyük ihtiyaç vardır.

Muhit çıkınca bu düşünceye müsteniden aldım, okudum.

Üçüncü nushadaki anketler beni tamamen ümitlere düşürdü. Ve dedim ki: İşte Muhit memlekete maddî menfaatlar teminine çalışacak ve Türk ruhunu tatmin edecek nezih bir mecmua olacaktır.

Bu büyük milletin ahlak düşkünlüğüne nefret nazarile bakmaktan bir an geri durmamasını, gençlerin sefahatle servet ve hayatlarını ifna etmemesini temin edecek ilmi, Fennî yazılar tahminlerimize muvafık olur.

Yerli mallarımızda aynı varken ecnebi mallarına para vermek, moda iptilasile servetimilliyenin harice akıtılması iktisadî hayatımızı rahnedar ettiğini ve bu halin devamı vehameti mucip olacağını anlatacak yazıların mecmuanın her nushasında bir sütun işgali pek mühim ve millî bir hizmet olacağı tafsilat istemez kanaatindeyim.

Müvaffekiyetler temenni eylerim, efendim.

25, 1, 29: Cüma: Kadi köy HARİKA

"Muhit" mecmuasının anketine cevap veriyorum:

Efendim

1.— Mecmuada karilerin sualleri ve musiki için birer sahife ayrılseydi, benim fikrimce, daha iyi olurdu.

2.— Sinama kısmının forma ortasında 4 sahife olması lâzımdır. Kuponların arkasında ilânlardan başka bir yazı veya şekil bulunması doğru değildir. Çünkü, böyle olunca kuponların arkasındaki sahifede bulunan mühim yazılar ziyan olmaz.

3.— Verilen hediyeler, hususiyle "Hayat Aşkı" ilavesi çok iyi ve güzeldir.

Adres:

Bursa lisesi onuncu sınıf talebesinden 254 numaralı Adnan.

"Muhit" Müdüriyetine

Efendim

1 Numaralı nushadaki ankete cevap veriyorum.

Peşinen "Muhit" hey'etitahriyesini tebrik ederim.

"Muhit" — Samimi olarak söylüyorum ki — ilk görüşte ben de bir Avrupa mecmuası intibarı bıraktı.

Birinci sahifesinden sonuna kadar hepsi güzel, her tarafı enfes.

İlave olarak verilen forma beni daha ziyade müte-hassis ediyor.

Yalnız benim de bazı küçük temennilerim vardır ki şunlardır:

1.— Mecmua sahifelerinin soldan başlaması ve yeni harflerle intişarı.

2.— Tercüme makale ve hikâyeler yanında millî yazılar bulunması, büyük edip ve muharrirlerimizin yardım-larının te'mini temenni olunurdu.

Silifke:

Ciflik muallimi M. SAMİ

Ankete

— Hangi "Muhit,,? dediler,

— Bak hayata dedim.

— İşte "Hayat" dediler,

Tutup "Muhit,, verdim.

Başında büyük baş,

En büyük randuman,

"Muhit,,te yok traş,

Anladık o zaman.

"Muhit,,... Sen "Muhit,, kadar,

Coşkun, Cumhuriyet "Muhit,,isin,

Hayat; geniş ufuklar

Sana; sen sonsuz ebadiyetsin...

Ankete cevap:

Efendim

Acık lisanla itiraf ederim ki ben hayatımda "Muhit,, kadar ne bir mecmuaya rastladım ve nede bu kadar güzel bir mecmua bulunduğunu duydum.

Bütün arzu ve temennim "Muhitin,, böylece bir Cumhuriyet "Muhiti" olarak devamıdır.

Bursa lisesi 61 A.ŞAHİT

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Sene 1

Mart, 1929

№ 5

YİRMİNCİ ASIRDA Güzellik, İyilik, Doğruluk İdeali

Medeniyet ilerledikçe güzelliğin, iyiliğin, doğruluğun kalktığını iddia edenler, beşeriyetin idealsizlik içinde bozulup çürüyeceğini söyleyenler vardır. Biz bu iddiaları kabul edenlerden değiliz. Beşeriyet şimdi olduğu kadar diğer hiç bir asırda Tabiatı daha yakından daha derinden, daha yüksekten temaşa edememiştir. Tabiatın bütün şiddetli ve kudurgan kuvvetlerle bugünkü insanlardan ziyade hiç bir nesil mücadele etmemiştir. Saf, rakit bir havada yüzlerle metro yukarıdan en yüksek dağları, en geniş okyanosları, sahraları, buzlu mıntakaları tayyare ile aşmaktan, denizlerin derinliklerini istikşaf etmekten daha güzel, daha meraklı, daha heyecan verici ne olabilir?

Spor hevesi, spor maniyası aceba şövalyelik ve sipahilik devrinde zamanımızdakinden daha had bir dereceye çıkabilmiş mi idi? Asrımızın yüz bin seyirciyi toplayabilen stadyumları azamet ve heybetçe eski Olimpiyadları kat kat geçmiyor mu?

On sekizinci asrın krallık Fransasında çiçeklenen sun'i ve fesahatperdaz şiirde, tiyatrodaki hikâye ve romanda hangi tabii güzellikler terennüm edilmiş, hangi mubarezelerin şanı yükseltilmiştir?

Aynı devirde Osmanlı sarayının sefihten ihtişamı içinde karıncalanan şirin esasında tabiat güzelliklerinin bir nebzesi bile mevcut mu idi? Bir şişe şarabın, bir zeytin yağı kandilinin, bir kök gül fidanının doldurduğu gönüllerden sızan neşeler mahmurluk içinde sönüp giderdi; şimdi ise tabiatın sonu yok güzelliklerine, esrarına iri iri açılan gözlerden fışkıran muzafferiyet hayranlığı için nasıl bir zeval tesavvür olunabilir?

Beşeriyet henüz, fen ile yeni açtığı güzellik ve ihtişam ufuklarının temasına dalmak üzredir. Be-

şeriyet henüz, bu taze, bu derin ihtisasların teessürlerini lisanla, kalemle, fırça ile, renk ile, mermerle, tunçla... aksettirecek kadar kendini dinlemeye vakit bulamamıştır.

Ebediyet ve kat'i muzafferiyet idealini ruhunda derin derin duyabilen bugünkü medeni beşeriyetin sanatkar dehasından yarın neler doğacağını kim tahayyül edebilir?

Yirminci asırda iyilik ideali yokmuş! Ne yanlış fikir! Yirminci asır fertler için, kabileler için hotkâmca iyilik düşünen bir asır değildir. Yirminci asır bütün bir medeniyet dünyası, bütün insanlık alemi için tam, eksiksiz, noksansız iyilik düşünüyor. İyiliği fertlerinin; kabile, soy veya sınıflarının hotkâmca tasavvurlarına sığdırmaya çalışanlar şüphesiz yirminci asrın ufukları, iklimleri dolduracak olan iyiliğine akıl erdiremezler.

Yirminci asırda doğruluk ideali kalmamış imiş! Ne kısa görüş! Geçmiş asırların ihtikâr, narh, doğru tartı, kul hakkı, istikamet gibi formülleri çocukça şeyler imiş. Yirminci asrın milletler ve memleketler arasındaki münasebetlerini iktisadiyatın yanılmaz kanunları idare ediyor. Yirminci asır bu kanunlara dayanarak dünya yüzünden her nevi insan istismarını kaldırmak idealini güden ve ona doğru dev adımlarıyla yürüyen hakiki doğruluk asrıdır.

Bu asrın en ileri mümessilleri en evel ve en yakın bir zamanda beşeriyetin şimdiye kadar mislini görmediği güzelliği, iyiliği, ve doğruluğu kucaklıyacaktır.

Çalışalım ki biz de yirminci asrın en ileri mümessillerinden olalım.

A. C.

Harbin en Tehlikeli Anlarında GAZİ

ELİM VE ULVÎ BİR HATIRA

Muharriri : YAKUP KADRI

Eskişehirin Yunanlılar eline düştüğü gece idi. Biz, o vaktin erkânından bir kaç kişi ile ben, Ankarada Umumî Erkânıharbiye daire-sinin bir odasında dertleşiyoruz. Yüreklerimizi bir demirden pençe sıkıyor, sıkıyor; öyle ki birbirimizden utanmasak ağlıyacağız. Arada sırada içimizden biri perdesiz, çıplak pençere-ye yaklaşıyor, hain bir mehtabın; sarı, hum-malı, ölüm ve korku renginde bir çöl meh-tabının aydınlattığı çıplak ve gölgesiz kırlara bakıyor, hiç sesini çıkarmıyor ve sanırım ki göz yaşları bir çatlak duvardan sızan su gibi yanaklarından aşağıya akıyor; evet, muhakkak böyle oluyor, çünkü ben de her pençereye yaklaşıp dışarıya baktığım zaman öyle yapıyorum.

Düşünüyoruz ki artık her şey bitmiştir; azmın bileği zulmün pençesinde, bu gece, artık hiç doğrulmıyacak kadar bükülmüştür ve hayalimizde bütün bir milletin, münhezim bir cephe arkasında, inliyerek, kıvranarak ve her tarafından kanları sızarak, Türk yurdunun son yalçın dağlarına doğru çekildiğini görüyoruz. Bu ric'at bize kevnî bir afet gibi geliyor. Bizim için, artık, yarın kıyamet kopacak gibidir; göya hepimiz son saatlerimizi yaşıyoruz. Pençereden seyrettiğimiz ay, ateşi sönmüş bir ölü güneştir; önümüzde serilen bu geniş saha içinde hiç bir mahlûk teneffüs etmiyor; yalnız oturduğumuz binanın bozulmuş namzı mütema-diyen atıyor; aşağıda karargâhın hususî telgrafı, tık, tık, tak, tık, tık, tak, mütemadiyen cep-heden buraya en son fena haberleri verip dur-maktadır. Evet, sanki, içinde bulunduğumuz bu bina bir hasta devdir, sür'atlı, kesik ve bazı müselsel bir tarzda atan namzı, bize her şeyle beraber onun da son dakikalarını yaşadığını bildiriyor.

Derken yan taraftaki odaların birinden iki kuvvetli ve canlı sesin, asude zamanlara mah-

sus bir ferahlık ve serbeslikle kâh birbirine ka-rışarak, kâh teker teker, akmağa, dalgalanmağa başladığını duyduk. Akmağa diyorum, zira, bu ölüm sükûtu içinde birden bire işitilen bu ses-lerde bir kayadan bir suyun fışkırıp akışını andıran bir ahenk vardı. Nasıl? Kimdir bu iki zihayat ki dünyanın son nefesini verdiği bu anda, bu mevta binanın içinde böyle ko-nuşup gülüşmek cür'etini gösterebiliyor? Ara-mızdan birisi:

— Mustafa Kemal Paşa ile Fevzi Paşa... dedi. Harita üzerinde harp vaziyetini münakaşa ediyorlar...

— Kim bilir ne enteresandır, biz de din-liyebilse idik!!...

Çoktan nerede ve nasıl bir anda bulunduğumuzu unuttuk; yandaki odaya gitmek, onu dinlemek istiyoruz; bu bir emeldir; bizi yeniden hayata bağlayan bir emeldir. Birer ikişer yandaki odaya sokuluyoruz. Bu be-nim, Mustafa Kemal'in yanına üçüncü girişim-dir.

Yüzünün rengi bu mehtabın aydınlığından yapılmış gibidir; yeşiller giyinmiş —ah, bu yeşil spor kostümü, acaba şimdi nerededir? Bul-saydım ona yüzümü gözümü sürecektim, zira o gece benim aklımdan ölüm fikrini koğan şey bu kostümün rengi ve... Ve bu kostümün ren-gindeki onun gözleri oldu. Elinde bir kalem parçası, üstü harita ile kaplı bir tahta masanın başında oturuyor. Biz ona: «Ne oldu? Ne hal-deyiz?» demeden, onun bize «Hiç bir şey yok! Müsterih olun; bekleyin; felâketi tamir edece-gim; korkmayın, sizi kurtaracağım!» diyen bir hali var... Kendi kendimize, içimizden «Sahi mi?» demeğe bile lüzum görmeden, bu söylen-memiş, bu işitilmemiş müjdeyi kabul ediyoruz. Derhal, etrafımızda her şey bir peri esasının

dokunduğu eşya gibi «feerik» bir hale giriyor; tahta masanın üstündeki petrol lambası bir destanî meş'ale, masa bir yüksek kale oluyor, ve aşağıdan gelen telgraf sesleri, yüzbinlerce as-

işleri yolunda bir irat sahibini andırıyordu. Halbuki yıkılacak olan dünya onun başı üstünde duruyordu; yarın düşman Ankaraya girdiği gün «Vatanın son taş parçası» üstünde tek ba-

ADİ MUSTAFA KEMAL, BÜYÜK GAZİ
ODUR KURTARAN MAHVOLMAKTAN BİZİ

kerin ayak patırdılarını andırıyor. Biz ise bir zafer ganimetini paylaşmak üzere bir muhteşem otağa toplanmış serdarlarız.

Şefimiz ne yorgun, ne müteheyyiştir. Henüz banyodan çıkmış, kahvaltısını etmiş,

şına kalacak çıplak, eti vahşî kuşlara yem, zincirbent Promethe O idi. Bununla beraber altın saçlı genç İlâh, kendisini bekliyen bu akibetten tamamiyle bihaber gibi, gülümsüyor, hatta arasına gülüyordu.

Vaziyetin bütün fecaatine rağmen ona haftıften bir müjde mi gelmişti? O sair fanilere meksuf olmıyan bir sırta mı ermişti? Ona bu sükûneti veren şey ne idi? Bunu bilmiyorduk, fakat, yavaş yavaş biz de onun gibi sakin ve mütebessim olmağa başlıyorduk.

Arada bir, genç bir zabıt ona aşağıda, telgrafhaneden en son gelen haberi getiriyordu; o vakit o eline kalemini alıyor, haritanın üstüne eğiliyor «İşte düşman şimdi bu tepeye doğru ilerliyor; işte bizim sol cenahımız bu mevzıa çekildi... Burada Fahrettin Paşa var... Bana onu çağırır mısınız? Evet, evet, derhal bulunuz; makine başına gelsin...» o bulunmayınca başka bir kumandanın adını söylüyor, sonra birden vazgeçip: «O şimdi uykuya dalmıştır, bırakın, bırakın; zavallı bütün gün vuruştı; bitap düşmüştür» diyordu.

Sanki hepimiz muharebe meydanında, cephe gibiyiz. Gecenin bu ilerlemiş saatinde, bu masanın önünde harbin öyle hurde ve harim teferruatı ile meşgulüz ki, bütün haile bana git gide bir oyun kadar ehemiyetsiz, bir oyun kadar cazip görünmeğe başlıyor.

Gerçek bu bir oyundan başka bir şey de-

ğilmiş. İşte harp ilahının bizzat kendisi tunc-tan bir kalkana benziyen yüzünü bana çeviriyor ve diyor ki: «Poker oyununu bilir misiniz? Harp denilen şey tıpkı onun gibi dir; esasî blöften ibarettir.»

Evet, fakat sen, ey cüretkâr oyuncu, bu dakikada bütün taliini, mazideki şanını, şerefini, istikbalini, hulâsa şu güzel başını bu müthiş oyun masasının üzerine atmış bulunuyorsun. Ya, karşıdaki oyuncunun elinde bir kare varsa?...

Genç serdar bu ihtimali de gözüne almış görünüyor. Nasıl ve ne için: artık havsalam, bu düşünceleri almıyacak kadar daralmıştır. Yalnız bu hummalı gecenin sonunda bir rûmuzlu resim halini alan serdarın yüzüne bakıyorum. Bu yüz bana bütün vatanın hulâsası gibi geliyor. Bütün bir milletin hıncı, ıstırapı, kuvveti, zafı, bahtı, şerefi, mazi ve atisi hep bu yüzde toplanmıştı. Yoluna can vermeğe hazırlanmış ideal varlık nihayet onda gözle görü-

lür, elle tutulur bir hal almıştı. Düşündüm ki o var olduğu müddetçe vatanın her tarafını düşman istila etmiş olsa gene herşey bitmiş sayılamaz, ve ümitli gözlerle tam yüzünden gelen aydınlığa baktım.

«Moris Meterlink,,ten :

MUMLAR VE KAPILAR

Yolculuğa başladım,
—Çocuğum, korkuyorum—
Yolculuğa başladım:
Mebde uzak kalmada..

Yanan bir muma doğru,
—Çocuğum, korkuyorum—
Yanan bir muma doğru,
Mesafem azalmada..

Şu birinci kapıda
—Çocuğum, korkuyorum—
Şu birinci kapıda
Mumlar ışıık almada...

Ve ikinci kapıda
—Çocuğum, korkuyorum—
Ve ikinci kapıda
Işıklar çoğalmada..

Üçüncü kapıda da..
—Çocuğum, korkuyorum—
Üçüncü kapıda da
Mum ademe dalmada..

Tercüme eden :
C. K.

KONYA

Selçuk Türk-
lerinin Bu Es-
ki Paytahtı En
Nefis Asaria-
tika ile Do-
ludur

Konyanın umumi manzarası

"Ya Hazretimevlâna"

Muharriri: NUSRET KEMAL

Çocukken İstanbul'da yerleri hasır döşeli, sofalarında bir guguklu saat duran bazı evlerin koyu renkli şam perdelerinin loşlandığı alçak sedirli, minderli, pirinç mangallı odalarının duvarlarında, halâ da bazı eski evlerde görmüş olduğum bu —neye bilmem, hazin— kitabe bütün düşüncemi işgal ediyor, uzaktan gördüğüm yeşil kubbeye dikilen gözlerimden içime

melâllî bir şiir ve tesavvuf kokusu akıyordu.

Niçin bilmem, şimdi Konya müzesi olan «Mevlâna Türbesi»ne yaklaşıırken içimdeki ve-
kur hüznü artıyordu. Türbeden içeri girmek için lastiklerimi çıkarırken tohaf bir heyecan hissediyordum. Kemalîhuşu ile içeri girdim. Arkasında cübbevari bir palto, başında sikkevari bir şapka bulunan müze hademesi —belki sa-
bık bir dede — ezgin bir lakaydi ve derin bir bensizlikle kıpır-
dadı. Selâm verdim, selâmımı aldı. Karşı-
da. üzerimde bir so-
ğuk duş tesiri yapan, bir ihtar gözüne çarp-
tı: «Sağ tarafı takip
ediniz, beyaz halılara
basmayınız»

Konyada Asariatika Müzesi

Türbenin serin ve sessiz loşluğu içine girince tüylerim ürperdi. Sabık dede ayağındaki yumuşak lapçinlerle kilimler üzerinde ayaklarının sesi çıkmadan ağır adımlarla bir hayal gibi

yürüyor, türbenin içinde insanın benliğini uyuşturan bir saat sesinden başka bir şey işidilmiyordu. Bütün bunlar insana derin bir melâl ve vakur bir hürmet hissi telkin ediyordu. Burada insanı dünyadan tecrit edici bir hassa vardı. Beynindeki *Etiket* merkezi cılız bir sesle şapkamı çıkarmamı ihtar etti. Fakat artık adelatım düşüncemin değil hissimin emri altında idi; elim kalkmadı, dudaklarım tekallüs etti. Hissettiğim şeylerin şapka çıkarmakla hiç alakası yoktu. İçimde gizli bir teezi hissediyor, bende asıl olan itikatsızlığın Mevlânanın ruhaniyetini rencide etmesinden korkar gibi oluyordum.

Türbeden çıktığım zaman avluda sessiz adımlarla kenarlarda yürüyen uzun boylu, hayırsız senelelerin yükü ile katlanmış; beyaz sakallı bir adam gördüm. Sırta da de-

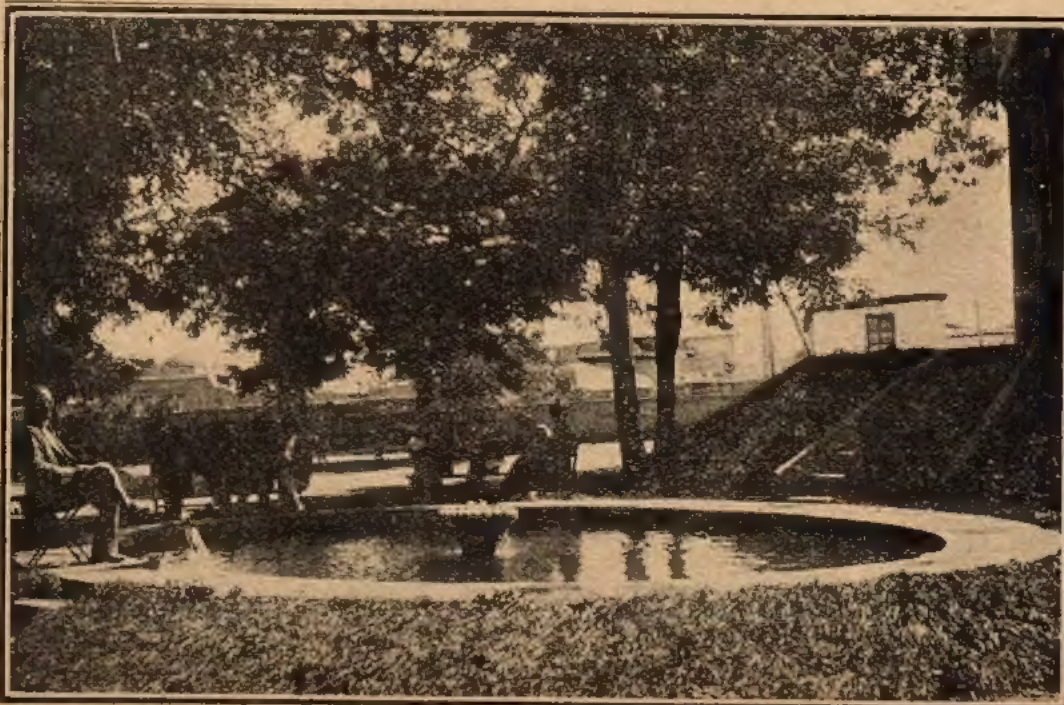
Konyada "Gazi,, Heykeli

ve tüyü renginde bir cübbe, başında aynı renkte bir sikke vardı. Evet, her bir sikke yerinde yeşil kordele konmuştu.

Konyada çoğunun sabık dedeler olduklarını zanettiğim bir çok kişi eski sikkelerin kumasından ve sikkeye bir az benzer biçimde şapkalar giyerler. Bu şapkalar Konyada eski sikkeci tarafından yapılır. Böyle bir şapka giymiş bir adamın çarşıda, dükânında diz çökmüş olduğu halde mütemadiyen zikreder gibi sallanmakta olduğunu gördüm. Şüphesiz bu da bir eski dede idi.

Konyanın en karakteristik yerli san'ati dövme abadan bu şapkaları yapmaktır. Mamefi, bunun büyük bir

iktisadî ehemiyeti yoktur. Konyada ticarî ehemiyeti haiz yeğâne san'at halıcılığıdır. Bir dema halî ehemiyeti haiz olmak üzere kağıt imalatı zikre şayandır. Toprağının nan-

körlüğüne rağmen bir ziraat memleketi olmağa mahkûm görünen Konyada sanayi —halıcılık müstesna— umumiyet itibarile, şimdiye kadar inkişaf etmemiş olduğu gibi şimdiden sonra da inkişaf edeceğı pek benzemez.

Halkın anasırtabiiye ile mücadele için fenî malûmat ve asrî vesaite malik bulunmaması ziraatin de kâfi derecede terakki etmesine ve memlekete devamlı bir servet menbaı teşkil etmesine mani bulunmaktadır. Bu yüzdendir ki halk umumiyet itibarile fakir denilebilecek bir seviyeiktisadiyede bulunduğu gibi kurak giden son üç sene zarfında da epeyi sıkıntı çekmiştir. Mamafî, şükrolunur ki bu senenin halkın (mübah) tabir ettiği bolluk senelerinden biri olacağı kuvvetle tahmin edilmektedir.

Kurak senelerde çok az mahsul alındığı gibi mübah senelerde de mahsul fevkalade bereketli olmakta, hatta bazı müstesna senelerde (domalan) tabir olunan hüdayınabî bir cins yabancı patates yetişmektedir. Böyle senelerde Konya köylerinin çoğunda kendi kendine mebzulen yetişen domalan fevkalade lezzetli ve makbul bir maddeigıdaiye olup köylüye mühim servet temin etmektedir.

Konyanın başlıca istihsalatı hububat, tiftik yapığı ve afyondur. Daima anasırtabiiye-ye karşı mücadele ve serfuru etmek vaziyetinde bulunan ehali çalışkan, sebatkâr, tutumlu ve sakin ruhludur.

Zengin olmamasına rağmen, Konya, Anadolu'nun bir çok kısımlarına nispeten mamur sayılabilir. Evleri ekseriyetle kerpiçten olmakla beraber kireç sıvalı ve oldukça temiz yapıdır. Yalnız sokakları pek çamurlu ve ya tozundur. Konyada eski valilerden Ferit paşanın getirtmiş olduğu lezzetli ve mebzul bir su vardır.

Konyanın gayyur valisi İzzet ve sevimli belediye reisi Halis beyler şehrin imarı için bütün güçlüklerle rağmen muvaffakiyetle çalışmaktadırlar. Valinin bilhassa mutena mevki-lerde güzel mektep binalarına, geniş ve muntazam caddelere, elektrik tenviratına merakı vardır. Yaptırmış olduğu mektepler şehrin en güzel binaları arasındadır. Son günlerde asrî bir elektrik fabrikası da faaliyete geçmiş bulunmaktadır.

Yeni yazı şehir ve köylerde büyük bir alâka ve hararetle öğrenilmektedir.

Konya Asarıatika Müzesi

Hali fakir olan Konyanın mazisi pek zengindir. Adım başında bir türbe, bir cami ve ya bir medrese görürsünüz. Bizden evel gelenler bize şimdiye kadar benzerlerini vücuda getirmek şöyle dursun, muhafaza bile etmesini bilememiş olduğumuz yalnız kemmiyet değil keyfiyet itibarile de çok zengin eserler bırakmışlardır. Her biri yedi ve ya daha fazla asrın yükünü taşıyan Konyadaki Selçuk asarımimariyesi insanı büyük hayret ve zevkle düşündüren bir nefasete maliktir. Bunları ve bilhassa Konya Asarıatika Müzesindeki nefis san'at eserlerini gördükten sonra bu eserleri vücuda getirmiş olan bir milletin ahfadının bugün Konya meskenlerinin ekserisini teşkil eden kerpiçten evler içinde oturmağa tahammül edebildiğine insan şaşar. Eski zamanlarda Konya yalnız bir san'at değil, aynı zamanda pek büyük bir ilim merkezi imiş de. Konya müzesinin ihtiva ettiği eşya gerek san'at ve gerek ilim itibarile ecdadımızın ne kadar büyük bir varlığa sahip olduğunu bize ispat etmektedir. Yalnız şu cihet de zikre değer ki bütün bu asar amelî ve hayati bir kıymeti haiz olmaktan ziyade ilmi olanları tamamilе sūbjektif mevzulara, umranî olanları ise sadece filantropik ve bedîî gayelere ait bulunmaktadır.

Konya müzesinin elyevm işgal ettiği bina uzun müddet Müslümanlık tasavvuf felsefesinin mektebini teşkil etmiş olan «Hazreti Mevlâna Dergâhı» dır. Mahruti şekildeki yeşil kubbe binaya büyük bir hususiyet verir.

Konya müzesi, Türk-İslam kültürü noktainazarından kıymet biçilemez hazinelere maliktir. Muhtevi olduğu eşyanın umumî bir listesi müzenin değeri hakkında icmalî bir fikir verebilir:

Adet

50 Mushaf. Yazma ve müzehhep.

150 Mühtelif kitap »

142 Yazı levhası, muhtelif meşhur hattatların.

212 Şal, nakışlı bakır eşya, altın ve gümüş eşya ve mineli kandil.

47 Ağaçtan oyma işleri.

16 Ešliha.

95 Halı ve seccade.

151 Melbusat, çatma, puşide, kumaş ve işleme.

92 Selçuk ve Osmanlı devrine ait taş mahkûkât.

157 Türk çinileri, Arap çinileri.

405 Meskûkat (Akvamı muhtelifeye ait).

132 Topraktan mamul eşya (Roma ve Bizans).

179 Gayri islâmî taş asar, heykel, kitabe v. s.

1828

Müzedeki asarın efise arasında bilhassa şayanıdikkat olanları şunlardır:

1. (677) tarihli müzehhep altı ciltlik mesnevî. Geçen sene (Cambridge) Kembridge darülfünunu profesörlerinden Mister Nicolson 650 kûsur lira sarfile bu eserin her bir sayfasının fotoğrafını aldırılmıştır.

Bu salahiyetdar zat bu nushanın mevcutlar içinde en doğrusu olduğunu ifade etmiştir.

2. Ahmedinin İskendernamesi

3. Arap (Mısır) masnuatı

4. Mahmut Sani, Yesari, Rakımî, Kazasker İzzet Efendi ve sairenin yazıları.

5. Lahur, Kişmir ve İran şalları.

6. Moğol devrine ait Nisan tası, şamdan, kandil

7. Mimar Abdülvahit ibni Selim tarafından Hazret Mevlâna için yapılmış, Selçuk asarın efisesinden ceviz sanduka

8. Eski İzmir, Selçuk, Kula, çividi Gordes ve İsfahan malı bir küçük ipek seccade; beher santimetre mürabbainda 121 ve bütün seccadede 2,435,000 kûsur ilmik vardır.

9. Mevlanaya ait melbusat.

10. Eski Türk çatmaları ve kumaşları.

Konya Asarîatıka Müzesinin Sanatkârane Kapısı

Müzenin gayyur müdürü Mehmet Yusuf Bey bütün güçlüklerle rağmen eşyayı ilmi bir surette tasnif etmek ve her parçanın üzerine koyduğu fişlerle ziyaretçilere muhtasar, müfit malûmat vermek hususlarında iki sene gibi az bir müddette büyük bir muvaffakiyet göstermiştir. Yusuf Bey aynı zamanda, müze ve mevlevilik hakkında altı büyük ciltten mürekkep resimli, çok kıymetli bir eser yazmıştır.

Müzenin, evelce dergâha ait bulunan kütüphanesi de dikkate layıktır. Buradaki 4000 kûsur ki-

tap orijinal fakat muvaffakiyetli bir fiş usulu ile tasnif edilmiştir; mevleviliğe ve Müslümanlıktaki tasavvuf felsefesine ait en zengin edebiyatı ihtiva etmektedir. Asarın kısmı azamı yazmadır.

Müzeyi açıldığı 2 Mart 1927 tarihinden 1 Kânûnusani 1929 tarihine kadar açık bulunduğu 553 gün zarfında mesaliki muhtelif erbabından 32,888 kişi ziyaret etmiştir. Bunlardan 173 ü ecnebidir.

"TÜRK YILI"

Türkiye Cumhuriyeti

Muharriri: AKÇURAOĞLU YUSUF

Türk Ocakları Hars Heyeti tarafından "Türk Yılı,, namile muazzam ve mükemmel bir salname neşr olunmuştur. Bu büyük eserde Türkiye Cumhuriyetinin muhtelif safhaları hulâsa edildikten sonra salnamenin baş muharriri Akçuraoğlu Yusuf Bey tarafından bir Hatime tezyil edilmiştir. Bu muhim mekaleyi aynen iktibas ediyoruz; karilerimize de "Türk Yılı,,nın mutalâasını tavsiye ederiz.

Sırf vakıalarla rakkamlara istinat eden yukarıdaki hülâsa, her türlü temayülâtan beri, temamen bitaraf ve şey'idir. Vakıa ve rakkamların tetselsülünden hasıl olan lavhaya indî tamimlerden yoğurulmuş renkler ilâve olunmamıştır: Olanı olduğu gibi göstermeğe çalıştık...

Bu hülâsada en bariz olarak göze çarpan büyük ve mühim vakıa, Türk milletin hayatiyeti ve kudretidir. Tarihini inş ve çıkışlarında, Türkü daima canlı, ayakta, yorulmamış ve yaratıcı görüyoruz. Türkün en büyük merak ve istidadı, insan sürülerile oynamaktadır; Bu sürüleri sürer, yayar, dağıtır, toplar; Türk bütün tarihinde çoban kalmıştır; lâkin hayvan çobanı olmaktan ziyade, insan çobanı...

Tekmil büyük Asya, bir zamanlar, bu büyük çobanların otlak ve yaylağı idi; bu kıfayet etmedi, Asyanın garbına uzanan Avrupa yarım adasına da geçtiler ve orada da, insan sürülerile istedikleri gibi oynadılar.

Bu seciyede Türk baki kaldıkça, müstakil Türk devlet ve ya devletleri de mevcut olacaktır. Bu kanaatledir ki, on, on beş yıl evel, Osmanlı imparatorluğunun artık inhilâl ve inkırazı mukadder olduğunu

gördüğüm zaman, «bas badelmeyt» hak-tır, demiştim. Hülâsamızın bir kısmı bu «bas badelmeyt» vakıasını tespit etmektedir.

Bu vak'a vukua gelirken, Türk hayatının yeni bir hamle ile tarakki ve tekâmül yolunda inkişafını müşahade ediyoruz. Zaten daimi tarakki ve tekâmül halinde bulunmayan hayat, sönüyor, demektir. Tekrar diriliş, tarakki hadisesinin en bariz bir görünüşüdür. Lakin bundan başka Türk milletinin, yeni hamlesinde meşhut tarakki ve tekâmül vakıalarını da hülâsamızda ifade etmiş

bulunuyoruz: Yeni Türk devletinin, devletçe icraatı, ve icraatın menbalarile semereleri Türk milletini tarakki ve tekâmülünü irae etmektedir.

"Türk Müncisi,, Türk kudreti, tarihi, muazzam hadiseler halkettiği zaman, ek-

seriya kavmin bir oğlunda tecelli eder. Türk mitolocyasında bu vak'anın mütaaddit temsili ifadelerini buluyoruz. Son «bas badelmeyt» hadisesinde Türkü necata erdiren «Türk müncisi» ni bizzat gördük, o içimizde yaşıyor. «Türk müncisi» nin yaptıkları, yeni Türkiyenin kuruluşudur ki hülâsamızın en mühim kısmını teşkil eder. Yeni Türk devletinin nasıl kurulduğunu en mükemmel nakıl ve hikâye eden de bizzat «Münci» olmuştur. «Büyük nutk» a Türk devletinin «Kitabüttekvîn» i diyebiliriz.

Tarihin büyük hadiseleri, yer üzerindeki yüksek dağlara benzer : Yamacında bulundukça büyüklüğü, yüksekliği eyi seçilemez... Bizim neslimiz ve yetiştirmekte olan nesil, geçen rubuasırda Türklerin içinde yaşadıkları tarihi vakıaların ehemmiyet ve azametini bilmem kâfi derecede idrak edebiliyor mu?... Türk milletinin siyasi vaziyeti, bugün-

kü Mısır, Sûrye ve Hicaz halkının vaziyetine benzemek yani Türk kendi kendisinin değil, yabancıların hükümü altında yaşamağa icbar edilmek üzre idi. Dünyaya kurulalıdan beri hakim geçinen Türk, tarihte ilk defa hakimiyeti büsbütün elden kaçırmış bulunacaktı... Türk yurdu -bütün servetlerle- yabancıların mülkü olacak, Türkler kendi topraklarında bir nevi müstecir ve ecir makamında kalacaklardı... Tanrıya bin şükür olsun, öz milletini bu hacalet ve sefalette bırakmadı; korkunç kâbus, çabuk geçti; tekrar mustakil hayata kavuştuk. Fakat hepimiz o karanlık ve kor-

kunç geceyi yaşadık; ve müstakil varlığımızın azrailini önümüze dikilmiş gördük... O geceyi, o manzarayı asla hatırdan çıkarmıyarak, tekerrürüne imkân bırakmayacak gibi hareket etmek Türklerin en mühim vazifeleridir.

Müstakil Türklük hayatının devamı, Türklerin usullü, mütemadi, şedit, mütekâsif ve ahenktar mesaisine bağlıdır. İtiraf etmeliyiz ki, teknik, bilhassa iktisadi ve malî ilim ve tatbikatı sahasında geri kalmışızdır; yine itiraf etmeliyiz ki usullü, devamlı, mütekâsif, ahenktar mesaide zafımız vardır. Bu nok-

san ve zaaflarımızı evvela müşahede ve itiraf, saniyen bunların izalesine bütün enerjimizi sarfetmek vazifemizdir.

Türk kudreti, bu noksan ve zaaflarımızın da izalesine kifayet edecektir. Büyüyük hayat hamlesi esnasında, bazı noksanlarımızın ve zaaflarımızın eksildiğini hepimiz gördük; lâzımdır

Türk Ocakları Hars Heyetinden bir grup (1926)

ki daha sakin zamanlarda aynı nefis hakimiyetini, inzibatı, fikri takibi devam ettirebilelim.

Hayat demek olan cidalim had olmyan devrelerinde metanet ve celâdet göstermek, had devrelerinden daha müşküldür. İşte o müşkülü de iktiham etmek zaruretindeyiz: Harpte cidden emsalsiz olan Türk, sulh zamanının harbi olan iktisat sahasında dahi aynı şecaat, ferağat ve fazileti gösterebilmelidir; ta ki harben Türkü imha edemiyen muhasim âlem sülhen onu ezmiye muktedir olamasın!...

Selami Çeşme, Haziran 1928

Muhakeme
eden Kaplan-
lar, Derin Me-
seleler Halle-
den Bir At,
ve İcat Eden
bir Maymun
hakkında Şa-
yanı hayret
Hikâyeler

Hayvanların Düşündüklerine Yeni Deliller Dair

Bir iki ay evel, bir akşam, antika ve sanayiî-
nefise meraklısı M. Jozef Duvinin New
Yorktaki salonunda, bir Şetland tayı kılı
ayaklarını 10,000 dolar kıymetinde bir Acem
seccadesi üzerine basmış duruyordu.

Akşam elbisesi giymiş parlak bir kadımerkek
cemiyeti, bir yarım daire şeklinde hayretler içinde
oturuyorlardı. Çocukluklarında işittikleri peri masalla-
rının hakikat olduğunu gözleriyle görecektlerdi.

Çünkü işte, elinizi uzatıp şeker yedirebilece-
ğiniz kadar yakında duran hakikî bir at hiç bir
masalcının hatıruhayalinden geçirmedığı bir şekilde
düşünüyor ve konuşuyordu.

Bu harikulâde tay her sorulan suale cevap ve-
riyordu. Hemde ne sualler! Ne cevaplar!

Küçük atı bir parmaklık önüne koymuşlardı.
Parmaklığa teneke mustatiller asılmıştı. Her mustati-
lin üzerinde alfabenin bir harfi ve dokuza kadar ra-
kamlar konmuştu. Bu lavhalar vasıtasile at kendisine
hazırun tarafından çabuk çabuk sorulan suallerin
şayanıhayret cevaplarını süratle heceliyordu. Hayva-
nın cevapları büyük bir insanî zekâ gösteriyordu. Erke-
ği kadını tefrik edebiliyor, vakti haber veriyor, ta-
rihi vakıaların senesini söylüyor, cem ediyor, tarh
ediyor, ve cezrimurabba, cezrimikâp meseleleri hall-
ediyordu.

Bu hayvanın düşünüp düşünmediğine kendiniz
hükmediniz. Mükâleme şöyle cereyan ediyordu :

« — Bu hangi şehirdir? »

« — New York. »

- « — Şehre gelmesini seviyor musunuz? »
 At bu suale cevap olarak kuvvetle başını salladı.
 « — Şehirde ne yaparsınız? »
 « — Ziyaret. »
 « — Kimi ziyaret edersiniz? »
 « — İyi kimseleri. »

Kahkahalar bittikten sonra cemedilecek adetler verdiler. Beşer sıra rakkamları hiç tereddütsüz ve hatasız cem ve tarh ediyordu.

Blak Bear az buz riyaziyundan olmadığını gösterdikten sonra mülakat şöyle devam etti:

« — Blak Bear, sen hiç başka cisimde bulundun mu? »

At yine ikrar eden baş sallaması ile mukabele etti.

« — Kimin cisminde? »

Tay harfleri almağa uzandığı vakit odada çıt yoktu. Cevap şu oldu:

« — Hazreti Süleymanın. »

Misafirlerin hayretten ağızları açık kaldı.

« — Hazret Süleyman hangi tarihte yaşadı? »

« — Kablelmilat, çok zaman evel »

« — Sen ne zaman dünyaya geldin? »

« — 25 Şubat, 1917 »

Mükâlemeyi bir defa daha kestiler. Taya mürebbsi bir saat gösterdi ve vakti sordu. Black Bear dokuz yirmi sekiz rakkamlarını intihap etti.

« — Ona kaç dakika var? »

« — Otuz iki. »

« — Kolomb Amerikayı ne zaman keşfetti? »

« — 1492 de. »

Bu noktada tay o akşam yegâne hatayı yaptı. Amerikada İlânhürriyet tarihini sordukları zaman temmuz 4, 1775 cevabını verdi.

Kadınların biri, « zavalıcık, belki yorulmuştur » dedi. Mürebbsi Mister Barret: « Asla, bir dil sürçmesinden ibaret » diye cevap verdi.

Sonra Black Beare: « Pembe elbiseli hamımı git öp » dediler. Odada beş kadın vardı. Bir an bile te-

reddüt etmeden pembe elbiseli hanuma gitti ve öptü.

Artık sıra son suale gelmişti.

« Black Bear, bütün bu malûmatını nereden alıyorsun? »

Tay Allah kelimesini heceledi.

M, Jozefin dostları hayretle bakiştılar.

O zaman Mister Barret tayın cezrimurabba ve mikâp meselelerini halledebildiğini söyledi! Bunun üzerine hayvan bir çok Kolej talebesini kışkandıracak kadar süratle meseleler hall etti.

Black Bearin harikulâde icraatı, son zamanlarda mütefenninlerin dikkatini celbeden hayvan zekâsını temsil eden misallerin en kuvvetlisi idi.

Ahiren Fellow isminde

altı yaşındaki Alman çoban köpeğine New York, Kolombia darülfünununda

ikinci defa olarak psikolojik tecrübeler yapıldı.

Fellow takriben 400 kelime istimal eder. Yani o kadar kelimeyi tamamilen anlar ve bu kelimelerle verilen emirlere, daha doğrusu gösterilen arzulara cevap verir. (Psikologlar ise vasatı insanın 350 kelimeden ziyade kullanmadığını söylüyorlar.)

Fellow alfabenin harflerini birbirinden tefrik edebilir ve sesçe birbirine yakın olan kelimelerin manalarını anlar. Kolombia psikologları bir gümüş dolar ile bir yakalığı yere yan yana koydular.

Köpeğin sahibi: « Fellow, dedi, yakayı getirirmisin? » Köpek atladı ve arzu edilen şeyi getirdi.

Sahibi: « Çok iyi, dedi, şimdi yakalığı yerine ko ve doları getir. »

Fellow derhal yakayı götürdü ve doları getirdi! Bu köpek sağı solu, askere yeni giren bazı acemilerden daha iyi fark eder. Kadım, erkeği, çocuğu, büyüğü pek iyi ayırabilir.

Fellownun yaptıklarından hususile biri New York psikologlarına büyük bir tesir yaptı. Sahibi, orada hazır bulunanlardan birine tasmaından sıkıca tut-

masını söyledi. «Şimdi, Fellow» dedi, ve profesörlerden birinin kâtibesini göstererek, «şu genc hanımı muhafaza etmeni istiyorum; ona kimse el sürmesin.» Kâtibenin hizasına doğru en küçük hareket hadit homurtulara sebebiyet veriyordu. Sonra sahibi kendisi kıza doğru ilerleyip dokunmaya teşebbüs edince, tehditten masun kalmadı. Efendisi «Artık aldırma» dedikten sonra, Fellownun büyük kah-

ve rengi gözlerine halim bir ifade geldi.

Fellownun ilk psikolojik tecrübesi 1928 de olmuştur. O zamandan beridaha pek çok kehimeler öğrenmiş ve yeni bir marifet de elde etmiştir. Şimdi efendisinin görmeden de emirlerini yerine getirebiliyor.

Son tecrübeler şahit olan mütefeninler 4 hafta 8 yaşında çocukların bile pek azı bu kadar emri o derecede süratle yerine getirebileceğini söylüyorlar. Nihayet, köpeğin dimağında, eşya ve kelime sedaları arasında, şayanıhayret bir miktar irtibatlar hasıl olduğuna hükmettiler. Yani köpek çocukların konuşmağa başlarken yaptıklarını yapmış oluyordu.

Hayvanlar düşünürler mi? Ben şahsen zannediyorum ki bu hususta hiç şüphe kalmamıştır! Blak Bear ve Fellownun maharetlerine zekâdan başka ne sebep olabilir. Sirklerde gördüğümüz zeki atlar ve köpekler de aynı değil mi?

Binlerce insan en büyük sinema yıldızlarından biri olan meşhur Alman çoban köpeği Rin-Tin-Tini görmüş ve beğenmişlerdir.

Bir gün Rin-tin-tin bir filmde bir fena adamın kaçırdığı çocuğu kurtarıyor. Fena adam rolünü oynayan aktör bir yük vagonuna atlıyor ve köpek de arkasından yetişiyor. Trende Rin - Tin-

Tin adamı yakalıyor ve yürüyen trenden aşağı fırlatıyor. Tabii bu sahneden sonra aktörün üstü başı berbat oluyor. Bunun sırf oyun olduğunu ve şahsî bir husumet olmadığını göstermek için Rin-Tin-Tin koşuyor, aktörün ellerini yalıyor ve daha bir çok nûmayişlerle dostluğunun berdevam olduğunu gösteriyor.

Başka bir defa da, köpek zekâsile hareket ettiğini bariz bir surette gösterdi. Heyecanlı bir sahne için son talimatı aldıktan sonra direktör Jak emrini verdi. O ande Rin-Tin-Tin makinanın üzerinde bir farenin dölaştığını gördü. Bir an için karar veremiyerek iki arzu arasında mücadelede kaldı. Fakat sanatkar avcıya galip geldi! Vazifesini sonuna kadar yaptı. Fakat sahne bittikten sonra oradan fırladı ve fareyi tutup öldürmeden avdet etmedi.

Blak Bearın marifetleri, Almanyalı Vilhelm von Ostenin yetiştirdiği Hans isimindeki zeki atın yaptıklarını hatıra getiriyor. Bunlar 1906 dan 1910 a kadar fen aleminde büyük bir alâka uyandırmıştı. Hansa Blak Bearın bütün iktidarı mevcuttu, fazla olarak bir de ilâvesi vardı. Resimde gördüğü bir kimseyi şahsan gördüğü zaman tanırdı!

Maymunlara gelince, her kes talimli şempanzelerin sahnede ve filmlerde marifetlerini seyretmiştir. Fakat orang-otang ın fitrî bir icat dehası oldu-

ğunu New York hayvanat bahçesi memurları meydana çıkardı.

Bir kaç sene evel Dükong ismindeki orangotang makinistlik kabiliyetini ilerleterek, Archimed vida prensipini nasıl buldu ise, o da kendi kendine manivelanın kuvvetini keşfetti.

Kafesinin dışarısındaki dökme demir kenetlerle tutturulmuş birer buçuk parmak kalınlığında tahta çubukları kırabildiğini anladığı gün Dükong çok sevinmişti. Muhafızları men'edinciye kadar o kırmış olduğu parmaklığın birini manivela suretile kullanarak iki tane taha kırmış ve bir üçüncüye hücumu başlıyordu.

Derhal onların yerine daha kalınları ve sertleri kondu, yine aynı dökme demir kenetlere vidalandı. Dükong bir müddet şaşırды, fakat bir az sonra zeki ihtiyar maymun bir şey düşündü: iki parmak kalınlığındaki meşe trapezini manivela gibi kullandı, ve bunun üzerine kenetler kurtuldu. Bu defa bunların yerine dövme demirden yassı ağır kenetler kondu ve kalın vidalarla sıkıştırıldı.

Bu yeni tertibatı da tecrübe etmekte Dükong vakit kaybetmedi. Evvelâ kalın kenetler yerinden oynamadı. Sonra Şempanze arkadaşı Polliye müracaat ederek yardımını istedi. Dükong manivelayı çekiyor, Polli de duvara dayanarak olanca kudretile itiyordu. Fakat, bir şey yapamadılar. Sonra nasılsa orangotangın icat dehası en yüksek mertebesine çıktı. Kenetlere teker-teker hücum etmeğe ve onları birer birer mağlup etmeğe karar verdi! Bunu yapabilmek için trapezinin ucunu zincirile beraber, mustatil kenedin ortasından girebildiği kadar içeri soktu ve manivelasının ucunu duvara dayıyarak öyle bir kuvvetle itti ki değme vidalar buna dayanamazdı.

Dükong işi eyi aalamıştı! Birer birer vidalar tahtadan çıktı, ve nihayet bir taneden mada hepsi

döküldü. Kenetlerin biri o kadar sağlam bir tarzda sert bir çam tahtasına sokulmuştu ki nihayet tahta da söküldü.

Bu, Dükonga parlak bir fikir daha verdi. Şimdi kalan tahtaları duvardan sökmeğe çalıştı. Fakat derhal önüne manialar çıktı. Keşfettiği manivelayı burada istimal etti. Uzun zamandan beri maymun, başını kafesinin parmaklıklarından çıkarıp komşusunu evinde göremediği için sıkılıyordu. Manivelayı keşfinden ve kenet koparma tecrübelerinden sonra trapezini kafesinin yüksek bir köşesine sallayıp çıkardı, ucunu bölmenin çelik sütunu arasına soktu ve iki demir parmaklığı dışarı doğru başını geçirebilecek kadar eğdi. Artık merakını tatmin edebiliyordu.

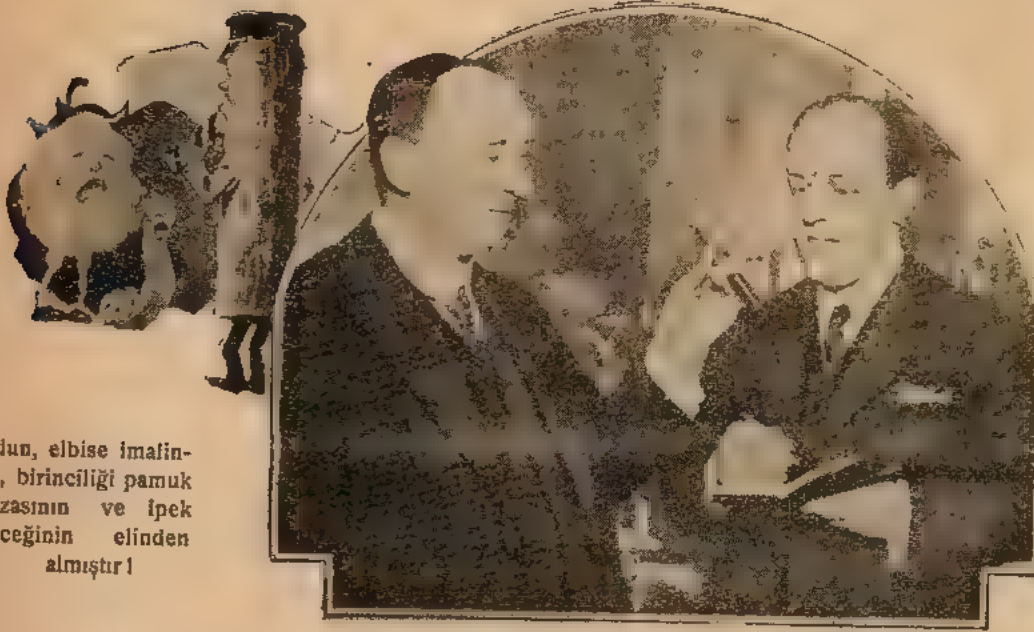
New York hayvanat bahçesi, kaplanların hafızasını gösteren şayanıhayret bir hikâyeyi tasdik ediyor. Birkaç sene evel bir çift cesim kediye andıran iki kaplanı hayvanat bahçesi için getiriyorlardı. Kendilerine mahsus kâğıttan yapılmış cen-geli (Jungle) brakmamak için vapurdan çıkmak istemediler.

Kaplanlar ısıyor, tırmıyor, havlıyor, homurduyor, tepiniyor fakat yerlerinden kılmıdamıyorlardı. Dürtüşlemek, duman, kuru sıkı, silah sesi filan fayda etmedi. Nihayet son çare olarak bir sıcak su hortumu getirileceği vakit canbaz durdurdu.

Hayvanat bahçesinin kütüphanesine koşarak yağlıboya bir Afrikah avcı resmile avdet etti. Dişleri görünen avcının tavrunda katı karar ifade eden bir hal vardı, ve bir ayağını bir ölü aslanın üzerine basmış duruyordu. Silahı sağ kolunun altında idi. Canbaz resimle üzerini örterek ilerledi. Kaplanlar korkudan sanki paralize olmuş gibi derhal sustular. Sonra vahşiyane bağırarak fırladılar ve yalancı (Jungle)a saklandılar.

Lahanadan Kömür

İnsanlar yün ve pamuk yerine ince alüminyumla giyinecekleri zaman eski zırhlı şövalyelere benzeyecekler!

Odun, elbise imalinde, birinciliği pamuk kozasının ve ipek böceğinin elinden almıştır!

Biçki tozundan gıda, fıstık kabuklarından limonata, samandan kereste, muz saplarından iplik istihsalı!

Kimyanın bu son sihirli işleri bir peri hikâyesinden daha şayanıhayrettir.

Bir kaç hafta evel Karneci Teknik İnstitüsünün kürsüsünde Heidelberg darülfünunundan bir Alman alimi, yirmi sene laboratuarda çalıştıktan sonra, nihayet lahanadan ve mısır saplarından kömür istihsaline muvaffak olduğunu söyledi. Hazır bulunan muhtelif memleketlerin mütefenninleri bunu büyük bir takdirle karşıladılar.

Dr. Fredrik Bercias beş kilo kadar selluloz (muhtelif nebatattan çıkarılan bir madde) almış, iyice su ile karıştırmış ve bu solusiyonu sınıksız kapalı bir alet içine koymuştu. Bunu 640 dereceye gelinceye kadar kaynatıktan sonra aleti erimiş kurşun içine koymuştu. Bu kapalı kaynama 24 saat devam ettikten sonra harareti kesmiş ve biriken gazların aletten çıkmasına müsaade etmiş ve mayiın koyulaşmasını beklemişti. Netice: beş kilo kömür.

Fakat meseleyi daha vasi düşünürsek, Dr. Bercias bundan daha büyük bir şey yapmıştı. Asırları atlamış ve tabiatın 2400 asırda vücuda getirdiği bu elzem maddeyi 24 saatte meydana getirmişti. Onun değişmez kanunlarını yenerek müstakbel nesillerde mahrukat kıtlığının önüne geçebilecek bir icatta bulunmuştur. Aynı konferansta Dr. Karl Krauç, yumuşak kömürden gazolin imalini tarifle konferans delegelerini teshir etmiştir.

Fen ve iş noktazarından mesele şöyle olmuştur: Almanyada yağ azalmıştı; mahrukat fiatı fahişti. Kimyagerler işe başladılar ve muhtelif metotlarla kömürü yağa çevirdiler.

Bu sentetik yağ keşfini düşününüz! Beynelmilel minasibetlere ve insaniyetin sülh ve tarakkisine ne büyük bir tesiri olacaktır! Bu kimyagerler la-

Fıstık kabuğundan suni ipek

boratuarlarında bir diğer dünya harbinin sanki mikropolarını alıp bir tübe komuş ve imha etmişlerdir! Büyük devletlerin azalan tabii petrol için hazırladıkları müthiş mücadelenin önünü almışlardır. Yağ ihtiyacı gittikçe çoğalıyor; eldeki mevcut bu asrın sonuna kâfi gelmiyecek gibi görünüyor.

Dr. Krauç sözünü bitirir bitirmez Berlin mah-rukat komitesi kâtibi, taktir vasıtasile mayi haline getirilmiş kömürün iktisadî faidelerinden bahsetti. Bu yalnız dünyanın tedricen azalan kömür buhranı meselesini ortadan kaldırmak değil, kömürün şekli-hazırındaki ağırlık, kül, rutubet meselelerine de bir nihayet veriyor.

Diğer bir Alman mütefennini laboratuvarında kömürden lastik yaptığını gösterdi. Halihazırda bu terkibi lastiğin tabii lastikten daha pahalı olduğunu, fakat istikbalde yapılacak tecrübelerle bu meselenin de hallinden ümitvar bulunduğunu söyledi.

Konferansta bir çok şayanıhayret keşifler meydana kondu ve bunlar mütefenninlerin hülyalarının hakikat olduğunu ispat etti. Bunlar ilerde iş aleminin, sanayiın simasını değiştirecek ve milyonlarca insanın yevmi hayatında ve evlerinde bir çok faydalar hissettirecektir. Yalnız kömürden yağ, yağdan kömür değil lahanadan kömür, kömürden las-

tik, sudan yanabilecek gaz, kömürden alkol, kömürden sabun, hatta kömürden yenir yağlar bile istih-sal ediliyor! Belki bu suretle sunî surette istih-sal olunmuş sucuk bile yiyeceğimiz zaman uzak değildir.

Birkaç hafta evel iki Alman kimyager, sene-lerce uğraştıktan sonra tahtadan gıda istih-sal ettik-lerini yahut daha doğru olarak bıçkı tozundan şeker yaptıklarını ilân ettiler. Bu havadisi müteakip Fransadan bir mütefenninin kömürü pırlantaya tahvil ettiği havadisi geldi.

Bu fennî vakayî serisi asırlarca evelki büyücü-lüğün asrî bir timsali olduğu zanediliyor.

Dünyanın her tarafında yüzlerce kimyager sü-p-rüntüyü insanlara yarıyacak bir maddeye tahvile çalışıyorlar. Bunlar da modern fennin büyücüleridir. Filipinli genç bir kimyager az zaman evel işe yara-mıyan muz saplarından ipliğin yerini tutacak bir şey meydana getirdi! Mercerizasyona benziyen bu ameli-yat, elyafın selluloz bağlarını çatlatmaktan ibaret-tir. O zaman iğrilmeden dokumaya yarıyan beyaz bir madde kalıyor. Amerikanın vasatî garbında (orada orman yoktur) büyük miktarda samandan ke-reste yapılıyor. Bunların fibrleri uzun uzun yekdi-ğerine yapıştırılıyor.

Amerika madenler bürosu laboratuvarında bir ton maden kömüründen üç galondan ziyade balmumu çıkartılmıştır; evvela kömürden 32 galon katran çı-karılmış, ve

bundan fazla tec-rübelerle o kat-ran yüzde on bir bal mumu vermiştir. Bu ke-şfi yapan kimya-ger, şimdi kul-lanılan balmu-mundan daha fena olmiyan bir balmumunun az zahmetle katran-dan çıkarılabile-ceğini söylüyor. Guanada bir küçük kuş İngi-lizlere faydasız bir nebattan pa-muk yerine kul-

Kömürü şiddetle tazyik ederek elmasa tahvil edebileceğini iddia eden bir âlim

lanılacak bir madde gösterdi. Kuşu pamuğa benzer bir madde ile yuva yaparken görmüşler ve tahkik edince bunun pamuk olmayıp başka didilmiş bir nebat olduğunu anlamışlar.

Bu nebatın tohumu ve kökü sekiz sene evel İngiltereye getirildi. Şimdi bu sun'i pamuktan üç dört milyon hektar Essex ve Suseex gibi ziraate yaramaz addedilen yerlerde yetiştiriliyor. Yalnız o toprağın işe yaraması değil, hakiki pamuk kadar iyi olan bu pamuğun fiyatı da çok ehvendir.

Bıçkı tozunu gıdaya tahvil etmek bir sellüloz molekülüne bir su molekülü ilave etmek gibi basit bir ameliyatla meydana gelmiştir. Bu kimyevi reaksiyon bir asırdan fazla zamandan beri malûmdur, fakat iki Alman mütefennine gelinceye kadar, bıçkı tozundaki takriben yüzde kırk nispetinde gibi müthiş odun elyafını hayvan gıdasına ve binnetice belki insan gıdasına bu suretle teptil etmek kimsenin hatırına gelmemiştir.

Yeni sihirbazlar:
Kömürden yağ, yağdan da
kömür çıkarıyorlar!

Heidelberg Darülfununundan Dr. Friedrich
Bergius odun ve samandan maden kömürü
yapıyor.

Son zamanlarda kimyagerler deniz yosunundan altın yapıldığını keşfetmişler fakat bu, şüphesiz bilvasıta bir tarzdır. Bahrimuhit sahillerinde büyük bir yosun sınaatı son zamanlarda intişar etmiştir. Bu değersiz otun kola ve zamka muadil hassaları bulunduğu keşfedilmiştir. Hakikaten bunların ikisinin fevkindedir, koladan 14 ve zamk-arabiden 37 defa daha yapışkandır. Bezi koladan daha iyi doldurur ve sert yapmadığından mada kalın ve elastiki yapar. Kimyagerler bunun boyacılıkta ve renkli şeyler tabetmek hususunda çok faydalı olacağını ve hatta yakında bazı başka yiyeceklerle karıştırmak suretile yiyebileceğimizi söylüyorlar!

Demek ki yüzlerce laboratuvarlarda, kimyagerler şimdi attığımız şeyleri kullanmak yollarını buluyorlar. Fakat buna rağmen dünyanın süprüntü yığınları git-tikçe çoğalmakta devam ediyor. Niçin? Bu kullanması faydalı bir maddeye çevirmenin yolunu bulmaktan daha muhim bir muammadır. Bunda süprüntüyü fabrikaya yahut istihsalatı satış yerine nakletmek meseleleri dahi mevcuttur.

Bu istihsalat kâr bırakacak bir satış temin etmeden, bunlarla uğraşarak vakit kaybetmek doğru değildir. Meselâ samandan yapılan kereste yalnız ağaçsız zirai ticaret memleketler içindir; çünkü orada alelade kereste uzaklardan ancak büyük bir masrafla getirilebilir. Saman kerestesi kerestenin ucuz olduğu yerlerde rakabet edebilse bile uzaklara nakliye masrafını çıkaramaz.

Mütefenninler kaideten ticaret adamı değildirler ve insaniyet için şükredilecek bir şeydir ki, ticarî maniaları itibare almiyarak tecrübelerine devam ediyorlar. Kimya ile sınaatın teşrikimesai etmelerinden ideal bir vaziyet tahaddüs edeceğine şüphe yoktur. Ve bunun yakın zamanda olacağı muhakkaktır. Her gün ticaret ile fen birbirine daha ziyade yaklaşıyor. Bu suretle laboratuvarın muhayyelat ile evlerimizin hakikatini birleştiren göz ile görünmez bir köprü inşa ediliyor.

Demir Yol

Türkiyede İrticaa, Tegallübe, Derebeyliğe Yeni Demiryollar

1 Siyasî istiklâl ve iktisadî istiklâl:

Siyasî istiklalini kazanan Cumhuriyet Türkiyesi şimdi de İktisadî ve müstakil bir Vahdet olmağa doğru gidiyor. Bu gidişin en göze

çarpan ifadesi, Türk Cumhuriyetinin takip ettiği, Yeni demir yollar siyasetidir.

Siyasî istiklâlden sonra iktisadî istiklâl! Siyasî birlikten sonra iktisadî birlik!... Zaten

larımız

Karşı Seferber Ettiğimiz en Müessir Silah Politikamızdır .

bu böyle olmasaydı inkilabımız akim kalırdı. Türk inkılabı Şarkta, bütün müstemlike ve yarı müstemlikeelerde meydan alan milli kurtuluş hareketlerinin en güzel, en tam, ve en şamil bir nümunesi olmazdı.

Filhakika sükûn bilmez bir tehavvulat fırtınası içindeyiz: zevklerimiz, kanaatlerimiz, istikametlerimiz değişiyor. Ahlak, din, muâşeret, hukuk telakkilerimizde külli tehavvüller oluyor. Yeni bir kanun, yeni bir hükûmet şe-

kli yaşıyoruz. Hülâsa: Türk dili mütekâmil bir dil; Türk harsı mütekâmil bir hars olmağa doğru gidiyor.

Fakat bütün bu mesut değişmeler, memleketin muhtac olduğu pılanlı, sistemli ve istikametleri belli bir iktisadî siyaset ile teyid edilmeseydi, dünya cemiyeti içinde Türkiye iktisadî bir cüzûtâm olamaz, millî zaferimiz yarım kalırdı.

İşte Yeni Demiryollar Siyaseti, memleketin muhtac olduğu iktisadî siyasetin karakteristik bir vechesidir. Bu işin manasını kavramak ve ona yar-dımcı olmak her vatandaşın bor-cudur.

II —
Türkiye -
de demir-
yollar in-
şaatında
iki peri-
yod:

Bazı ze-
vat Tür-
kiyede de-
miryollar
inşası ta-
rihinde şöyle iki devir -periyod- ayırırlar:

- 1— Şirketçilik devri
- 2— Devletçilik devri

Fakat bu taksim tarzı yanlışdır. Teknik bir mana ifade eder; yoksa memleketimizdeki siyasî - iktisadî inkişaf safhalarını hakkile gösteremez. Hakikatte, Türkiyede demir yollar inşaatı tarihinde şöyle iki devir seçebiliriz:

- 1— Demir yollarının yalnız ecnebi menfaatlar düşünülerek yapıldığı ve işletildiği devir,
- 2— Demiryollarının millî menfaatlar he-sap edilerek yapıldığı ve işletildiği devir.

İşin bu karakteristik vechesi göz önünde tutulduktan sonra demiryolculuğumuz ister devletçi, ister şirketçi olabilir. Bu bir sermaye ve teknik meselesidir. Dün: (Türkiyedeki de-miryolları) diyorduk. Bu gün: (Demir yolla-

rımız) diyebiliriz. Çünkü Millî bir (Demiryol-lar siyaseti) miz vardır; çünkü demir yollarımız işinde bu siyasetin prensipleri hakimdir.

III— Ne kadar demir yolumuz var?

Türkiyede demir yolu inşası fikri ilk defa 1836 da İngilizler tarafından ortaya atıldı. Bu fikrin gayesi Hindistan üzerine karadan bir yol açmak ve bu yolu İngiliz sermayesinin kontrolu altında bulundurarak büyük Britanyanın hegemonyasını Akdenizle Hindistan arasında yekpare bir şekilde tesis etmekte. Bu teşebbüs Avrupada istirkap edildi. Bu suretle de mem-

leketimize daha de-mir yol girmeden Türkiye -de demir yollar işi imperya-list rekabetlere mevzu ol-du. Orta-da dola-şan Türk milletinin menfaati değil, bize

Devlet Demir yolları ve Limanları İdarelumumiyesi

ecnebi menfaatların tatmini endişesi idi. Bu haysiyetşiken manzara Lozan muahedesine mu-zaffer mürahhasımızın imzasını bastığı dakika-ya kadar devam etti.

İlk demiryol imtiyazı 1856 da yine İngi-lizlere verildi ve ilk hat (İzmir—Aydın) 1882 de nakliyata açıldı.

* *

Lozan konferasından çıktığımız zaman eli-mizde kalan hatların mecmuu (4072) kilometre idi. Devletin yeni inşaat pılanı (2300) kilomet-relik yeni hututu ihtiva eder. Bu inşaat kıs-men hitama ermiş bulunmaktadır.

1928 senesi bidayetinde vaziyet şu mer-kezde idi:

Hükümetin işlettiği hatların şulu	2248 kilometre
Hükümetin inşa etmekte olduğu hatlar	1967 "
Şirketler tarafından işletilen hatlar	2389 "
Yekûn	6604 "

**Memleketin nüfus ve mesahasına nazaren
demir yollarımız**

Memleketimizin mesahası	750,000 K. M. M.
Memleketimizin nüfusu	14,000,000
Bütün demir yollarımız [Halen işliyenler]	4,637 K. M.
Beher yüz kilometre murabbaına isabet eden demiryolu	6 " "
Beher on bin nüfusa isabet eden demiryolu	3 " "

Halbuki iktisadî vaziyetleri az çok bize
benziyen diğer bazı memleketlerde bu nispet-
ler şöyledir :

Memleketin ismi	Şumendi- terinin tulu K. M.	Memleketin nüfusu	Mesahası	Yüz kilomet- re murabba- ına isabet e- den hat mik- darı	10,000 nüfusa isabet eden hat mikdarı
K. M.	K. M.	K. M.	K. M.	K. M.	K. M.
İspanya	15,715	21,000,000	705,000	3,0	7,1
Yunanistan	3,192	5,022,000	127,000	2,5	6,3
Yugoslavya	9,847	11,997,000	248,700	3,6	8,2
Bulgaristan	5,638	5,400,000	103,100	2,5	4,8
Rumanya	11,948	17,500,000	294,000	4,1	6,8

**IV — Türkiyede demiryollara konulmuş
sermaye :**

Cumhuriyet hükümeti teessüs ettiği zaman

Gebze Köprüsü üzerinde bir Ankara Katarı

memleketimizde demir yollara konulmuş milli
sermaye yoktu. Bu işlere mevzu ecnebi serma-
yesi ise, türkiyede mevcut bütün ecnebi ser-
mayesinin $\frac{0}{100}$ 62 nispetini işgal ediyordu :

**Türkiyede demir yollara mevzu sermayenin
inkısamı (Lozan Muahedesinden sonra)**

Sermayenin milliyeti	Umum yekûna nispeti	Mikdarı
1 — Alman	$\frac{0}{100}$ 67,5	26,5 Ml. Ster.
2 — Fransız	$\frac{0}{100}$ 15,3	6,0 " "
3 — İngiliz	$\frac{0}{100}$ 11,7	4,5 " "
4 — Diğer sermayeler	$\frac{0}{100}$ 5,5	2,0 " "
Yekûn	$\frac{0}{100}$ 100,0	39,0 Ml. Şterling

Bugün bu nispetlerde mühim bir değişiklik
olmuştur. Bu değişikliğin iki sebebi vardır.

1— Devlet sermayesile demir yollar in-
şası.

2— Bir kısım hatların devlet tarafından
satın alınması.

Bu sebeplerle, bilhassa Anadolu-Bağdad
hattının devletçe satın alınmasından sonra, tür-
kiye demir yollarında sermayenin tarzı inkısamı
temamile değişmiş ve devlet sermayesi demir
yollar sahasında pek mühim bir mevki işgal
etmiştir.

V— Devletin yeni inşaat programı ;

Cumhuriyet hükümetinin yeni demiryollar siyaseti 1924 senesinde başladı. Bu siyasetin teknik veçhesi devletin yeni inşaat programını teşkil eder. Bu program devlet bütçesi vasıtasile yenden (2000) kilometrelik demiryolu inşasını istihdaf etmektedir. Memleket dahilinde bu yollar şöyle tevzi edilmiştir:

Yeni Devlet Hatları

Hattın ismi	[Uzunluğu K. m.]
1 — Kayseri—Sivas	220
2 — Sivas—Turhal	200
3 — Ankara—Ereğli	580
4 — Fevzipaşa—Diyarbakır	500
5 — Kütahya—Tavşanlı	225
6 — Kayseri—Ulukışla	180
7 — Ankara—Kayseri [Yapılmıştır]	380
8 — Samsun—Turhal	"

Bu hatlar yedi sene zarfında inşa edilmiş bulunacak, 200,000,000 liraya mal olacak ve bu meblağ devlet bütçesinden on senede tesviye edilecektir.

Bütün hatlar 1934 de işletmeye açılmış bulunacaklardır. Devlet bütçesinin son senelerdeki inkişafını tetkik edersek, idari hayatta bir sarsıntıya meydan kalmadan bütçemizin yeni inşaat planı masraflarını, muvaffakiyetle taşıyabildiğini görürüz:

Nafia bütçesinin inkişafı

Seneler	Nafia tahsisatı
1923	19,677 Ml. £
1924	17,288 " "
1925	25,723 " "
1926	16,279 " "
1927	25,723 " "
1928	32,717 " "

Bu tablo, fevkalâde şerait tehassül etmedikçe, yeni inşaat programının zaferle tetevvüc edeceğine mükemmel bir delil teşkil eder.

VI— İstikbale ait basit bir mukayese;

Ankara—Kayseri hattında 232 inci kilometre barme

Demiryollar iktisadiyatında bir hattın inşası kadar işletmesi de mühimdir.

Binaenaleyh yeni devlet planının ihtiva ettiği yeni inşaat üzerinde mutalâa serdederken bu inşaatın müstakbel işletme ihtimalleri üzerinde de bazı şeyler söylemezsek bu mütalâalar çok mücerret kalır.

İşliyen bir demiryolu aktif bir sermayedir. İstihsale mevzu her sermaye gibi, ondan beklenen objektif netice de —yeknazarda— sahibine bir faide temin etmesidir. Davanın bu noktasında bir fikir söyleyebilmek için şöyle bir mukayese yapalım:

Kalbten Kalbe

3

İZZETEN ŞEKİBE

Teşrinisant....

Aziz kardeşim,

Evlennemek için İstanbula gelip tekrar buraya döneli aylar oldu. Saadet içinde, ben bu geçen zamanın farkında olmadım, seni ihmal ettim. Affet. Sen de benim vaziyetimi esasen takdir etmiş olacaksın ki, bu müddet zarfında sen de sustun; istedin ki, kendi eserin olan izdivacımın ilk günleri asude geçsin, huzurumuza hatta senin o candan mektupların bile ihlâl etmesin. Öyle değilmi Şekip? Ben senin ince ruhunu nasıl bilirim!

Demiryollarımızın bazı iktisadî hususiyetleri

Hattın ismi	İnşa masrafı beher k. m.	Hattın tulû k. m.	Etrafında nufus ke- safeti	Kilometre hasılatı[3]
1. Anadolu-Bağdat	60,000 Lr.	1378	18,3	7000-4000 Lr.
2. Şark D. Y.	59,000 "	287	20	5900-4700 "
3. İzmir-Aydın	70,000 "	472	36	6500-4000 "
4. İzmir-Kasaba	40,000 "	437	35	4500-3100 "
5. Samsun-Sivas	70,000 "	395	22	?
6. Ankara-Ereğli	100,000 [1]	580	26,3	?
7. Fevzipaşa hattı	100,000 [2]	507	26,1	?

Bu tabloyu dört hadli ve bir mechullü bir muadele telakki edebiliriz. Mechul olan had inşa edilmekte olan hatlarımızın müstakbel kilometre hasılatıdır. Fakat, bu hasılatın derecesini tayin eden amillerden en mühim üç tanesi malûmdür. Binaenaleyh bu üç malûm ianesile dördüncü mechulün hiç değilse arzedeceği âzami ve asgari derece hakkında aşağı yukarı bir tahminde bulunmak kabildir.

Mamafih biz bu tahmine de girişecek değiliz. Demiryollarında hasılat seviyesinin tespiti işi statik bir mesele değil dinamik bir davadır. Teknik bir mesele değil İktisadî - İctimai bir mevzudur. Bilhassa tetkik edilen hattın güzergâhındaki (İctimai iş bölümünün) inkişafı derecesile alâkadardır, hatta bu hasılat

Evela sana teşekkürlerimi tekrar edeyim. Belediyeden çıkarken elini sıkıştırdığım vakit henüz beni nail ettiğin bahtiyarlığın derecesini bilemezdim. Şimdi şükranımı bilerek arz ediyorum: sana minnettarım. Sayende, en sevimli, en cici bir kadının canyoldaşı oldum.

Bilirsin ki, istikbalimin temellerini atmak için bu dağbaşıda yerleşmeğe katlandığım sırada gene beni teşvik eden sen olmuştun. Mektepten yeni çıkmış, toy bir gençtim. Daha hayatın hemen hiçbir zevkini tatmamıştım; İstanbul'dan birdenbire ayrılmak, mektebin dört duvarı arasından kurtulur kurtulmaz gidip ıssız dağların, sahraların içine gömülmek bana ağır, korkunç geliyordu. Sen bana: «Haydi, git! dedin; gençlikte çekilen zahmet, yaş kemale erince mesut semereler verir, refah temin eder... İlminden, sanatından başka sermayen yok; — çalış, bunları şimdiden istismar et, sonra da dilediğin bir şehre yerleş, keyfine bak!»

Onun üzerine kalktım, geldim... Onun üzerine memleketimin güzel bir parçasını, diğer güzel bir parçasına bağliayacak olan demir can

grafiğinin hareketleri o inkişafın hareketlerine tabidir.

Bu izahattan sonra vardığımız netice kendi kendine tezahür eder:

Cümhuriyet hükûmetinin demiryollar programı, millî siyasetin en müspet veçhelerinden biridir. Bu program muvaffakiyetle tahakkuk edecek ve memleketin unutulmuş köşelerine doğru uzanacak yeni demiryollarımız, geçtikleri yerlerde nüfusu artıracak, toprağı bereketlendirecektirler. Buralarda içtimai işbölümü gittikçe genişliyecektir. Bu suretle de bir zaman bütce-nin yardımına muhtaç olsalar bile bu hatlar tedricen kendi kendilerini yaşatabilen, hatta temettü temin eden hatlar halini alacaklardır.

Kaldı ki işin içtimai ve siyasi veçhesi iktisadî veçhesi kadar mühimdir. Bilhassa Şark vilayetlerimizde henüz yaşayabilen derebeylik içtimai nizamına karşı, yer yer teneffüs edebilen irticaa ve tegallübe karşı, Yeni Demiryollar Siyaseti, seferber edilmiş asker ordularından daha müessir bir silahtır.

Şevket Süreyya

[1] İhale bedeline nazaren tahmin edilen

[2] " " " " " "

[3] 1926 senesinde

damarlarını döşemeğe başladım. Bu damar, yerin üstünde uzandıkça duyduğum gururla karışık zevki sana borçluyum. Diyorum ki yarın bu yolun üstünden akıp gidecek medeniyetin, servetin, harsin, refahın keyfiyet ve kemiyetinde en büyük hisse benimdir. Dün tarlalarında çürüyen buğdaylara, çömleklerde küflenmiş paralara, kafalarda atıl kalan beyinlere yol açıyo-

rum. Yarın, öbür gün düşman anamın'bağrına basarsa, onu kurtarmağa koşacak kardeşlerim benim döşediğim bu çelik yoldan geçecekler. Ve beni buna sevkeden, bu kıymetli esere beni muvaffak kılan sensin.

Bu sefer de bütün bu lütfun elvermiyor muş gibi, bana, içimde bulunduğum müşkülâtı iktihama yardım edecek, elemlerimi unuttu-

racak, sevincime ortak olacak, yorulduğum, fütur getirdiğim anlarda maneviyatımı yükseltecek bir arkadaş buldun.

Şimdi, sen bana: «Evlən! Al bu kız!» dedikçe geçirdiğim çocukça tereddütleri düşünüyör ve gülüyörüm. Bahtiyarlık, pamuk ipliğile tesadüfe bağılı imiş, derler. Ne doğru! Ya sen ısrar etmeseydin? Ya ben inat etseydim? Bugün Günerden, göynümü aydınlatan o seher yıldızından kim bilir kaç kilometro uzakta olacaktım! Allah senden razı olsun Şekip!

İşte, iki gözüm, sayende çok bahtiyar olarak, iki mukaddes şeyin: Karımla vazifenin arasında imrarıhayat ediyörüm.

Güner biraz çocuk.. Azıcık şımartılmış.. Lâkin ben bunu pek tabii görüyörüm. Ve şuna ayrıca hamdediyörüm ki onun bu çocukluğu, bu şımarıklığı bu ıssız ve تنها muhitte geçecek. Güner İzzet Hanımfendi Ankara veya İstanbul sosyetesine, ağır başlı, mütekâmil, tecrübeli bir kadın olarak kavuşacak. Şimdi ben kendisini vahşi bir kuş gibi, gerçekçi hayata alıştırmakla meşgulüm. Bu da hoş oluyor. Yalnız kocalık monoton bir şey olacak; ona mürebbilik de inzımam edince iş değişiyor. Her gün onun bakir ruhunda bir yenilik keşfediyörüm. Aziz dostum! Eğer mühendis olmasaydın, yahut ki mesleğimi sevmeyip bırakacak ve başka meslek tutacak olsaydım, ruhiyatçı olurdu. Bir genç kadının ruhu.. Aman, ne kıymetli, ne geniş bir hazne! İnsan, içine daldıkça, neler buluyor? Bulduğu bir şey değil.. Oradaki safiyet, incelik, bahar havasını hatırlatan ferahlık.. ister istemez size de nüfuz ediyor. Ben, zevcemin yanında büsbütün başka bir adam oluyörüm.. Gündüzün yuvarlandığım muhitin hasisliğini, akşam onun karşısında tamamen unutuyörüm. Bekârlıkta temerrüt edenlerin şaşayım aklına!

Ben mektepteyken, Naşit isminde bir arkadaşım vardı. Çok samimi görüşürdük. Bana, kendinden on yaş büyük ağabeysinin ailece betbaht olduğundan bahsederdi. Ve ben o vakit ürkerdim. Naşidi dinledikçe bekâr kalmak hususundaki azmim kuvetlenirdi. Fakat hafta başları eve çıktıkça annemin ve babamın mütevazi bir saadet neşreden muhitlerinde tekrar evliliğin cazibesine kapılırdım.

Bir gün Naşitle kavga ettim. O gene bana ağabeysinin derdini yanıyordu. Dedim ki: «Evlilikte mesul olmak erkeğin elindedir. Bahtiyar olamıyorsa, kabahat ağabeyinde.» İşte bu kanaat bende o günden beri yerleşti. Kuvvetle iddia ederim ki bu böyledir. Genç, tecrübesiz, çocuk denecek çağda alınan bir zevce, yaş değnek gibidir. Onun doğruluğundan da eğriliğinden de ancak koca mes'uldur; çünkü ilk zamanlarda onu yaş dal gibi hertürlü kıvırmağa o kadir olabilirdi. Kıvırmadıise, kabahat onda değil mi?

Her halde, veyl bekârlara! Ömrün günü kavuşurken, ıssız ocak başlarında, kimsesiz kalan, ölümün soğuk nefesi alınlarına değdiği zaman, tutacak el, kalpten taşan kederi ve neşeyi bölecek başka kalp bulamıyan betbahtlara yazıklar olsun!

Ben onlardan değilim; ve bunu da sana borçluyum.

Şimdilik sana payansız teşekkür ve muhabbetlerimi sunmaktan, karımla birlikte sana dua ettiğimizi bildirmekten başka işim kalmadı. O vazifeyi de memnuniyetle, minnetle ifa eder ve gözlerini öperim, dostum.

İzzet

İstinsah eden: ERCÜMENT EKREM

Dört Sone

Genç Şairimiz

YAŞAR NABİ BEYİN

KARGALARIN ZİYAFETİ

*Bir dağ başındayım ki artık nerdeyse karı
Gömecek vücudumu bir tuş gibi, ayakta...
Beyaz dalgalarla yer atıldıkça yukarı,
Ufuk bir tavan gibi alçalıyor uzakta...*

*Yeni bir ziyafetten gagaları sapsarı,
Zaferi taşıyorlar buluttan bir kızakta,
Üstümde halka halka oyarak boşlukları
Ölümümü beklıyen kargalar uçuşmakta...*

*Düşmeden, vücudumu sessiz örtecek benim,
Yerimde kalacak bir kış bu kar yığını.
Bir mermer katılığı alacak böyle tenim...*

*Meydana çıkınca ben heykel şeklinde yarın,
Duyacağım tenime saldıran gagaların
Korkunç çatırdılarla orda kırıldığını...*

SEMA

*Kendini bir taş gibi semanın koynuna sal,
Seyret altında hazla bir lahza silikleri;
Varsın sonra destanler, sana, "hayat bir masal,"
Varsın kader başına çeksın setvillikleri...*

*Bize gururla baksın hakkıdır en küçük dal,
Yükselmek ihtirasla doldurur ilikleri;
Kanatları kurşunla parçalanmış bir kartal
Benim gibi seyreder yerden mavilikleri...*

*Arzumu yakan eldir bir bulutun teması,
Bir kadın beli vermez bana bu ihtirası;
Semaya, gözlerimle dişler gibi, bakarım...*

*Kucaklamak hırsını doldursa da kanıma
Aczimi, bir püt gibi, mihlar ikt yanıma
Bir ağacı çepeçevre saramıyan kollarım...*

YILLARDAN SONRA BİR GÜN

*Yıllardan sonra bir gün.. Köşende.. saçların ak..
Anlatırken mazide hüküm süren kadını,
Sözlerine, sevgili, kimse inanmıyacak;
Çünkü duyan bulunmaz düşenin feryadını...*

*Fakat, senden aldığı ateşle hâlâ sıcak,
Mısralarım, o zaman, haykıracak adını,
Ve ruhun ilk olarak o lâhza anlıyacak
Bir şairin kalbinde yer bulmanın tadını...*

*Sonra ne zaman —kızım!— görmek istersen eğer
Bir rüya ellerinin slhrile birer birer
Yüzündeki hatların nasıl silindiğini,*

*Bir kitabı açarak yavaşça karşına çek,
Sadık bir ayna gibi sana aksettirerek
Sararmış birkaç satır eski güzelliğini...*

BİR

*Beynimde fırl fırl dönüyor bin makara...
Makineler bir devin kafasız gövdesidir.
Lânetimin kumaşı dokunuyor kapkara,
Bu dış gıcırtiları tezgâhların sesidir.*

*Önümde çözülmemiş düğümier sıra sıra
Hayat kimin eseri, şüphe aşkın nesidir?
Biraz baksam karşımda girift olan yollara
Duyduğum ya bir korku, ya bir baş dönmesidir.*

*Ben hançeri ararken karşımda diye kını,
Saklamak ister gibi gözlerimden sırrını
Bir el perde çekiyor her akşam gündüzümce.*

*Tırnakları üstünde dolaşıyor derimin,
Zaman, nedametini, nakşediyor yüzüme
Satırların üstünde tozolmuş günlerimin...*

Taşkın Evlât Muhabbeti Ve Neticeleri

ANA VE BABALARIN DİKKATLERİNİ CELBEDERİZ

Mahkeme salonunu derin bir sükût kaplamıştı. Bu sırada biri öksürdü. Heyetihâkime Reisi ileriye doğru abandı, maznun mevkisinde, meyas, perişan hıçkıran delikanlıya şu sözlerle hitap etti:

— Cemiyete karşı ağır bir cürm işlemiş olmakla müttehimsin. Hareketinin cezasını tahfif edecek hiç bir sebep ortaya konulamıyor. Doğuş ve büyütlüş itibarile şenin nail olduğun imtiyazlar pek az kimseye nasip olur. Öyle olmakla beraber, daha bacak kadar bir çocukken cinayete mütemayil göründün. Bu tarzihareketin biçare dul valideni mezara sürükledi. Şimdi de eşkıyalıkla müttehim bulunuyorsun. Bu şekaveti öyle vahşiyane ve şerirane bir tarzda ika ettin ki, tecayüzüne maruz kalan biçare canını zor kurtardı... Senin gibi insanlar hakkında yapılacak tek bir şey vardır. Seni öyle bir yere koymalı ki, orada vücudun hemcinsin için artık bir tehlike teşkil etmesin!.. İşte bunun için seni yirmi sene tedip hapsine mahkûm ediyorum!...

Salonda fısıltılar duyuldu. Elan ağlıyan genç haydut bir aralık başını kaldırdı, Reise karşı şu acı teellümde bulundu:

— Yanılıyorsunuz, hepiniz hata ediyorsunuz! Beni mahkûm ettiniz ama, bakalım hayatta bana doğru, dürüst bir adam olmak için hiç fırsat verildi mi?...

Salonu dolduran mütecessis insan kütlesi içinde, mahkûmün bu itirazına zerre kadar ehemmiyet veren olmadı.

— Ah! İyi oldu! Edepsiz! Hâlâ da utanmadan «bana fırsat verilmedi!» Diyor... Ailesi gayet temiz, kibar bir ailedir... Babası anası

gül gibi üstüne titrediler, onu gözlerinden kiskanarak büyüttüler, tahsil ettirdiler... Ama o kendisi adam olmadı. Kabahat kimde? Elbet kendisinde... Başka kimsede değil!

İşte her kes böyle düşünüyordu. Fakat kırlarda yolkesen bu genç haydut hakikaten bu kadar kabahatlı mıydı? Acaba, «daha bacak kadar boyu ile ilk hatasını» işlediği zaman, ruhşinas ve munsif bir heyet tarafından sıkı bir imtihana çekilse idi, müstakbel serserinin, kendini şuurlu olarak fenalığa sevkeden bazı tesirlere maruz kaldığı görülmez miydi?

Bu fikrimizi şahsî bir misalle tavzih edelim. Jimmy Dealen temiz bir aileye mensup, bir gençti. Fakat valdesi onu idareden aciz olduğunu, yalnız fena bir yol tutmakla kalmayıp kendisine karşı vahşiyane bir itaatsızlık gösterdiğini itiraf ederek diyordu ki:

— Kendisini adeta taparcasına sevdim. Her ne istedise yaptım. Fakat nedense fena bir çocuk oldu. Yalan söyler, hırsızlık eder, mektepten kaçır, bana söylemedik fena söz bırakmaz, çok hiddetlendiği zaman beni dövmeğe kalkar. Mutlaka bu çocuğun zihninde bir fenalık vardır!

Mesele mahkemeye düşmüştü. Hâkim de çocuğu deli zanederek hastahaneye sevketti. Tabibiadli oğlanın aklından hiç zoru olmadığını; hatta zekâ itibarile vasatın fevkinde olduğunu söyledi.

Çocuğu muayene eden ruhiyat mütehassısı:

— Hali gayet tabiidir, dedi. Bütün fenalık validesinin onu çıldırasıya sevmesinden ileri geliyor. Validesi oğlunu kendine merbut ve müftakir bulundurmak istiyor. Halbuki çocuk,

William Jamesin «diş başlı» dediği sınıftan olduğu için daima annesine karşı isyan etmek mecburiyetinde kalıyor. Şayet annesi bu politikadan vazgeçip, çocuğunu iyi bir leyli mektebe veya bir yaz campına vererek azmi kudretini istediği yere sarfetmesine imkân bıraksa her şeyin yoluna gireceği muhakkaktır.

Bu misalde görüldüğü üzere bir çok çocukların çileden çıkmalarına sebep olan ana ve babalarının taşkın ve lüzumsuz muhabbetidir. Çocukluktan gençliğe geçmek demek insanda bazı temayüllerin uyanması demektir. Bazı çocuklar

maçeraya, bazıları hülyaya, bazıları icraata, kimi de heyecanlı şeylere karşı münhemik olurlar. Bu temayüllerini tatmine çalışırken ebeveynin mufrıt tekayyütlerine maruz kalacak olursa aksül'amelin başgöstermesi pek tabiidir.

Anatol Frans bu taşkın ana muhabbetini ve tevlit ettiği neticeleri o ateşin üslubile ne güzel ifade eder:

«Bak, arkadaş, sana bir şey söylüyeyim; dünyada kin ve nefretten, lakaydiden daha fena bir şey varsa o da sevgidir, müstebidane sevgidir.... Benim de annem dünyanın en müşfik ve muhabbetli anası idi. Biri-cik oğluna, Anatoluna kendi şaheseri nazari-le bakar, onu tapınırcasına severdi. Sevgiden yana nasibimi iki kat fazlasile aldım.

«Arkadaş, bu fazlaydı, lüzumundan pek fazlaydı. Annem adeta hayatımı zehirliyordu. Annem bu halile beni deli, sersem, sarsak ve pısırik yapmıştı. Otüz yaşıma kadar ona tutu-

narak yürümeğe alıstığım için, beni erkeklik-ten ayıran o hayattan yetişkenliğe geçmekten ödüm kopuyordu... Her ikimizde gülünç bir halde idik.»

Ruhî Neticeler

Anatol Fransın annesinden bu yolda şikâyet etmekte ne dereceye kadar haklı olduğunu bilmiyoruz. Fakat bildiğimiz bir şey varsa o da bir çok kimselerin ana babalarından gördükleri taşkın muhabbet yüzünden deli, sersem, sarsak, pısırik hali aldıklarıdır. Nitekim bazıları da aynı sebepten mücrim, cani olmaktadır.

Bu hakikate canlı birer delil teşkil eden bir çok misallerin hafızamda belir-

diğini görüyorum. Meselâ, mütemadi bir surette uykusuzluktan, hazimsizlikten, başağrısından şikâyet eden yirmi yaşlarında genç bir kadın vardı ki, annesile beraber gezmedikleri doktor kalmamıştı. Nihayet ana kız bir ruhî hastalıklar mütehassısına başvurdular. Kadın doktora kızının tercümeihali anlattı.

«— Elzi henüz küçük bir kızdı; ken-

disinde o zamandan beri bir keyfsizlik vardı. Çocukken, gerek babası, gerek ben üstüne titredığımız için, bir dereceye kadar iyi idi.

«Bir dediğini iki etmezdik. Yemeğine son derece dikkat ederdik.

«Fazla yorulmasına hiç meydan vermedik. Uzun zaman uyuması için evde en ufak bir gürültü bile olmamasına mukayyet olduk. Daima her yaptığı şeyde dikkat ve ihtiyatı elden bırakmaması için kendisine nasihat ederdik.

«Öyle olduğu halde daha on yaşına girmeden kızda mide rahatsızlıkları başladı. Gösterdiğimiz doktorlar kendisinde bedeni bir hastalık bulamıyorlar. Sözlerine bakılırsa, kendisini iyi bilince iyi olacakmış.»

Ruhiyat mütehassısı doktorların bu fikrini çok doğru buldu. Kızı derhal bir sanatoryoma vermeği tavsiye eder.

«— Kızınız sizden üç ay kadar ayrılmalı. Eve döndüğü zaman sıhhatinin düzelmiş olduğunu göreceksiniz. Sanatoryomda tabi tutulacağı tedavi tarzı gayet basittir: Kendisini unuttak kadar meşgul olmak. Eve döndüğü zaman babası da siz de kızınızı daima bir şeyle işgal ediniz ve bilhassa evde sıhhat bahsine bir nihayet veriniz.

«Hüsnüniyetle hareket ettiğinize hiç şüphe yok, fakat hakikatihalde kızınızın saadet-haline lüzumundan pek fazla mukayyet olmuşsunuz. Ona karşı olan bu fazla takayyüdünüz, kızınızı kendisine karşı fazla takayyütkâr yaptı. Bütün rahatsızlıklar bundan çıkıyor.

Kız mütehassısın tedavisinden çok istifade etti ve evine iadeiafiyet etmiş bir halde avdet etti.

Fazla Müşfik bir Anne

Diğer bir misal: Genç bir kadın izdivacıdan pek az sonra fena bir sinir zafiyetine uğrar. Elzide olduğu gibi, bunda da bedeni ve uzvi hiç bir arıza yoktur. Birçok doktor dolaştıktan sonra bir ruhiyat mütehassısına müracaat edilir. Bu mütehassıs, kızın izdivaç hayatında umduğu derecede mesut olmamasından şüphelenir. Kız bunu inkâr eder, Onun şikâyeti

yalnız merak, ademimemnuniyet, huzur ve sükûndan mahrumiyettir. Hasta derdini anlatırken şu sözleri ilave eder:

«— Bilhassa beni muazzap eden şey, şüphe hissile kararsızlıktır. Her hangi bir şey hakkında bir karar verebilmek benim için pek güç bir meseledir. Bir mektup yazabilmek benim için bir dağ devirmekle birdir. Her ne yapsam, yanlış yaptığımı zahip olurum.»

Bu ifade doktoru tenvir eder. Hastanın babası ile anasına maziye ait bazı sualler sorar. Bu sualler diğer suallere yol açar. Nihayet genç kadını bihuzur eden derdin gizli sebebi, kendi annesi olduğu anlaşılır.

Hasta annesinin en sevgili evladıdır. Bunun için gayet şımarık büyütülmüş, hayatta ne zihnî, ne bedeni hiç bir meşguliyetle yorulmasına meydan verilmemiştir. Elbisesini kendikendine giyebilecek bir yaşa geldiği halde, onu annesi giydirmekte ısrar etmiş, hangi esvabı giyeceğini daima annesi tayin etmiş, eşyasını annesi yerleştirmiş.. O derecede ki onyediy onsekiz yaşında iken bile kendine ait bir işi yapabilmek için mutlaka annesinin müdahale ve teşvikine ihtikar edermiş.

Bahsettiğimiz kız bu şerait dahilinde, çocukluk ve gençlik çağını mes'ut ve lākayt olarak geçirmiş, fakat izdivacile ve evinden uzaklaşmasile başlayan yeni hayata hiç de hazırlanamamıştı.

Şahsî teşebbüsten, muhakeme kabiliyetinden, ve hareket istiklâlinden mahrumiyet, sinirlerinde tabii olarak bir inhitat vücudunda getirmişti.

Azim ve kudretini iade, sinirlerini takviye etmek için, terbiye ve tedavi edilmeğe muhtaçtı. Çocukluk devresinde annesinin vermediği bu terbiyeyi bilahare doktorun vermesi lâzımgelmışti.

Talâkın Sebeplerinden Biri

Zamanımızda talâkların bu kadar sık olması sebeplerinden biri de, hiç şüphesiz, çocukların izdivaca lâzımgeldiği gibi hazırlanmamasından, diğerkâmlık, adalet ve hakkaniyet, hissi mesuliyet gibi evsaf ile techiz edilmemesinden

Bir Hayal İÇİN Reşat Nuri

3

O gün dairede ilk defa müdire kafa tuttum. Akşam üstü bir tomar kâğıt uzatarak:

— Evladım Halil... Yine o edepsizler beni meraklandırıdılar... Şunları sen al... Bu gece meşgul ol... Yakında inşallah taltifin mukarrerdir... diye söze başladığı zaman soğuk ve hırçın bir tavurla:

— Mazur görün, efendim... Rahatsızım... Kendi işimi bile zor çıkardım.

Ne olduğumu bilmiyordum. Fakat iyi olmadığım muhakkaktı. Uzun bir zaman sokakta kaldığım, çok açlık ve sefalet çektiğim için bu işi ilk günden bir nimet bilmişim. Şimdiye kadar hiç belli başlı

bir şikâyetim olmamıştı. Bugün vaziyetimin zavallılığını ilk defa görüyor ve isyan ediyordum.

Evet, ne olmuştu? Aradan bu kadar sene geçtikten sonra eski hastalığım mı nüksetmişti? Mafî eski halime de zaten hastalık denir midir? Hem insan sokakta görse yüzünü tanımayacağı bir kızı birden bire nasıl severdi? Aşk değil ya adamın başına damdan kiremit inse bu kadar süratle olmazdı.

O gece yatmadan evel bir parti annemle, yatdıktan sonra bir parti de kendi kendimle kavga ettim. Uykuya dalacağım zaman garip bir gevşeklik geliyor, kendimi smokingler giymiş, baloda içlalle dans ediyor, görerek yerimden fırlıyorum.

— Seni yırtık pantolonlu donsuz dilenci, hâ-linden utanmadan elin çiçek gibi kızlarla dans etmeği düşünüyorsun ha...? Topukları çevrilmiş nalı kunduralarıyla doğru dürüst sokakta yürü de baloda dans etmen kalsın... Diye kendi kendime çıkışıyorum. Bu kavga uykumu dağıtıyor, odada dolaşıyor, birkaç sigara sarıp içiyorum. Sonra tekrar ya-tıyorum. Bu defa başka bir hülya: Yine sırtımda mahut smoking, ayağымda rügan ıskarpınler bir mahşer kalabalığının arasında dolaşıyorum... İçlali arıyorum

«Hay senin de, içlalin de...» diye hiddetli bir fırlayış... Yine bir kaç sigara... Hasılı o geceyi buhran içinde geçirdim. Hırçın ve neşesiz bir ikinci gün... Arkasından malihulya dolu bir ikinci gece...

Üçüncü günü müdür memnun ve heyecanlı bir çehre ile:

ilerigelmektedir. Ebeveynin çocuklarına karşı gösterdikleri taşkın muhabbet veya ihmal ve lakaydi, her halde talâka yolaçan başlıca sebeplerdendir.

Çocuğun esirane bir mutavaatle ebeveynine bağlanması, kendine teveccüh eden mesuliyetleri deruhte etmeğe muktedir veya hahışker olmaması, bilâhere izdivaç hayatının muğlak şeraitile ülfet edememesini intaç etmektedir. Halbuki izdivaç her kadın ve erkek için en tabii bir şeydir.

William A. Vayt, ismindeki rubiyat mütehasısı doktor diyor ki:

«Çocuğun inkişafı ameliyesinin hedefi, onların ebeveyn vesayetinden kurtulmasıdır; ço-

cuk ancak bu suretle serbest bir halde inkişaf edebilir, ve eve merbut kaldığı müddetçe biz-zarrur kurtulamiyacağı manialardan azade kalabilir. Ebeveynin yapacakları en büyük yardım, çocuklarını kendilerine mühtaç olmayacak surette hayata hazırlamaktır.»

Vakıa anababanın çocuklarını müfrit bir muhabbetle sevmekten men'inefs etmeleri çok güçtür; fakat buna mukabil taşkın muhabbetin cezaları o kadar ağırdır ki bu hususta mübalâtsizlikta bulunmak en büyük bir cinnet olur. Şayet ebeveyn, çocukları henüz beşikte iken, taşkın muhabbetin tevlit edebileceği feci neticeleri göz önüne getirecek olurlarsa, evlâtlarını sevmekte ifrata varmak zafine daha çok kolay mukavemet edebilirler.

Nakleden : K. Ş.

— Evladım, dedi, sana hayırlı bir haberim var... Boş vakitlerinde bildiklerimden bir bakkalın defterlerini yazacaksın... Ayda on lira alacaksın... Az para değil... Bu da şimdilik bir zammımaş, bir terfi sayılır.

Zavalı müdür dış geçirebildiği son memuru da kaçıyor zanederek telaşa düşmüş, bana alımla bu işi bulmuş olacaktı. «Bu da şimdilik bir terfi sayılır» sözünün hakiki manası: «sana olan vaatlerimden bir kısmını yerine getirdim. Ona göre çalışmalısın haidi.

Bu haberi alınca neşelendim. Neşelenince her şeyi daha «gül penbesi» görmeğe başladım. Kendikendime şöyle bir muhakeme yürüttüm:

— Bu on lira açıktan geliyor... Şunun ilk aylığıla kendime bir ziyafet çekmek hakkım ya... Ne yapabilirim acaba? Tabii şarhoşluk ve ya çapkınlık edecek değilim... Hazır elimde bedava bir bilet var... Ben de üç dört liraya bir smoking kiralar, baloya giderim... Bunun İclal hanımla katiyen alakası yok... Mahut tesadüf olmasaydı yine şüphesiz böyle hareket ederdim.

İşin açıkcası şu idi: İclali ölünceye kadar kendime maletmek hulyası foslamıştı. Buna mukabil onunla geçirmeğe kurduğum birbirinden parlak dizi dizi gecelerden biricisini olsun hakikat yapmak fırsatı çıkmıştı. Bolonun endam aynalarında, sırtımda yahudinin kiralık smokini ile, bir gece olsun kendimi bir insan şeklinde göreceğim, yanımdaki kıza bir nişanlı gibi muamele edecektim.

Fakat içimde fakrüzaruret

mektebinde senelerce döne döne terbiye görmüş bir makul adam vardı ki düşünün bir insanın hayattan her hangi neviden bir hak davasına kalkmasını en ayıp ve gülünç bir şey telakki ederdi. Bu muhake-me ile sözde o ikinci adamı aldatmış oluyordum. İnsan hakikaten çok garip bir mahlûk... Hayatın cil-velerine göre aynı bir vücudun kalıbına çeşit çeşit ruhlar girip çıkıyor.

Feridin elbiseci yahudisini ben de gördüm. Söz arasında söyleyim, bu adamlar hakikaten mesleğinin eri dediğimiz insanlar.

Yahudi, ben kıyafette bir adama bu zengin el-biseleri nasıl teslim edecek, benden acaba ne nevi-den bir kefalet istiyicek, diye düşünüyordum.

O sadece «satılık eski elbiseler var mı?» diye sordu. «Pek hırtı pırtı kabilinden şeyler... İşe yarı-yacak halleri olsa kendim kullanırım» dedim. «Zi-yanı yok... Bir kere gelir görürüz» dedi. Adresimi aldı, Yahudinin smokingi geri getirmem ihtimaline karşı aldığı yegâne tedbir de bu oldu. Şimdiye ka-dar müşteri izzetinefsine karşı esnaf nezaketinin bu-radan parlak bir numunesini görmedim.

Tevekkeli eskiler «adamı adam eden kılık kı-yafettir» dememişler. Evde smokinleri giyer giymez birden eski kibar çocuğu Halil Ekrem oldum. Ya-hudi onlarla beraber bana bir çift iskarpin, ipek ço-raplar, bir de yakası ve kravat ile beraber frenk gömleği vermişti.

Gerçi çorapların ucu biraz delik, potinler faz-la sıkı, gömleğin yakası buna mukabil fazla bolca idi amma bunlar göze görünür, insana haşmetini kay-bettirir şeyler değildi.

Kezalik pantalonundaki lekeler de gece aydınlı-ğında pek farkedilir şeyler değildi. Hele jaketin bol-luğuna adeta memnun oldum. Çünkü kiralık elbise denince bana mutlaka kollarının kısa ve yeninin dar olması şarttır gibi gelirdi.

* *

Yahudileri hilekârlıkla ittiham ederiz amma galiba asıl hileyi ben ona yaptım. Çünkü adamcağız elbiseyi bana bir geceliğine kiraladığı halde ben onu balo akşamına kadar sıra ile dört gece giydim. Tabii bakkalın defterlerini yazmaktan döndüğüm saatten yatma saatine kadar.

Kibar elbise giyen insanın kendine mahsus bir

yürüyüşü, söz söyleyişi ve hareketleri vardır. Ben her günkü delik deşik elbiselerim içinde bu güzel itiyatları kaybetmiştim. Balo gecesinden evvel her halde birkaç provaya ihtiyaç vardı.

Annemin sırf dört yerinden kırık olması saye-sinde elimizde kalmış büyük bir aynası karşısında saatlerce aktör gibi rolümü tekrar ettim. Oturdum, kalktım, reverans yaptım, kolumda bir kadın var-mış gibi tavurlarla odanın içinde dolaşım. Hatta ne yalan söyleyeyim aynanın karşısında oturdum, ellerimi dizlerim üstünde birbirine kilitledim, yanım-da bir koltuk, o koltukta saçlaştımın ve eğilmiş ba-şının gölgesi altında yalnız parlak siyah gözleri fark edilen bir kadın varmış gibi saçma saçma bir şeyler söyledim.

Sonra ışıkla kendi kendime dans talimlerini yap-tım. Eskiden dans biliyordum. Onun yardımı ile yeni dansları da pek yüzüme buluşturmayacağıma kanaat ettim.

Yalnız bir derdim vardı: Paltom ve şapkam eski idi. Onları da kira ile tedarik etmeğe imkân yoktu. Mamafî onları nasıl olsa kapıda bırakacaktım. Rezaletimi gardrobun garsonlarından başka kimse farketmiyecekti.

Nihayet beklenen gece geldi. Kararımı verdik-ten sonra bilmem hangi tesir ile zihnindeki zaman ölçüleri değişmiş, bu gece bana gelmiyecek kadar uzak, gelince de artık gitmiyecek kadar uzun gö-rünmüştü. Bu belki de hayatımda bir büyük tarih olacağı içindi.

İclal gelinceye kadar salonun havasına kendimi alıştırmak, bu hayattaki âcemiliğimi gidermek için baloya erken gittim. Dünyada insana fena elbise kadar ağırlık veren bir şey yokmuş. Eski şapkamla antika paltomu vestiyerde üstümden defedince saf-ra atmış balon, kozasından çıkmış kelebek gibi ha-fifledim. Salondaki her aynanın önünde ayrı ayrı durdum. Kimseye belli etmeden göz ucile kıyafe-timi tetkik ettim. Bizim kırık aynada görülmemiş bazı kusurları ıslah ettim. Hakikaten fena değildim. Hatta sonradan görme bazı zenginlerle aramday de-himde kaydedilecek bazı farklar bile gördüm. Öy-leleri vardı ki sırtlarında İstanbulun en iyi makasın-dan çıkmış bir elbise taşıdıkları halde burada İs-

(Devamı 398-inci sahifede)

Orta Oyunu ne idi?

Muharriiri: OSMAN CEMAL

ecenlerde bir hayli dedikodusu yapılan bizdeki tulûat ve tulûatçılığın anası, hiç şüphesiz, kârikadim orta oyunudur. Bütün tulûatçıların en hatırı sayılır üstatlarından rahmetli K. Hasan efendi bile, diğer bir çok meşhur ve eski tulûatçılar gibi, işin başlangıcındaki ilk feyizlerini hep orta oyunundan almışlardır. Bilhassa K. Hasan Efendi merhum, meşhur Kavuklu Hamdi Efendinin arkasında yamak olarak yıllarca pala sallayıp piştikten sonra yavaş yavaş şanoya çıkıp tulûatçılığın anası olan ve elyevm, ara sıra, sanatkâr Raşit Rızanın lokantasında, bazı geceler alay için oynatılan orta oyunu, bir nevi portatif tiyatrodan başka bir şey değildi.

Nasıl şimdiki tiyatrolarda, aktör ve aktrisler el birliği ile bir vak'ayı temsil ediyorlarsa, *zuhurikolu* denilen orta oyunu san'atçıları da, Rejisörleri sayılan Kavuklu ve ya Peşekârın idaresi altında bir araya gelip bir vak'ayı temsil ederlerdi.

Onlar için her yer bir sahne idi. Bayrampaşa bostanlarından Kurbağalı çayırına. Mama mesiresine kadar her geniş ve düz meydan, onların tabii birer sahnesi idi.

Dekorları, kostümleri, makiyaj takımları, hep bir tek zembilin içinde, oradan oraya taşınırdı.

Sahne diye meydana kurdukları ve "*Yeni Dünya*," tabir ettikleri dört tane ince, tahta çıtadan yapılmış, fakat her tarafı açık, perdesiz, küllüstür bir paravandan ibaretti.

Nasrettin Hoca'nın türbesi gibi her tarafı ap açık olan bu dört çıtadan ibaret *Yeni dünya*, bütün oyunlarda evlik, konaklık, dükkânlık, vazifelerini görürdü.

Zurna ve çifte narenin refakatile temsil edilen vak'alar, gayet basit, hattâ iptidai şeyler olduğu için, bu *Yeni dünya* denilen ve bize, yani yeni nesle, şimdi pek acayip gelen bu nesne, tam o zaman temsil edilen şeylere göre biçilmiş kâğıttı.

Orta oyunlarında gösterilen vak'alar çok basit şeyler olmakla beraber, zamanına göre bunların temsili, gene bir hayli marifet ve san'ata mütevakkıftı.

Hele Peşekâr Kavuklu rollerini yapanların o zamana göre birer yüksek san'atkâr olması lâzımdı. Meselâ:

Peşekâr Büyük İsmail, Küçük İsmail, Kavuklu Hamdi, Ap-

turrezzak, sepetçi Ali Rıza efendiler gibi... Çünkü oyunun bütün yükü, bütün marifeti Peşekâr Kavuklunun omuzlarında idi. Peşekâr daima saman altından su yürüten, kurnaz, derras, halden anlar, meyaneçi, mürâi, aynı zamanda hoşsöhbət, gayet sabırlı, mütehammil ve çelebi mizaçlı bir tipi, oyunun başından nihayetine kadar hiç aksamadan yürütmek ve meydanı yani diğer

oyuncu ve çalgıcıları idare etmek mecburiyetinde idi Kavuklunun ise, oyunun başından sonuna kadar, hiç durmadan mütemadiyen

yüzlerce seyirciyi güldürmekle beraber muayyen bir vak'a'ya, her temsilde yarı yarıya, yeni tuluat muhavereleri icat ve ilâve edecek kudrette, son derece nüktedan, emsalsiz bir hazırcevap olması lâzımdır. Kavuklunun bir de her oyunun başlangıcında söylediği hayali muhavereler de ayrıca calibidikkattı: Merhum Hamdi efendinin elân hatırlarda olan öyle hayallî tekerlemeleri vardır ki dinliyenler hâlâ hayretler içinde kalır.

Bütün repertüvarı sekiz on oyundan ibaret olan Orta oyunlarında, her oyun bir birine benziyerek başlar, bir birine benziyerek cereyan eder, yalnız biterken biraz başka türlü biter. Peşekârî Kavukludan sonra orta oyununun en mühim ve dikkate şayan tipleri, Zenne denilen ve oyunun kadın rollerini yapan erkek oyuncular, daha doğrusu oyunun bütün ruhu bu zennelerdir, her oyunda kıyamet hep onların yüzünden, onların başının altından kopar.

Tekmil eski büyük trajedi, komedilerde ve şimdiki bütün piyeslerde olduğu gibi Orta oyununun o basit, alel'ade vak'ası da sırf zennelerin yüzünden çıkar. Hemen her oyunda alacaklı maskesi altında Zenneleri arayıp bulmak için meydana gelenler, oraya sırf bir aşk ve zendostluk meselesini halletmek için gelirler.

Oyunun bidayetinde, Zenneler, Peşekâr, Kavuklu ile meydana bir hayli şakalaşır, seyircilere karşı bir hayli cinaslı, sözler sarfederler; birinci Zenneyi oynayan artist, gerden kırıp kalçalarını çalkalıyarak Peşekârî Kavuklu'ya karşı olanca ciltvelerini göstererek seyircileri epeyce tehyic ettikten sonra Hanımefendiler kendilerine yeni tutulan on sekiz odalı denize, deryaya nazır konağa! Yeni Dünyanın içine yerleşirler ve asıl vak'a bundan sonra başlar: alacaklı sıfatile ve zurna ile Taklitler birer birer sökün eder

Rum, Yahudi, Arnavut, Arap, Acem, Kayserili, Rumelili, Ermeni, Kürt, aptallar, matiz yani sarhoş sıra ile gelip Peşekâr, ve Kavuklu ile bir müddet şakalaşırlar, onlara dertlerini yanarlar ve neticede gene onlar vasıtasile Zennelerle görüşmeğe muvafak olurlar.

Orta oyununda Taklitlerin mevkiî üçüncü derecede kalır. Bunların hepsi de Peşekârî Kavuklunun elinde birer kukladırlar. Fakat, bazan taklide çıkan artistlerin içinde öyleleri olur ki, tahafıkta Kavuklu'ya bile taş çıkarır. Zira kendisi zaten vaktile kavukluktan yetişmiştir. Meselâ: Komik Naşit bey gibi...

* *

[Devamı iç sahifemizdedir]

Kaynana Kapılar

Kaldırımında bir demir tekerlek yuvarlandı.
Akşam, artık, odama girerken adım adım,
Kaldırımında bir demir tekerlek yuvarlandı!...

Ağır ağır kapandı harice kapılarım,
Hapsolunca böyle ben, el gezdi arabamla.
Yaklaşmaz oldu bana ne çocuğum, ne karım...

Öriyor koridorda ziyalar damla damla,
Gözlerim bu gece de kendimi görmez oldu,
Başım, ipsiz çan gibi, omzuma düştü gamla...

Aynalar, yine, meçhul bir ufka giden yoldu.
Dolarken pencereden gölgeyle odalarım,
Dıvar kâğıtlarımda açan koncalar soldu!...

Akşam, artık, odama girince adım adım,
Işıklar koridorda önce hasta yandılar,
Sonra, göz kapakları örtülü kaldı yarım ...

Numlarını ölüp giden birer kahramandılar...
İçerden bir cenaze çıkıyor gibi gamla,
Kapılar, ağır ağır, açılıp... kapandılar!

Hapsolunca böyle ben, el gezdi arabamla...

CEVDET KUDRET

Kardeşler Arasında Kıskançlık ve Düşmanlık Hisleri

Ana ve babaların evlât terbiyesi üzerine dikkatlerini ehemmiyetle celbederiz. Doktor Mustafa Şakir Beyin Doktor Jilbert Robinden lisanımıza naklettiği pek mühim bir kitaplan ıktibas ettiğimiz bu makale evlât terbiyesi hususunda analar ve babaları ikaz edebilecek mahiyettedir.

Muharriri: DOKTÖR MUSTAFA ŞAKİR

Daha tarihin efsanevî devirlerinde kardeşler arasında şiddetli kıskançlık ve düşmanlıklara tesadüf olunur: Kabil ile Habil, Romulus ile Remus kardeş kininin en meşhur ve en eskî misallerinden- dir. Kabil ile Romuluse kardeş kanını döktüren kıskançlık olmuştur. İlk çocukluk çağında görünen kardeş kıskançlığı ve kini daha ziyade tedafuî aksülâ- meller telâkki olunabilir. Çocüğün bu şursuz aksü- lâmelleri çok kuvvetlidir. Sent Ogüsten der ki: «Me- medeki bir çocuk süt ninesinin başka bir çocuğa meme vermesini ihtilaçlara kadar varabilen bir hid- detle karşılar.» Çocuklar hiç bir zaman his paylaş- masını kabul etmezler. Birader ve ya hemşireyi daima bir rakip telâkki ederler. Müellifler çocukla- rın gönül sırcalığını *fragilité* çok iyi görmüşlerdir.

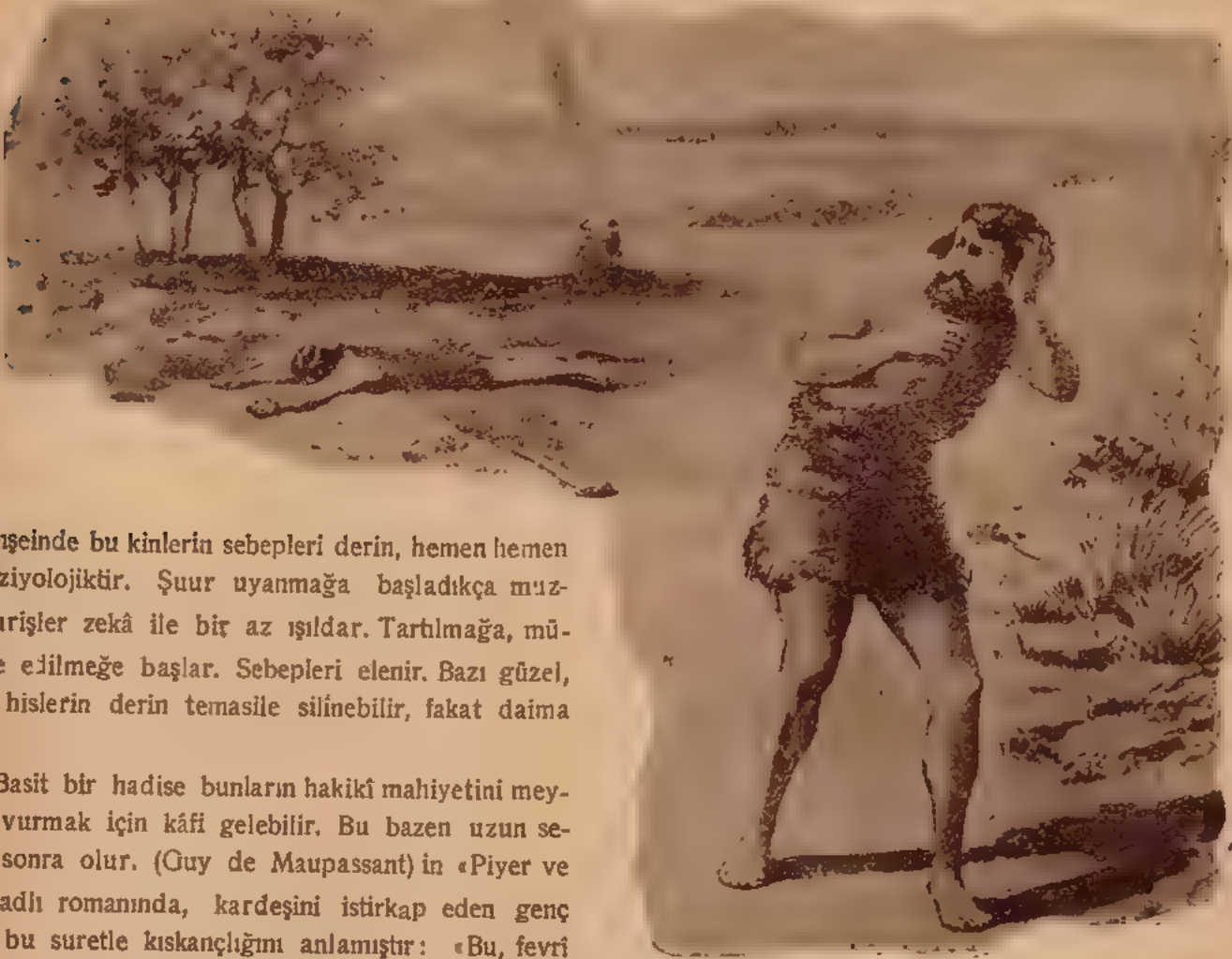
Bakınız, hemen hemen tarihe karışmış bir psi- kolog olan *Morellin* şu satırlarında ne kadar derin bir görüş vardır:

«Dikkatli bir nazar bir yaşına doğru çocuklarda hakikî ihtirasların- hiç olmazsa tohum halinde- mevcut olduğunu görebilir. Mutad olarak ilk kıskanç- lık nöbetlerini fıskırtan tagaddî ihtiyacıdır. Bilhassa süt ninesi memesini kendisinden çekip diğer birine verdiği zaman çocuğun yüzü buruşur, mini mini kolları ile hayat kaynağını elinden alan muacciz ra- kibini uzaklaştırmak için çırpınır durur. Daha iler- lemiş yaşlarda müsavatsız tevzi edilmiş medihler, ne- vazişler, ihtimamlar, tecrübesiz ebeveyn ve ya müreb- biler tarafından diğer bir çocuğa gösterilmiş hususî tercihler kıskançlık tevliit ederler. Çok zamanlar bu

fena his sinsi sinsi yürür ve az zamanda müzmin bir şekil alır. Buna müptelâ olan küçük bedbahtlar mağnum, kasvetli, münzevi olur; iştahlarını kaybe- derler, eğlence ve oyunlardan kaçarlar. Benizlerinin rengi solar, marazlaşırlar ve ekseriya, sebebi akra- balarının ve hatta hekimlerin gözünden kaçan bu muzlim melankoli kendilerini ölüme sürükler. Bi- naenaleyh en genç bir çocuğun gönlü olgun bir in- sanınki kadar hatta ondan fazla hassastır. Anasının, küçük birader ve ya hemşiresini okşamasına daya- namaz, somurtma ve ya huşşuzlanma suretile kıskan- çlığını izhar eder.»

(Morodotör) heman aynı şeyleri söylemiştir.

Biraderler arasında umumiyetle ilk olarak kini duyan büyüklerdir; çünkü küçüğün doğuşuna kadar ana ve babasının gönüllerini yalnız kendi malı add- eyiyorlardı. *Fröydu*n dediği gibi kızlar babalarına, oğlanlar da analarına karşı insiyakî bir ruchan gös- terir. Büyük kardeş artık kendisinin muhtaç olmadığı ihtimamları, anasının küçük kardeşine besleme- sine dayanamaz. Bu masuma kin bağlar. Bu his daha sonra azalacağına bazen çoğalır, bazen de bu kin birader ve anayı da içine alır ve «feda edilen» ço- ouk bütün kalbini o vakte kadar kaçındığı babası- na tevcih eder. Bazen de her üçünden birden ka- çınır ve kendi kendisine barınır ve erkenden kuru- yan gönlü, küçük kardeşine karşı duyulan insiyakî ve şursuz düşmanlığın tevliit ettiği çoraklıkla bütün hayatı müddetince eza ve elem içinde kahr.

Kabil kardeşini öldürdükten sonra...

Menşesinde bu kinlerin sebepleri derin, hemen hemen fizyolojiktir. Şuur uyanmağa başladıkça muzlim şurişler zekâ ile bir az ısıldar. Tartılmağa, münakaşe edilmeğe başlar. Sebepleri elenir. Bazı güzel, necip hislerin derin temasile silinebilir, fakat daima değil.

Basit bir hadise bunların hakikî mahiyetini meydana vurmak için kâfi gelebilir. Bu bazen uzun seneler sonra olur. (Guy de Maupassant) in «Piyer ve Jan» adlı romanında, kardeşini istirkap eden genç adam bu suretle kıskançlığını anlamıştır: «Bu, fevri *spontane*, mukavemet kabul etmez bir heyecandır. Piyer bu fizyolojik intibai kendisinde elemli veya hazlı bir takım hisler ve fikirler seli yaratan bu hadiseyi derin derin düşünmeğe başladı. Bu his ve fikirler zihnî kültürle kendisinden yükselmiş olan mütefekkir varlığın eyi ve sağlam dediklerine zıt bir tuğyan idi.» Ve ilâve eder: «O halde bu içten gelen bir kıskanma, hatta kıskanmanın cevheridir.»

Umumiyetle erkek kardeşler hemşirelerinden ziyade yine erkek kardeşlerinden nefret ederler. Bu histe cinsî sevitabiinin çok kuvvetli tesiri inkâr edilemez. Bununla beraber birader karşısında biraderin şuuruna ilk gelecek kıyas yekdiğerini müsavi adefmesidir. Tarzimuamelede en basit bir fark derhal adilsizlik hissini meydana çıkarır. Halbuki hemşirenin başka bir cinse mensûp olduğu hakkındaki intibai, kendisini ona nazaren yüksek görmesi ve onu himaye etmek vazifesi olduğu hakkındaki müphem hissi, hissiyatındaki huşuneti yumuşatır.

Kinin sebepleri bunu duyanlarca daima malûm olmaktan çok uzaktır. Dostlarından birisi her fırsatta kardeşini haksız çıkarır, ona rast gelmemeğe çalışır, bu mevzu üzerinde konuşmağa bile tahammül edemezdi. Bununla beraber bu husumetin haksız olduğuna tamamen kani idi. Biraderini kıskanmasına hiç bir sebep, onda bulduğu hiç bir kusur yoktu. Hatta onu layıkı veçhile sevmediğinden dolayı üzüldü, Jenezini (tarzitevellüdünü) kendisine gösterinciye kadar bu hissinden bir şey anlayamıyordu. Dostumun bu gün ölü olan babasına karşı derin bir hürmeti vardı. Babası da kendisini tercih ediyor ve öteki oğlunu mütemadiyen azarlıyordu. Dostum şuarsuz olarak babasının sevmediği kardeşinden nefret etmeği pek tabii buluyordu. Şimdi ilâve etmek mecburiyetindeyim ki bu izahat dostumu ikna etti fakat tashih edemedi. Bu da

ispat eder ki bunların belki bazı hudut dahilinde değeri vardır.

Biraderler arasında her şey atışma ve kavga fırsatı hazırlar. Müsterek hayat karakter farklarını sıvırtır ve yahut bülâkis büyük benzerlikleri birbirine barıştırır. Biri daha kuvvetli, daha güzel, daha zeki doğar. Mükemmel bir sıhhati vardır. İleti yoktur. Bunlar bir şey değil, ne yapalım tabiat böyle istemiş. Fakat ebeveynin takdirleri, bütün gururları onun üzerine toplanır. Onun hakkında büyük emeller beslerler. İngilterede ve bazı muhafazakâr Fransız ailelerinde bütün ihtimamlar büyük oğul üzerinde temerküz eder. Diğer biraderler madun hizmetlerde kullanılır ve hepsinin vazifesi büyüğün şerefini yükseltmeğe çalışmaktır. Onlar da bu aile ananesine itaat ederler, fakat kalplerinde büyük bir gayz tutuşur. Ebeveynin adilsizliği kadar birader kinini çoğaltacak dünyada hiç bir şey yoktur. Zeki, güzel, çalışkan bir oğulları gururlansalar, liyakatleriyle ovünseler ne ise. Fakat ardı arası kesilmeden onun mezîyetlerini diğer biraderlerin önünde sayıp dökmek, ötekilerin hamakatleriyle istihza etmek tahammül olunmaz bir şey olur. Tektirler onları ıslah edecek yerde her gün tezlil edile edile daha ziyade aptallaştırır.

Bülûğ tahavvülleri biraderler arasında, daha çocuk iken mevcu tolan soğukluğu dallandırarak, bazı kere kine kadar gidebilen bir gerginlik yaratmağa kâfidir. Çünkü şahıs bülûğda kendi şahsiyetini tanımağa başlar. Yeni şahsiyetin talep ve hacetleri diğerinkine çarpar. Karakterler kendi şahsî notlarını ahlılar. Bunun için seciye pürüzleri daha sıvrılır. Biri diğerinden daha fazla muvaffak olur. Öteki kıskanır ve kardeşinin tabîi mezîyet ve ya nakiselerine göre değişen vasıtalar kullanır.

Bazı kere de aksi tahassul eder. Birinin maddî ve içtimâî mevkii yükselir. Diğerî ondan geniş bir surette istifade eder. Bütün eğlencelerine iştirak eder. Her yerde onunla ovünür. Fakat bazı kere kardeşinin işi ters gider, sefaletе düşer. Bu sefer de dün muvaffakiyetile bûbürlendiği kardeşinden yüz çevirir ve her yerde onun aleyhinde dedikodu etmeğe başlar.

Diğer taraftan bazı biraderler vardır ki birbirlerinden nefret ederler; çünkü birbirlerine çok benzerler.

Ne kadar çok biraderler vardır ki ikisinin de Narzuladığı bir kadın için, haysiyete karşı yapılmış ve birinin diğerine ettiği bir hata için, bir din, siyaset meselesi için birbirlerini yırtmıştır. Yalnız biraderleri değil fakat her nevi hısımlıktan uzak insanlara da musallat olabilen bu kinler biraderler arasında yabancılardan fazla haşın ve müfteristir. Gabriyel Danûnçio (Triomphe de la Mort) ismindeki eserinde iki düşman biraderi göstermiştir. Biri diğerine «Seni tanımak istemem. Şimdiye kadar rolün ne idi? Bütün nevazışler, ruhanlar, takdirler hep sana olduğu halde sen kimseye bir şey yapmadın. Kendi menfaatin ve zevkinden başka bir şey düşünmedin» diyor.

Ya düşman hemşireler? Bunların kinleri acaba bir biradere diğer bir biraderi saldırtan kinlerden farklı mıdır! Burada da daima izzetinefis ve ovünme meseleleri büyük rol oynar. Ev kadını, ahlâkı gayet düzgün bir kadın tanım ki hemşiresinin daha adı söylenirken kıp kırmızı olur. Bu kız on beş yaşında iken aile kucağından kaçmış, erkenden fuhşa ve bu gün sefaletе düşmüş, küllî itiyatlara batmıştır. Söylediğim kadının namuskâr hisleri, izzetinefsi, ailesinin haysiyetini berbat eden hemşiresinin hattihareketile derin bir surette yaralanmıştır. Fakat ekseriya bunun zıddı tahassül eder. Zengin bir kocaya vararak refahlanan birisi daha az saadet bulan diğerinin nefretine uğrar. Haset kinlerin büyük atalarından biridir.

Hemşireler arasındaki kinin *jenezî* aranmak istendiği zaman sebeplerden bir tanesinin bütün diğerlerini çok geride bırakacak derecede göze çarpar. Bu da aşktır. Filhakıka küçük kız kendisinin hemşiresinden daha az güzel olduğunu anladığı zamandan, bütün iltifat ve nevazışlerin öteki tarafa aktığını sezdiği andan itibaren elemle, ıstırapla kıvrınmaktadır. Fakat hiç bir şey, daha sonra, delikanlıların hemşiresini tercih ettiklerini gördüğü zaman içini kavrayacak olan kuduruk gayzle kabilikiyas değildir. Her ikisi evlenipte biri daha evel valide olsa, bu doğum imtiyazlı anaya ve bilhassa çocuğuna karşı teveccüh edecek bir kinin sebebi olabilir. Bazı kere bütün kinin sikletini çekenler yalnız yeğenlerdir. Fakat izdivaç haricinde de kin iki hemşireyi köpürtebilir; meselâ eğer birisi hatta haberi olmadan ötekinin sevdiği gencin kalbini alırsa. Bazı naturalar vardır ki kederlerine kapanırlar ve sönmez kinlerini

dışarıya sızdırmazlar. Diğerleri de vardır ki intikam almaktan başka bir şey düşünmezler. Felâketleri karşısında görmeğe tahammül edemedikleri çiçek açmış bir saadeti yıkmak için iftira, imzasız mektuplardan tutunuzda cinayete kadar bütün vasıtaları kullanırlar.

Tiyatro ve roman bu mevzuda hararetle uğraşmıştır. Son olarak Henri de Berli (L'ennemi des Siens) romanında hemşire kinleriyle meşgul oluyor: «İzabel, günden güne emellerinin daraldığını görerek o zamana kadar hakir gördüğü bir oğlana atılır. Onun hoşuna gitmek için öyle bir hayasızlık gösterir ki bundan ürken delikanlı İzabelden daha genç olan hemşiresine yaklaşımağa başlar. Kıskançlıktan çıldıran İzabel genç adamı nasıl tutacağını bilmez ve nihayet delikanlının aşksız kucığına atılır. Buna rağmen aşık hemşiresile nişanlanır. Kin İzabeli en beter redielere sürükler. Yalancı, imzasız mektuplar gönderir ve böylece hemşiresinin intiharını hazırlar ve zavallının cesedi bir bataklıkta bulunur.»

Bazı biraderler kendilerini hemşirelerinden yüksek addederler ve bunun için hemşiresini hakir görmekte, esir gibi kullanmakta, en süfli hizmetlerde çalıştırmakta kendilerini haklı bulurlar. Bununla beraber şunu da hemen ilâve edelim ki kine vara bilen bu his çok defa da onu bertaraf edebilir. Ekseriya bu faikiyet biraderde kendisinden daha zayıf telâkki ettiği bir varlığa karşı şefik bir himaye hissinin doğurabilir.

Bir takım hemşireler de gürüle bilir ki biraderlerinden nefretlerinin biraz hususî sebepleri vardır. Anaları kendilerine hiç bir hürmeti olmıyan bir koca tarafından bed muamele ve küfürlerle maruz kalmıştır. Çocuk babasından nefret eder. Bu kızın nazarında bütün erkekler kaba, hoyrattır. Genç tecrübesine güvenerek nefretini çarçabuk tamim eder ve biraderini de erkeklere karşı beslediği bu kinin içine kor. Daha sonra bu genç kızın izdivacı reddettiğini görürsek aynı sebep dolayısıyla şaşmamalıyız.

Marsel Tinerin yeni, çok güzel bir romanında (Birader-Hemşire) dediği gibi, hepimiz şayanitebcil bir surette vefakâr Antigonların(1), o zamana kadar taabbüt ettikleri biraderlerinin ılık bir nazarla bir kadına baktıklarını gördüklerinden itibaren kudurmuş Elektralara (2) döndüklerini gördük... Hemşire bazı kere-tamamen elemsiz değil-görmediği, bir rakip olarak telâkki etmediği bir metrese tahammül eder. Fakat biraderin kendisile evlenmek istediği genç kız hemşireye daima bir canavar gibi görünür.

(1) Antigon: Yunan kıralı Ödipin kızıdır. Ödip gözlerini oyduktan sonra ölüneceye kadar Antigon onu yedmiştir. Bu suretle ebeveyne vefakârlığın timsali olmuştur. (Mitoloji)

(2) Elektra: Ağamemnonu karısı Klitemnestri öldürmüştü. Kızı Elektra da onu öldürerek babasının intikamını almıştır. (Mitoloji)

Hikmet Kırıntıları

Bir filosofun neşrettiği fikirlerin halka zararı dokunacağından korkmak, meselâ cebir tedrisatının ekmek piyasasını yükseltmesinden korkmak kadar manasız bir şeydir.

İnsan rakibini zemetmekle kendisini güzelleştirmiş olmaz ki...

İntiharı müdafaa edenler: «Bir insan evinden usandığı vakit onu terketmek hakkına malik değil midir» diyorlar. Doğru, fakat fena bir evde yatmak açıkta uyumaktan daha ehven değil midir?

Dünya büyük bir tiyatro sahnesidir ki orada aynı facia başka başka isimlerle mütemadiyen oynanıp durur.

Beğenmediği başı kesen kendininkini güç muhafaza eder.

İnsanları bizden iyi bir lisanla bahse mecbur etmek için en iyi çare eyilik yapmaktır.

Dünyada zamandan uzun bir şey yoktur, çünkü zaman ebedin ölçüsüdür. Ondan kısa bir şey tasavvur edilemez, çünkü hiç bir büyük tasavvurumuzun tamamı meydana çıkmasına müsaade etmez. Bir şey bekliyen için ondan ağır, bir şeyden zevk alan için ondan süratli bir şey yoktur.

Erkeklerin bütün fikir ve muhakemelerini bir kadının bir tek hissine tercih etmem.

Hürmet ve takdirini kazanmak istediğimiz bir kadın kadar hiç bir şey bizi fazilet ve fedakârlığa teşvik edemez.

«Volter»den

Zayıflar Nasıl Kuvvetlenir?

Muharrir: SELİM SİRRI

Dört beş sene var, bir gün köprüde Ada vaporundan iki kişinin kollarına dayanarak güçlkle yürüyen bir hasta çıktı. Tanıdığım bir ailenin gelini olan bu genç sonbahar yaprağı gibi sararmış solmuştu. Zayıf, narin vücudunu dermansız bacakları taşıyamıyor, her üç adımda bir duruyor, çukura kaçmış siyah gözlerinin fersiz bakışlarıyla sanki etrafındakilerden merhamet dileniyordu. Beni görünce acı, acı güldü: «İsviçreye gidiyorum, doktorlar öyle münasip gördü...» Fakat şiddetli bir öksürük sözünü tamamlamadı. O gün Davosa hareket etmiş, sonra da işittim, kan tükürüyormuş, teverrüm etmiş. Yüreğim parçalandı, bu kız yolda ölür, dedim.

Altı ay sonra bu hanıma Beyoğlunda Türkuazın önünde rast geldim. O aşnalık etmese tanımiyacaktım, benzine adam akıllı kan, dizlerine derman gelmiş, semirmiş toplanmış, güçlü kuvvetli bir insan olmuş. Ben sormadan o söyledi:

— Davostan geliyorum, hakkınız varmış, sporla hayatımı kurtardım. Karlı bayırlardan kızakla kayarken, sabahları jimnastik yaparken, hep sizi düşündüm. Senatoryumda beş ay kaldım, günde dört övün yemek, bol uyku, açık havada jimnastik, bana tam on kilo kazandırdı.

Dünyanın her tarafından böyle dağların tepesine, ormanların içine yapılmış senatoryumlara yüzlerce ciğerleri zayıf insanlar geliyor ve yüzde dok-

sanı semiriyor, kuvvetleniyor, sıhhatını kazanıp memleketine dönüyor. Her kesin böyle senatoryumlara gitmeğe vaktihali müsait olamaz; acaba bünyesi zayıf, ve her hastalığa müsait olanlar kendi memleketlerinde bir rejim tahtında jimnastikle sıhhatlerini takviye edemezler mi? Ve ya semiremezler mi? Elbette! Öyle ise lütfen dinleyin.

Evvvela hepimizde az çok kökleşmiş bir itikat var, onu bir kere söküp atmalı.

Jimnastik, spor zayıflatmış, amma bırakmağa gelmezmiş! İnsan sonra iki mişli şişermiş!!

Bu fikir tamamen yanlıştır. Hareket tıpkı aldığımız gıda gibidir, azı fayda vermez, çoğu zarar verir. Oluç olan bu gıdanın ihtiyaca göre nevi ve miktarını tayin edebilmektir.

Jimnastik her yaşta her kese lâzımdır. Hayat hareketten ibarettir, sağlam ve ya hastalıklı her vücut münasibinden fayda görür. Nasıl yüzümüzü yıkamaya mecbur isek jimnastik yapmağa da mecburuz. Birgün 24 saat ve ya 1,440 dakikadır, bu-

nun, istersek 15 dakikasını vücut idmanına ayırabiliriz. Evet günde bir çeyrek kaybettığımız sıhhatı elde edebiliriz. Hem jimnastikten vücudu zayıf, çelimsizler değil, mide rahatsızlığı çekenler, sinirliler, isterikler, asmahlar, diyabetikler, kalpten mustarip olanlar da istifade ederler. Yalnız jimnastik ve sporun tıpkı ilaç gibi nevinin ve miktarını bilmek lâzımdır. Yoksa bir şişmanın zayıflamak sevdasıle

Kollar ve bacaklar işletmek

Hamle etmek

Gövdęyi öne uzatmak

saatlarca ata ve ya bisiklete binmesi ve ya eskrim yapması bir zayıfın semirmek ve daha iştahlı yemek hülyasıle boks yapması elbet doğru olmaz.

Şimdi bellibaşlı bir hastalığı olmadığı halde umumiyetle fazla zayıf, kansız ve dermansızların takibe mecbur oldukları rejimi söyleyelim: Semirmek ve kuvvetlenmek istiyorsanız şu şartlara harfiyen riayet ediniz:

- 1.— Muntazam saatlerde iş görmeye alışınız.
- 2.— Her akşam onda yatıp sabah 7,30 da kalkınız, 9,30 saat uyuyunuz.
- 3.— Tuvaletinizi yaptıktan sonra saat 8 de kahvaltı ediniz; çay, kahve, sigara katıyen içmeyiniz. Tereyağı eklemek ve sütlü kakao içiniz.

Cephe vaziyeti

4.— Saat 9 da 15 dakika vücut mümareseleri yapınız, kollarınızı, bacaklarınızı, gövdenizi ayakta ve yere yatıp muntazam şekilde işletiniz ve hafif terleyiniz. Yazın havalar müsait oldukça mayo ile bu hareketleri bahçede rüzgârdan mahfuz bir yerde yapınız. Güneşte olması daha alâdır. Bu mümkün değilse odanın havasının temiz olmasına dikkat ediniz.

5.— Jimnastiği müteakıp mutedil derecede su ile duş yapınız ve derhal oğunarak vücudunuzu kurulayıp ısıtınız. Duş yapmak mümkün değilse kolonya ile ıslanmış yumuşak bir kese ile güzelce oğununuz.

6.— Saat on buçuğa doğru bir dilim tereyağı eklemek, biraz bal ve ya reçel, ve ya suda haşlanmış iki patates ve ya iki elma yeyiniz.

Cephe vaziyetinde kolları bükmek

Meshur Adamlar Galerisi

PIYER KÜRİ VE MME KÜRİ

Piyer Kürî (Pierre Curie) 1859 senesi Mayısın on beşinci günü Pariste Nebatat Bahçesi karşısında bir evde doğdu. (Babası Doktor Kürî o tarihte Müze Laboratuarında çalışıyordu).

Henüz onaltı yaşında liseyi bitirip bakalorya şهادetnamesi aldı; Sorbonda fizik «preparatör»u oldu; onsekiz yaşında ulumuhikemiye kısmından şهادetname aldı. Bundan sonra kimya mütehassısı olan kardeşile taharriyata girdi. İki kardeş «tenazur merkezinden mahrum billuratın ittisandan mutevellit elektrik polarizasyonu»nu keşfettiler. Bu keşif bilâhère «radiyo-aktivite» taharriyatı esnasında pek müfit olmuştur.

Kürî biraderlerin bu mesaileri 1895 senesinde Plante mükâfatı ile taltif edildi. Aynı senede «Muhtelif dereceihararete cisimlerin havasımıknatisiyesi» mevzuuna dair yazıp müderisler heyeti huzurunda müdafaa ettiği bir tezle Doktor unvanını ihraz etti.

Bu suretle ilim ve fen âleminin hürmet ve teveccühünü kazanan Kürî kendisi için ihdas edilen bir dersin müderrisliğine tayin edildi. 1895 senesi Temmuzunun yirmi beşinci günü Maria Stodowska isminde bir Polonez kıza evlendi. İnsanî ve ilmî ideale karşı büyük bir meftuniyet besliyen ve ulumuhikemiye şubesinden mezun bulunan Mme Kürî izdivacından sonra kocasının daimî bir şerikimesaisi oldu.

1896 da Röntgen ve Bekörel X şüasını keşfet-

mişlerdi. Bu sırada Mme ve M. Kürî bazı emlahın inşiaahmuziye neşrettiklerini müşahede etmeleri üzerine bu inşiaatı tetkika başladılar. Bu suretle bu inşiaatın «radiyo-aktivite» ismi verilen bir kudrete malik olduğu ve bu kudretin bazı üran filizatında mütekâsif halde mevcut olduğu anlaşıldı. 1898 de polonium ve radiumun haberini verdiler.

1903 de Mme Kürî «Radiumun atomik vezni» hakkında yazdığı bir tezle doktor unvanını ihraz etti. O tarihten itibaren yeni cisimlerin evsafı esasına müstenit yeni bir ilim doğmuş oldu.

Piyer Kürî teminimaişet için hocalık etmek mecburiyetinde kalıyordu. Laboratuarına ayrılan tahsisatın azlığından ve radiumun fevkalâde pahalılığından dolayı cesareti kırılmak üzere olduğu bir sırada, Nobel mükâfatı imdadına yetişti. Ondan sonra Kürî yerine talebesinden birini vekil bırakarak

büsbütün taharriyata hasrı vücut etti. 1905 de İnstitüye aza oldu.

Fakat vakitsiz gelen ölüm mesai ve keşfiyatını yarıda bıraktırdı. 1906 senesi Nisanının ondokuzuncu günü bir kongreden çıktıktan sonra, «Dofine» sokağını geçerken bir kamyon altında kalarak çiğnendi. Ölümü Fransa için millî bir matem oldu.

Kürî öldükten sonra boş kalan kürsüsüne vekâle'en Mme Kürî tayin edildi.

Mme Kürî dünyada yüksek tedrisat kürsüsü işgal etmiş ilk kadındır.

Tılsımlı Su

SEMİHA VAMİK

Muzafferin meyhanesinde Durmuş tezgâhın mayıklar tarafında, müşteriler leylek gibi tek ayak üstünde obir tarafta dururlar, kemaliha- hisle keselerini boşaltırlardı. Durmuş, üstü başı tertemiz, aklı başında, terbiveli, hamarat, şayanitimat, her emirlerine amade, karşılarında perende atar ve paralarını alırdı.

Hem ticaret, hem ziyaret kabilinden Muzaffer Efendi ailesile beraber dükkânın üstünde otururdu. Kızı Bedianın ahu bakışlı gözleri... Fakat tabii orası sizi alâkadar etmez- her Mecnunun Leylâsı, her Leylanın Mecnunu kendine! Fakat Bedianın gözleri Durmuşun gece ruyasına, gündüz hulyasına girerdi de onun için söylüyorum. Akşamları babasının surahisini doldurtmak için merdiven başından seslendiği zaman Durmuşçuğun yüreğinin zembereği boşanırdı. Çöpçatan Dedenin her yerde parmağı vardır: siz kundaktaki çocuğunuzun süt parasına kadar silkindiğiniz zaman meyhanecinin çırağı o paraları biriktirir ve bir gün gelir,

ustasının kızile evlenir. Ne çare dünyanın kuruluşu böyle. Fakat bizim Durmuş için nerede o günler... Kadın yanında nutku tutulur, renkten renge girerdi. Bir bakışile kartal kanat delikanlıların fiyakasını bozan, azılı ayyaşların gözünü dört actıran, cebi delik anafecuları yek nazarda sezip kılı kıpırdamadan, hatta boyunbağının yeri yarım parmak oynamadan, kapıdışı eden Durmuş, bir hanım görür görmez, ayakları birbirine dolaşır, sesi tutulur, abuk sabuk sözler kekeler, buzlu terler dökerdi. Artık Bedianın yanında ne haller geçirdiğini siz tasavvur edin. Dizleri birbirine dolanır, aklına söylenecek binbir aşikane söz gelir de ancak «hava ne kadar açık», ve ya «ne kadar yağmurlu, efendim», deyebilirdi.

Bir gün dükkâna Nizamettin ve Bekir isminde iki esmer adam geldi. Muzafferle uzun uzadıye konuştuktan sonra, dükkânın arkasındaki odaya bir çok şişeler, imbikler, maşrabalar, ezzahanelerde bulunan [dereceli bardaklar

getirip yerleştiler. En titiz, en meraklı meyhanecilere gıpta ettirecek alât ve edevat geldi. Ertesi gün o odada kendilerini hapsedip durmadan cins cins içkiyi birbirine katıyor, im-biklerden süzüyorlardı. Nizamettin aralarında mektep, medrese görmüş olduğu için, önüne yatak çarşafı büyüklüğünde kâğıtlar almış, durmadan okkayı kiloya, litreyi miskale tahvil ediyordu. Sanki ilmisimya alimlerinden ikisinin ruhu bu adamlara girmiş; belli ki gizli ve gayet kıymetli bir şey keşfetmeğe uğraşıyorlar. Fakat Bekir, durmadan ezzahane bardaklarına süzdükleri mayileri homurdanarak ve küfürler püskürterek musluğa boşaltıp atıyordu. Günlerce bu böyle devam etti.

Bir gün boş bir zamanında, Durmuş da dayanamadı, o arka odaya girdi. Kimsenin içki içmediği bu meyhane ve maksatları yalnız ziyan etmek gibi görünen bu meyhaneciler merakını mucip olmuştu. Derken, Kayış Dağın arkasından mehtap doğuyormuş gibi arka merdivenlerden Bedia zuhur ediverdi.

— Eyişiniz işallah, Durmuş Bey.

Ahvalıalem nasıl? Ne var ne yok, bakalım.

Durmuşun gene dizlerinin bağı çözüldü. Arkası duvara çarpıncıya kadar geriledi ve:

— Ya... ya... ya... yağmur yağacak gibi, efendim, diyebildi.

— Demek ki yağmur yağacak, diyorsunuz. Bence sudan her zaman fayda gelir zarar gelmez. «Ve sakahüm rabbühüm» buyurmuşlar. Ne kadar doğru bir söz değil mi, efendim?

Arka odadakilerin zihnini bu su meselesi gibi can alıcı bahisler bile çekmiyordu. Onlar yüzlerce şişe dolusu içkiyi birbirine katıyor, tartıyor, çalkalıyor, kat kat süzgeçlerden geçiriyorlardı; fakat gene nafile, gene nafile. Bekir bir defa muayene edip başını salladı mı, tecrübe edilen mayiler dökülüp, baştan başlanıyordu. Nizamettin yeniden kılı kırk yarararak derin hesaplar yaparken, Bekir Durmuşu eteğinden çekti, oturttu

Bedia gene merdiven başında idi

— Otur da sana anlatayım. Yoksa çıldıracağım geliyor. Efendim, hac dönüşü, kismet-bizi Habeşistana attı. Neyse, oraları lâzım değil. Azim, orada kininden başka yiyecek, «harhar» dedikleri zakkum gibi bir içkiden başka içecek yoktur. Herkes akşamları titriye titriye uyur, sabahları ateşler içinde uyanır. Memleketin hamuru sıtma ile tutulmuş.

Nihayet memlekete kavuşmak müyesser olunca, düşündük, taşındık: «Ticaret yapalım» dedik. Bir hayli rakı, şarap, apsent, filan aldık; bardak, tabak takımı düzdük, «Hem kendimiz beş onpara biriktiririz, hem de şu fellah-

lara dünyanın lezzetini tattırırız» diyerek, bindik bir gemiye, açıldık. Malımızın icabı, yolda eş dost peyda ettik. Kaptan babacan bir adamdı; bize çok iyiliği dokundu. Neyse, uzatmayalım, efendim, uzaktan Mısır sahilleri görünmeğe başladı, vedalaşmak zamanı geldi. Tam o telaşın arasında, Allah selâmet versin, kaptan bizi çağırdı: «Buraya bakın evlâtlar, size söylemeğe unuttum, bilmiş olun ki bundan iki ay

evel Habeşistan şişe derununda ithal edilecek emtiaya yüzde kırksekiz gümrük koydu. Nê-caşi Hazretleri bir defa mahallebilerine gül suyu niyetine balık yağı koymuşlar da şimdi heyeti vüzera tedabirilâzime ittihaz etmiş; şişe içinde gelecek mallara yüzde kırksekiz gümrük resmi konmuş. Mamafi, varille girecek eşya için gümrük yoktur.»

Bizim de, geminin tayfasının da bu haberin böyle geç verilmesine canımız sıkıldı. Yoksa vaktile bilseydik, biz de tedabirilâzime ittihaz ederdik. Her neyse, tulum götüren bir tüccardan iki büyük tulum aldık, ve ne var, ne yoksa içine boşalttık. Yüzde kırksekiz gümrüğü veremeyeceğimiz aşikârdı. Onun için ne isterse olsun, bir (cocktail) kokteyl yapar, taliimizi deneriz dedik, nihayet Habeşistana geldik. Tulumun birini hemen açtık.

İçinden mercimek çorbası renginde, sarmı-sak kokulu bir nesne çıktı. Hemen bir zenciye kandırarak iki üç parmak zorla içirdik. Adamcağz bir Hindistan cevizi ağacının altına yattı, üç gün üç gece kumları tekmeledi durdu.

Ayıldığı zaman da o içtiğinin nefasetine dair tanzim ettiğimiz tasdiknameyi imzalatamadık gitti.

Gel, gelelim o bir tulum; bilmem ne diyeyim, nasıl tarif edeyim.... Meselâ şimdi sana birdenbire tayyare piyankosu isabet etse, sevdiğin kızla yapa yalnız bir otomobile binsen, sana da ordular yenmiş, memleketler fetheymiş gibi bir celâdet gelse, nasıl olursun? İşte bu tulumdakinden yirmi beş otuz damla içmek in-sanda bunların hepsi olmuş gibi bir hal yapı-yordu. Bu, içkiden iki yudum tadanın gözün-de Sultan Arap bacısı huri gibi görünüyordu. Sen ne diyorsun, evlât, o ikinci tulumdan çıkan içki hazinelerin, muharebelerin zevkuse-

fanın imbikten geçmiş hülâsası mı desem... Ne diyeceğimi ben de şaşırdım. Altın gibi sarı ve billur gibi berraktı. Ortalık karardıktan sonra bile o hâlâ parlardı. Sanki güneş içine girmiş de bir daha çıkmak istemiyormuş gibi idi. Yedi düvelin meyhanecileri bir olsalar, gene nafile. Öyle bir abıkevser yapamazlar.

Dükkânımızda çeşit yoktu, içkimiz birdi, ama pirdi. Sabah karanlığından gece yarılarına kadar dükkân arı kovanı gibi işlerdi. İlle ve lâkin tulum bir tanecikti. O tulum bitmeseydi,

yer yüzünde Habeşistanla boy ölçüşecek memleket bulunmazdı. Sabahları kepenkleri açtığımız zaman, vesika ekmeği almak için sıralanıp bekleyen halk gibi paşalar, eşraf, nazırlar, tahttan indirilmiş sultanlar sokağın boyunca dizilmiş sıra beklerlerdi. Evvela küçük bir kadehini altın para, onbeş-kuruşa satıyorduk. Tulumun dibine gelince yudumunu bir altına verdik. Lezzetini anlatmakla bitiremem. İnsan ondan biraz içti mi, artık yapmıyacağı kalmaz. Kalbinden korku, aklından mantık silinir. O tulumu yarıladığımız zaman Habeşistan dünyunu-

—Haber şu ki sen bana varacaksın—

umumiyesini ilga, tümbeke inhisarını ref, ve vergilerini yarı yarıya tenzil etmişti; hatta söz aramızda kalsın, İngiltere ile Fransanın ikisine birden ilanıharp etmek üzere idi.»

«Bir defa içkilerin sultanını tesadüfen bulduk ya, ne olur bir defacık daha tali bize yar olsa, diyoruz. On aydan beri, borcettik, harc ettik nerede ise sırtımızdaki gömleği satıp senin ustana yedireceğiz. En nefis şampanyalardan tut da en kötü rakılara kadar meyhanecilikte ne varsa, akla gelebilecek her nisbette karıştırdık. Kaçak demedik, bozuk demedik. Nizamettinle benim ziyan ettiğimiz konyakları,

şarapları, viskileri, cinleri, rakıları, apsentleri saklasaydık terkos gölünü doldururduk. Öyle bir abıhayattan beşeriyetin mahrum kaldığını düşündükçe çıldıracağım geliyor. Bir defacık daha tılsımını bulsak alim allah fırıncılara bile iş kalmaz.»

Bir taraftan derdini yaşıyor, bir taraftan Nizamettin'in hesap kitap edip söylediği mikdarlarda, envai türlü içkiyi ölçüp, tartıp birbirine karıştırıyordu. Nihayet nümune olarak, yarım bardak doldurdular. Kimyonî, berbat yüzlü bir şey. Bekir dilinin ucile tattı. Tatmasıle, öğürerek, bardağı musluğa boşaltması bir oldu.

Durmuş bunları ağzı açık, gözleri fal taşı gibi yerlerinden fırlamış, dinledi, dinledi, nihayet, «ve min el garaip» diyerek yemeğe gitmek üzere kalktı. Ötekileri

— Bir şey içmez misin? Bizde harmanın kaybettığımız içkiden mada her çeşit bulunur.

— Eyvallah, kullanmam. Ağzıma sudan başka içki koymam. Demin, merdiven ayağında bizim ustanın kızına rasgeldim. Gayet derin bir şey söyledi. Sudan fayda gelir, ziyan gelmezmiş. Bilmem biz babadan böyle gördük, böyle gideriz.

Durmuş odadan çıkar çıkmaz zavallı Bekirin sırtına Nizamettin öyle bir sille indirdi ki adamcağızın ciğerleri kopacak gibi oldu.

— İştittinmi, softa bozuntusunun dediğini? Yuuu... hay sersemle hay, diyerek başını dövüyordu. Mıstra giderken gemide içeriz diye yanımıza aldığımız Taş Delen sularını unuttun mu? Hem de sen onları kendi elinle açmadın mıydı! Bir iyi düşün bakayım, benim kelek kafalı yarım: onları hangi tulumla boşalttın, hangi tulumla, çabuk söyle!

— Dur, dur bakayım; öyle ya, öyle ya, ikinci tulumla boşaltmıştım. Üzerlerindeki kırmızı balmumu bile gözümün önüne geliyor.

— Ya, ya, suyu unuttuk, tılsım suda olmalı. Koş, acemden bir kaç şişe Taş Delen al, ben de o vakite kadar miktarının hesabını yapayım.

Bir saat kadar sonra Durmuş yemeğini bitirmiş yine meyhaneye geliyordu. Bilmem ne hikmettir, sadık çıraklar tatil zamanında bile, anlaşılmasa bir cazibenin tesirile, gene ustalarının evi civarında dolaşırlar.

Yan kapının önünde, ehali ve polisler birikmiş Nizamettinle Bekiri itekaka dışarıya çıkarıyorlar. İkisinin de yüzlerinden, ellerinden kanlar akıyor, fakat keyiflerinden, sevinçlerinden durunamıyorlardı. Hatta polislere bile bu çılğın neşelerini şirayet ettirmeğe uğraşıyorlardı.

Ustası vaziyeti, hemen Durmuş'a anlattı:

— Arka odada, bir arbededir koptu. Bir taraftan da o ne gazeller, o ne çihte telliler; asıl şarkılar beni korkuttu. Bir de kapıdan bakayım ki, odada sağlam bir şey kalmamış. Fakat fena adamlar değiller ha! Meteliğine kadar zararımızı öderler. Bir yeni karışık içki icat edeceklermiş. Galiba, biraz akıllarından zorları var. Ne ise bu akşamlik karakolda kalsınlar da Allah kerim!

Durmuş da vak'a mahallinin halini görmek için arka odaya giderken gene merdiven başında Bediaya tesadüf etti.

— Deminden beri nasılsınız, iyisiniz işallah, Durmuş Efendi? Hâlâ havadan yeni bir haber yok mu?

Durmuş alıal, morumor: «Ha... ha... ha... hâlâ yağmur» içinden canını arka odaya atabildi.

Bekirle Nizamettin hakikaten iki arkadaşın coştugu zaman yapacağı hercumerci yapmışlar! Her tarafta kırık şişeler, bardaklar... İspirto kokusundan nefes alınmıyor, yerleri envai içkiler sel gibi basmış.

Sağlam olarak yalnız masanın üzerinde yarım litrelik bir ezzahane bardağı duruyordu; dibinde de iki yudumluk bir mayı vardı - pırıl pırıl altın gibi göz kamaştıran bir mayı; güneşi içinde hapsedmiş gibi duran bir mayı!...

Durmuş bardağı evvela kokladı, sonra içindesini tattı, daha sonra da devirdi içti. Odaya çıkarken -gene tesadüfen olacak- Bediaya rasgeldi. Bu defa Bedia Hamım yukarıya çıkıyordu.

Şakacı kahkahasile: «Hâlâ yeni bir havadis yok mu, Durmuş Efendi?» dedi.

Durmuş kıızı yakalayınca kucağına kaldırdı, ve yüzünü yüzüne yaklaştırarak:

— Haber şu ki, sen bana varacaksın; nafile elimden kurtulamazsın.

— Benim aslan Durmuşcuğum, nihayet bunu söyleyebildin ha! Nereden cesaret aldın!

İktisadî Musahabe

Kooperatificilik Nasıl Doğdu?

Kooperatifçiliği İktisadî Buhran, Hayat Bahallığı Doğurdu

On dokuzuncu asrın başında İngiltere ve Avrupanın en ileri memleketleri büyük bir iktisadî ve içtimai buhran içinde çalkanıyordu. İngilterede dokumacılık büyük bir inkişaf kazanıyor, yün çok kıymetli bir sınaat malzemesi oluyordu.

Erazi sahipleri olan büyük Lordlar derebeylik devrine mahsus olan ekincilik rejimini terk ediyor, geniş mikyasda koyunculığa başlıyordu. Bunun için toprakları üzerinde oturan köylüleri kulübelerinden ve topraklarından koğuyorlar, yerlerini her sene çoğalan koyun sürülerine veriyorlardı. Şehirlerde ise dokumacılık sınaati gittikçe ilerliyor, yeni yeni fabrikalar açılıyordu. Bu suretle şöyle bir vaziyet hasıl olmuştu:

Taşralarda Lordlar, erazi sahipleri köylüleri koğuyor, yollara döküyor; şehirlerde ise fabrika sahipleri onları kabul ediyordu. Fakat buhar kuvvetile ve bazı makinalar icadile büyük bir terakki safhasına giren fabrikalar nispeten az amele ile çok iş çıkarabilecek bir hale gelmişti. Bunun için taşralardan şehirlere akın akın gelen köylü kabilelerine iş veremiyordu.

Fabrikatorlar işçilerin, boşta kalmış kolların çokluğundan istifade ederek onları gayet az bir ücretle çalıştırıyor, sermaye biriktirmeye, yeni yeni fabrikalar tesisine gayret ediyordu. İşte İngilterenin büyük sınaî şehirleri bu devirde teessüs etti, hem de karınlarını doyuramayan yüzbinlerce işçi ailesinin, yurtlarından koğulan kabilelerinin siyah sefaleti pahasına olarak.

Avrupa ise Napoleon muharebelerinin ve Avrupa muhasarasının doğurduğu buhran içinde idi. Fransanın Paris, Liyon gibi sınaî şehirlerinde işçilerin maddî sefaleti İngilteredeki sınıfaşlarının sefaletinden geri kalmıyordu.

Bu devrin hayat pahalılığı ve maddî sefalet levhalarını çok kara renklerle tasvir eden kitaplar vardır. İnsan onların sahifelerine göz gezdirirken yüreği burkulur, gözleri yaşarır.

İşte bu kara sefalet devrinde *Utopist* denilen bazı büyük içtimaiyatçılar yetişmiştir. Bunların en meşhurları İngilterede (Robert Owen), Fransada (Prüdhon)dur.

(Robert Owen) istihlâk kooperatiflerinin, Prüdhon da istihsal kooperatiflerinin babası sayılmaktadır.

(Robert Owen) bir dokumacı çırağı iken bir ihtira ile dokuma makinasında bazı mühim tadilat yapmak ve eskisine nispeten daha ince ve bilhassa daha ucuz pamuk ipliği yetiştirmeye muvaffak olmuş, bu yüzden zengin bir fabrika tesis edebilmiştir.

+ (Yeni Lanark) da yepyeni bir sistem altında açtığı bu fabrikada işçilerine o zamanın tanımadığı büsbütün başka bir hayat temin edecek çıkırı bulmuştur.

İşçilerine bahçeli evcikler yaptırmış, çocuklarına mektepler açmış, bir de umuma mahsus dükkânlar, mağazalar yaratmıştır. Bu dükkânlarla mağazaların gerçi ilk sermayesi (Owen) tarafından konmuştu, fakat mallar işçilere para ile satılıyordu. İşte işçilerin bütün kazancı bu alış veristen husule geliyordu: (Owen) doğrudan doğruya istihsal yerlerinden ve ticaret merkezlerinden getirttiği malları maliyet fiatile işçilere veriyor, mağazaların idaresini de işçilerden teşekkül etmiş bir komiteye bırakıyordu. Ameleler artık hem ucuz hem saf ve gayrimağşuş eşya alabiliyorlar, çocuklarını okutuyorlar, kendileri de içkiden kurtuluyorlardı. Karıları ise evlerinin bahçecliğinde küçük aileye kâfi gelecek sebzeyi yetiştiriyorlardı.

(Robert Owen) ameleler için yarattığı bu

(Yeni Lanark) hayatı az zamanda büyük bir şöhret kazandı, dünyanın her tarafından her sene binlerle ziyaretçi gelerek bu muvaffakiyeti tetkik ediyordu; bilhassa mektebinde tatbik edilen oyunlu ve musikili usul hayret ve takdirleri celbediyordu.

(Robert Owen) amelelerine diğer fabrikatorlardan bir az daha fazla para sarf ediyordu, fakat aldığı randman ile verdiği ücret fazlalığını bol bol kapatabiliyordu. Bu suretle kanaatı bilfiil teyüt etmişti: amelelere eyi bakılacak, eyi bir hayat temin edilerek aileleri sefaletten kurtarılacak, kendileri müdrik ve zeki insanlar haline getirilecek olursa çıkaracakları iş de daha ziyade ve daha ucuza mal olabilecekti.

Bunun üzerine (Owen) propagandaya başliyerek diğer fabrikacıları iknaa ve kendi meslekine celbe çalıştı; onlara: «Maddeden yapılmış olan makinalarınızı yağlarsınız, mahrukatınıza dikkat edersiniz; ya etten kemikten yaratılmış olan amelelerinizi de yağlamağı, midelerinde yakıtları mahrukatı teminnetmeğı düşünmez misiniz!» diyordu. Fakat o asırdaki fabrikatorlar (Owen)i dinliyecek halde değildiler. Misalini kimse tâkibetmemişti.

Ancak bir asra yakın bir zaman sonra görüyoruz ki, Amerikada (Robert Owen) in sistemini tâkip eder başka fabrikatorlar zuhur etmeğe başlamıştır.

(Robert Owen)in tecrübesi tek bir misal-den ibaret kalmış ise de bu fikirde gayet feyizli bir tohum vardı. Bu tohum ameleler arasına ekildi ve mükemmel semereler verebildi. fikirden istihlâk kooperatifleri doğdu.

O sırada ameleler de hayat pahalılığının doğurduğu siyah sefaletten kurtulmak için çırpınıyorlardı. Kendi aralarında (mübadele dükkânları) açmak gibi tecrübeler de girişiyorlar, fakat teşebbüslerini muvaffakiyetli bir neticeye çıkaramıyorlardı. Nihayet (Rochdale) kasabasında bazı dokumacılar arasında (Charles Hovart) isminde biri çıktı, istihlak kooperatifçiliğini zihninde tasarlıyabildi. Bu zat arkadaşlarına fikrini şu suretle anlattı:

«Bizim en büyük sefaletimiz aldığımız ücretin mühim bir kısmını bakkallara, dükkâncılara kaptırdığımızdan ileri geliyor. Kendi kendimizin bakkalı, dükkâncısı olursak paramızdan çok daha ziyade istifade edebiliriz.»

İşte bundan başliyerek bütün düşündüklerini izahetti, adeta istihlâk kooperatiflerinin tek mil programını birden çizmiş oldu. Ve dünyanın ilk kooperatifi 1844 de (Rochdale) kasabasında bir avuç dokumacı ameleleri tarafından açılmış oldu.

Bu şirketlerin başlıca prensipleri şunlardır:

1 — İstihlalcilerle istihlâkciler arasındaki miyancıları kaldırmak, insanları kendi kendile-

Robert Owen

rinin tüccarları yapmak.

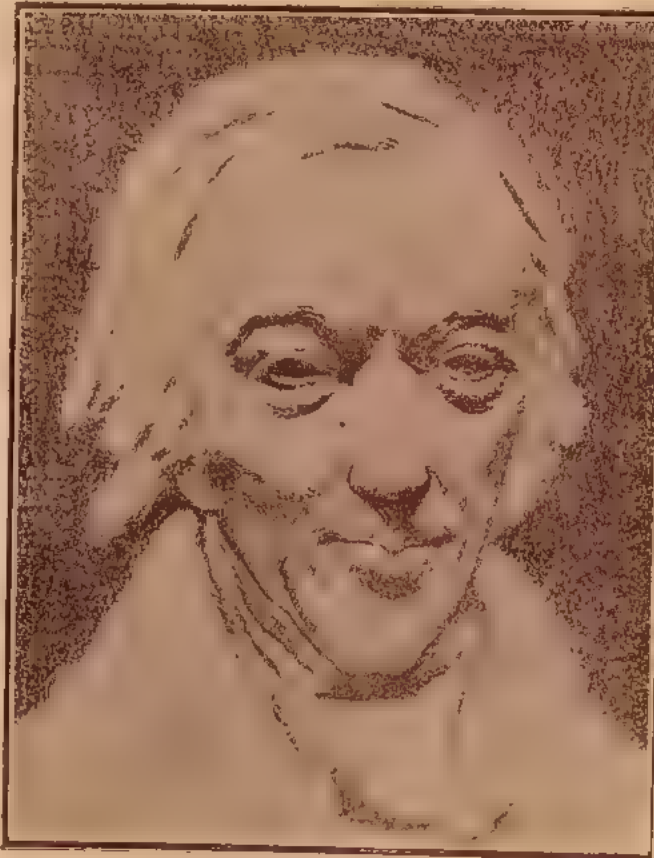
2 — Kendi aralarında piyasa fiatlarıyla alışveriş etmek. Kâr gibi görünen paranın bir kısmını biriktirerek sermaye haline getirmek.

3 — Bu sermayelerle toptancı mağazaları açmak.

4 — Nihayet daha büyük sermayelerle fabrikalar açmak ve ziraat teşebbüslerine girişmek.

Robert Owenin bütün fikirleri bu yol ile de hakikat haline geçirilebilirdi. Fîlvaki bir dereceye kadar bazı yerlerde öyle de oldu. Kooperatifçilikden pek mühim neticeler alındı.

Ondan daha mühimleri beklenmektedir.

BİR PERDELİK FACİA

Taştan Kalp

Muharriri: VALA NUREDDİN

E Ş H A S :

Mültezim, Köy Mektebinin Muallimi, Mecnun, Birinci ve İkinci Köylüler

[Vak'a, aşarın henüz ilga edilmediği ve köylünün mutegelibe elinde oyuncak olduğu eski devirlerden birinde, Bolu civarında bir türk köyünde ceryan eder. Sahne, köyün misafir odasıdır. Odada pencere namına hiç bir delik yoktur. Işık, karşıdaki ocağın baca deliginden girer. İki yanda alçak sedirler vardır; sedirlerin berisinde de bir kapı... Divarda bir hevenk sarmisak, bir hevenk soğan, bir kocaman tava asılıdır. Köşeler karanlıktır.]

Birinci Meclis

**Köy mektebinin muallimi, Birinci köylü,
İkinci köylü, sonra, Mecnun**

(Muallim, sedirin üstünde oturmuş, köylülerden birine mektup yazar.)

BİRİNCİ KÖYLÜ — (Muallime) gozunu seveyin, ben! Sen hele, benim evelden açılık ettiğün gonaktaki gapu yoldaşlarına selâm yazıver. (Muallime dikte ederek:) Recep oğlu İsmâile selâm ederim... Durmuşun İbişe selâm ederim.

(Muallim yazar. O esnada, dışardan, Mecnunun ukordu bozuk, çatal çatal sesi, —hayır, sesi değil,— figanı, feryadı işidilir.)

MECNUNUN SESİ — Sarı gız!!... Sarı gız!....

MUALLİM — Yine mecnun geldi. İşte, dışarda «sarı kız» diye bağırtıyor. Mutlaka bizim Mültezim de peşi sıra sökün eder. Mecnun, Mültezimin kokusunu mu alıyor, nedir? O, nereye gitse, beriki de mutlaka arkasında...

İKİNCİ KÖYLÜ — (Kapıya yaklaşır. Mandak çevirir. Kapı, bir kağıt gıcırtsile, ardına kadar açılır. İkinci köylü seslenir:) Huuy!!.. Ne bağırtıyon yırtına yırtına Hal oğlu?.. Gir içeriye, ülen!

(İçeriye Mecnun girer. Bu eski Anadoluda, frengi ve sıtmadan, yahut, tahakküm ve istismardan aklını oynatan ve her köyde bir çoğuna tesadüf edilen mecnun tiplerinden biridir. Üstü başı kalın bir toz tabakasıyla örtülü olduğu için uzak bir yoldan yürüye yürüye geldiği ilk nazarda anlaşılır.)

MECNUN — (Kapının eşiginde aynı fal-solu, çatal çatal sayhayı tekrarlar:) Sarı gız!!.. Sarı gız!!... Sarı gızı istiyon ben!

BİRİNCİ KÖYLÜ — Çeneni gıs, Hal oğlu... Çeneni gıs... Mültezim efendu, Sarı gızı isteyiverdiğini işitir de başına tezedden bir belâ açıverir!... Nene gerek... Sesini gıs!... Nah, çöküver şu köşeye... Zıbar!

MECNUN — zıbaraman!... Mültezim geliye... Mültezimin yoluna gözetledin... Şeherde gadı ile uyuşuverdi... Köyün tarlalarını, topunu birden, kötüklerinden üzerine çevireverecek! Goyuvermeyin Mültezimi köye!... Goyuvermeyin... Egerliğim goyuverirseniz cümle ceminiz benim gibi torpaksız galursunuz!... Mültezim, benim tarlamı, davarımı üzerine ediverdi. Şincik de sizin tarlanızla davarınızı üzerine ediverecek!... Köylüler torpaksız nidecek, ülen?.. Havada asılı mı galıvirecek?.. Mültezimi köye goyuvirmeyin... Govun Mültezimi!... İlle ve lâkin Sarı gızı elinden alın da öyle goyun. Sarı gızı bana verin... (Bağırtır:) Sarı gız!!... Sarı gız!!...

(Dışardan nal sesleri işidilir.)

MÜLTEZİMİN SESİ — Ülen köpoğlu köppekler!.. Ne' cehenneme savuştunuz?.. Üzengimi tutacak, beygirimi dama [1] çekecek bir adam da mı yok, be?...

BİRİNCİ VE İKİNCİ KÖYLÜ

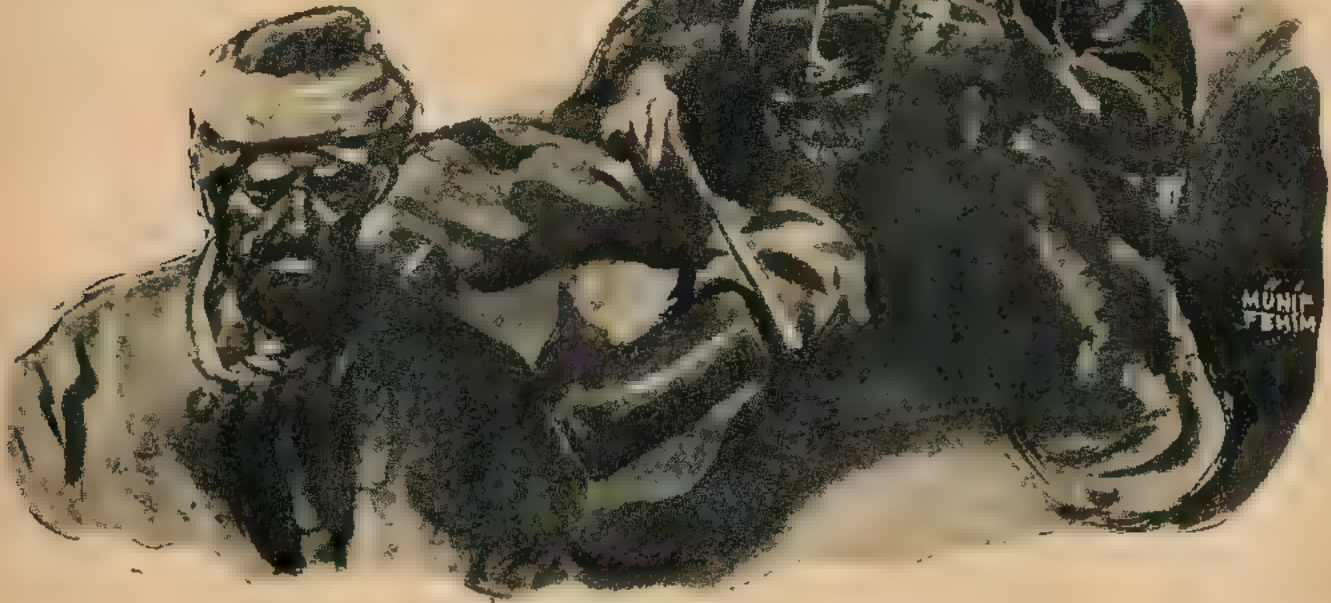
[1] Dam, ahır.

(Siperlerde. düşmana saldırır gibi yerlerinden fırlarlar; fakat dost karşılar gibi, mülayim, mülteft bir sesle:) Buyurun!

[Bu esnada mecnun, odanın karanlık köşelerinden birine iyice saklanıp büzülür. Sahnede adeta görünmez olur. Muallim, köylülerin hali karşısında başını sallıyarak bacanın içinden sızan ışıktaki deminki mektubu tamamlamağa uğraşır.]

İkinci Meclis

Muallim, Mecnun, İki köylü, Mültezim

— Ocağa bir kütük atın hele... Bu gece burada galacağız

[Kapı tekrar açılır. Önde Mültezim, arkada iki köylü, içeriye girerlerken, kapıdan gubun son ışıkları süzülür. Mültezimin omuzunda bir yamçı, elinde bir kamçı vardır. Dik yürüyüşlü, palabıyıklı, cin gözlü bir adamdır. Evela «Esselâmü aleyküm—ve aleykümüsselâm» diye selâmlaşırlar. Köylüler, bütün sedirlerin üzerlerindeki yufka minderleri tophıyarak hepsini Mültezimin oturacağı tarafa sererler. Mültezim, arkası mecnunun bulunduğu köşeden yana dönük olarak ocağın yanına kurulur. O bürleri, tahtalar üzerinde bağdaş kurarlar. Bu sırada, ellerini göğüslerine bastıra bastıra merhabalaşırlar. Yalnız mecnun ses çıkarmaz. Oturduğu köşeye sinmiştir.]

MÜLTEZİM — Ocağa bir kütük atın hele... Bu gece burada galacağım! (Birinci köylü, odanın bir karanlık köşesindeki tri çam kütüklerinden birini büyük bir gürültü ile yere devirir. Yuvarlıya te-

kerliye ocağa yaklaştırır. Ve olduğu gibi, diklemesine, ateşe atar. Çıraları parlatmakla meşgul olur. Mültezim bu sırada, ikinci köylüye de emirler buyurur:)

Sen de arvatlara seslen ki yemek ileteler!
İKİNCİ KÖYLÜ — Baş üstüne, Efendum!
(Kapıyı açar, bağıtır:) Ayşe gız!... etmek getir gız!...

Mültezim efendu köyümüze konuk indi. Dışardan bir kız sesi—Garamancar (1) da getüreyin mi?

İKİNCİ KÖYLÜ — Getür!

KIZ SESİ — Teze peynir de getüreiyn mi?

İKİNCİ KÖYLÜ — Getür!

KIZ SESİ — Gıllı tombalak (2) getüreyin mi?

İKİNCİ KÖYLÜ — Getür! Getür... Hep-sini getür.

MÜLTEZİM — Tavuğunuz yok mu ki, köpeyoğluları? Gaymağınız yok mu ki?...

(1) Bir nevi şalgam.

(2) Şetali.

İKİNCİ KÖYLÜ — Var, efendüm!... (dişariya seslenir:) Tavuk ta getür!... (Mültezim: sana ikram etmeyeceğim da kime ikram edeceğüm?)

MÜLTEZİM — Kimin malını kime ikram ediyorsunuz, ülen? Hepiniz na şuranıza dek bana borçlusunuz... Tarlalarınıza hacız goydurtacağın! Bu gün gadı ile şehirde gonusuverdin.

MECNUN — (Köşesinden atılarak) dimedi mi size, tarlalarınızı alacağından ötürü... Tarlalarınızı alacak... Gırılarınızı alacak... Gızanlarınızı alacak...

MÜLTEZİM — (Arkasından gelen bu sözlerle birden bire irkilir. Şaşırır. Döner. Mecnun'u görünce:) Bu köpoğlunun attırması yogidi. Nereden çıktı ki...

MECNUN — Çıkarın ya... Nereden çıkacağın... çıktım işte... Tarlanı aldun; al... Davarımı aldun; onu da al... İlle sarı gızı.. Ver bana... Sarı gızı alma.. Sarı gızı veriver... (aynı çatalı sayha ile bağırır:) Sarı gız! Sarı gız!

MÜLTEZİM — Sus, ülen! Yırtınma.

MECNUN — Nasıl yırtınman? Sarı gız benim yavuklüm be!

MÜLTEZİM — Sarı gız senin yavuklun idi emme gayri değil... Sarı gız şincik benim gapatmam!

MECNUN — (Yalvarır) Etme, mültezim efendu... Gulun, köpeğin olayın... Encüğün(ı)olayın... Senin dört garın, altı gapatman var... Galmanların var... Benim biricik yavuklüm vardı. Yavuklumu alma... Sarı gızı bana veriver... (Falsolu, çatal çutal sayha halinde:) Sarı gız! Sarı gız!

[Bu esnada, kapı, pat pat vurulur. Mecnun da dahil olmak üzere, her kes susar. Başlarını kapıdan yana çevirirler. Dışardan süzülen ergovani bir akşam ışığı içinde gümüş gibi bir kadın kolunun içeriye uzandığı görülür. Bu kolun eli, bakır bir leğen ibrik tutmaktadır.]

BİRİNCİ KÖYLÜ — (İkinci köylüye) Nah leğenib-

Muallim - nafile yere uğraşma! O sarı kızı sana vermez.. Onun kalbi taştan

rik! Al da efendunun eline su döküver! Ben de siniyi hazır edivereyin.

[İkinci köylü, leğen ibriği almağa giderken, birinci köylü de. ocaktaki kütüğün birden bire parlıyan alevile aydınlanan deminki ka-

(1) Köpek yavrusu.

İrecek oğlu İsmail selam ıder... Durmuşun İbişe

ranlık köşede dayalı siniye yaklaşır. Kısa boy-
lu bir insan kameti kutrundaki bu kocaman
siniyi de bir az evel kütüğü tekerlediği gibi,
yuvarlıya yuvarlıya odanın ortasına getirir.
Kapıdan uzanan kadın elinden yemek levazı-
mını alarak sofrayı kurar.]

MECNUN — (*Mültezimin eline su dökme-
ğe hazırlanan ikinci köylüye:*) İrbîği brak. Mül-
tezimin eline ben su dökceğim.

MÜLTEZİM — (*Mecnuna*) Brak, señ ele
sü dökmesini beceremen.

MECNUN — Ele su dökmesini beceremen
olur mu, a efendi?... Ben bu güne değin senin
ayaklarına «Sarı gızı veriver!» diye bu ibrik
dolusu göz yaşı döküm! Daha da dökeyin! İlle
ki şu sarı gızı veriver bana!... Sarı gızı ver!..
(*Büyük ve pürüzlü sesile haykırır:*) Sarı gız!.. Sarı
gız!!

[*İkinci köylü, Mültezimin eline su döker. Birinci
köylü havlı tutar. Köy muallimi, usulle mecnuna yak-
laşarak onu kolundan çeker. Sahnenin obür tarafına
götürür.*]

MUALLİM — (*Alçak sesle*) Ne yalvarıp
duruyorsun bu adama?

MECNUN — Sarı gızı bana veriversin diye.

MUALLİM — Nafile yere uğraşma! O,
sarı kıızı sana vermez.

Görmüyor musun? Onda merhamet yok. O,
insana acımaz.

Onun kalbi taştan.

MECNUN — (*Şaşırılmış halde*) Taştan mı?

MUALLİM — Taştan ya... Taştan elbette..

MECNUN — (*Büyük bir hakikate destereş
olmuş gibi, hayretle:*)

Ya?... Taştan ha?... Taştan ha?...

[*Mültezim, bu esnada, elini yıkamıştır. Birinci
köylü herkesi sofraya başına davet eder:*]

BİRİNCİ KÖYLÜ — Buyrunğ, buyrunğ..
Etmeğe buyrunğ!

[*Hep birlikte, sininin başına geçerler. Bittabi
Mültezim baş köşeye oturur; ve ilk besmeleyi çekerek,
yemeğe, evvela, o başlar. Hep birlikte, şapırtılı şupur-
tulu atıştırırlar. Adet mucibince hiç konuşmazlar. Yal-
nız, sükûtu mecnun ihlâl eder:*]

MECNUN — (*Dalgın:*) Yaa?... Taştan ha?...
Taştan ha?...

MÜLTEZİM — Sus ülen!... Çeneni gıs!... Yemekte laf etmek mekruhtur!

[Mamafi, yemekte laf etmenin mekruh olması, mecnuna vız gelir. O, pek seri nihayete eren akşam taamu esnasında, bir iki kere daha, aynı kırık cümleyi tekrar eder.]

MECNUN — Taştan ha?... Taştan ha?... Bak hele bak... Bilmez idim!

MÜLTEZİM — ("Çattuk!" Manasında basını sallıyarak:) Lahavle velâ... [Yemegini bitirir; sofradan kalkar:] yarabbi şükür (geğirir:) oh, el-hamdülillâh... (Bir daha geğirir:) Hamdolsun buğadarını da bulduğumuza...

[Birinci köylü, sofrayı toplarken, ikinci de Mültezime su döker. Muallim, ocak başında mektubu tamamlar.]

MECNUN — [Fikrisabit halinde tekrarlayıp durur:] Taştan ha... Taştan ha... Bunu bilmez idin... Bak helé bak... Muallim nasıl da biliyordu... Eeh, helbet, helbet... Ne gadar olsa okumuş... Ya?... Taştan ha?... Taştan ha?... Hele bak, bak, bak.

BİRİNCİ KÖYLÜ — (Mecnuna) Orada yoktan yere dırlanıp durma, Hal oğlu!... Heydi, kendini goster. Açıver şu bodurum gapağını da bodurumdan Mültezum efendiye şilte çıkarıver... Tez elden zıbara!... Yorgundur.

MECNUN — Olur, ağa... [Suflör deliğe yakın bir tarafta bir yer kapağı açıp zemine girer. Şilteleri çıkarır. O, bu ameliyeyi yaptığı sırada, köylüler, ortalığı toplamışlardır. Yatağın tam ocak karşısına yapılmasına yardım ederler. Mültezim, kamçısını duvara asar. Kamçısını yatağın üstüne atar. Caketini çıkarıp, yastık makamında, başını koyacağı yere yerleştirir. Mecnun, devam eder:] Taştan ha?... Taştan ha?...

MÜLTEZİM — [Ayağından çizmeleri çıkarmağa uğraşarak:] Sahiden de taştan bel Çıkıvermiye bitürlü... eziyet ediye köppoğlu!... (Mecnuna): Gel, ülen, çekivir şunu.

MECNUN — Peki ağa.. (Mültezimin çizmelerini çekerken, kendi kendine söylenir:) Taştan ha?... Taştan ha?... Kendi de diyiverdi taştandır diye.. Çıhıvirmiyeye ha?... Veh veh... Veh veh... (Teesüfle başını sallar.)

MUALLİM — (Birinci köylüye) Al! Mektubun tamamlandı.

BİRİNCİ KÖYLÜ — İramazanda İrecep paşanın gonağına geleceğüm diye yazdın mı?

MUALLİM — Yazdım, yazdım... Dediklerinin hepsini yazdım. (Hazırına) Allah rahatlık versin.

MÜLTEZİM — (Muallime:) Cümleten... (Köylülere:) Heydin, siz de rahat edin. (Mecnuna:) Heydi sen de get, zıbar.

[Muallim önde, köylüler arkada, çıkarlar. Kapı açıldığı zaman, dışardan artık hiç bir ziya süzülmediği, gecenin eyiden eyiye ortalığı bastığı görünür. Sahneden, en son, mecnun çıkar.]

MECNUN — (Çıkarken:) Veh, veh... Taştan ha?... Taştan ha?... Galbi taştan olduğundan ötürü Sarı gızı bana vermiye. (Çatal çatal bir deli sayhası halinde:) Sarı gız!! Sarı gız, gız!!

[Odadan mecnun da çıktıktan sonra, Mültezim, kapının arkasındaki mandalı sürer. Yatağına, pantolonunu ve ayağındaki yün çorabını çıkarmadan girer. Yumcasını sırtına çekip, yüzü ocaktan yana ve sırtı ehaliden tarafa dönük olduğu halde yatar.]

Üçüncü Meclis

Mültezim, sonra Mecnun

[Ocaktaki büyük kütük, kızıl bir alevle tutuşur. Sahne kızarır. Mültezimin horultusu işidilir. Dışardan, boğuk boğuk, «sarı gız!» diye mecnunun sesi gelir. Bir müddet sonra, kapı kurcalanır. Mandalın, yerinden oynar gibi, kımıldadığı görülür.]

MECNUNUN SESİ — (Dışardan) Açılmıya... Nereden girmeli ki?... Bodurumdan... ha ha ha... bodurumdan!... Bodurumdan girmeli... Gonuk odasına bodurumdan gapak açılıya... Mültezum efenduya şilteleri getiriver diye idi. (Mecnun bu suretle söylenerek, ilk önce kapıdan uzaklaştığı, sonra, sahnenin altına girdiği fark olunur.) Nah, gapağa geldun. (Kapak açılır, ocağın kızıl alevi karşısında mecnunun kıpkırmızı başı görünür. Sonra, gövdesi, sonra, bütün vücudu... Mecnun sahneye girer. Gözleri, çeşmhanelerinde fıldır fıldır dönmektedir. Mültezime bakar:) Uyuya... hah hah hah... uyuya... ne de kötü uyuya... hele bak, hele bak... ağzını ayran delesi gibi bir gariş açmış... kötü adam olduğu gapalı gözlerinden bile belli... helbet kötü adam... veh veh...veh veh... galbi taştan da ondan ötürü kötü... eğerliğim galbi taştan olmasaydı, cümle cemi insanlar gibi yalabuk (1) kişi olurdu bu multe-

[1] Eyi, güzel.

zum efendu... gurtarmalı, gurtarmalı taştan galbten mültezum efenduyu... Mültezum efendunun galbi taştan olmasaydı, tarlamı almazdı; davarlarımı almazdı; sarı gızı almazdı benden... sarı gızı alınamazdı... ah sarı gız ah... Mültezum efendinin galbi taştan da ondan kelli sarı gızı aldı... kendine gapatma etti... Ben yavuklusuz galdım. Mültezum efendunun taştan galbini göğsünden çıkarınca gayrı kötülük edemez. O...eh, kim bilirki, belkim de sarı gızı bana yeriverir... Helbet, helbet... taştan galbini çıkaranda Mültezum efendu yalabuk kişi olur... bana acır... sarı gızımı verir... sarı gız!!... sarı gız!!... Sarı gızı almaktan ötürü mültezum efendunun taştan galbini çıkarmalı. *[kuşağından bir çevre çeker.]* Nah, anamın çevresi... mültezum efendi, sarı gızı kendine gapatma edende anam garı: «Bu çevre ilen gözünün yasını sil, oğul!» diye bunu bana verdi idi. Bu çevre ile mültezum efendunun ağzını tıkayıvereyin de bağrıvermesin!... *[Sırtı ocaktan tarafa, yüzü ehaliden yana olarak, Mültezimın yatağı önünde diz çöker. Çevreyi adamın açık ağzına tıkar. Mültezim uyanıp teprenmeğe başlayınca elile gırtlığına sarılır! ve vücudile vücudu üzerine abanır.]* Deprenmesun; deprenüp de eza çekmesin... golunu budunu guru dahtalara vu-

ra çala vücudunu incitmesun diye üstüne abanabıvireyin! *[Belinden kocaman bir bıçak çıkarır]* Na, işte babamın bıçağı! babam: «yavuklunu gapatma ettiler. Irzını gör!» diye bunu bana verdi idi de nahoşlanıverdin... Birden bire kötüleyiverdin... Irzını koruyamadımdı... Nah, babamın bıçağı!... Bu bıçak benim işime yarayıvirmede idi... bari Mültezum efendinin işine yarasın; onun taştan galbini çıkarmaktan ötürü... *[Bıçağı ile Mültezimin üzerine abanır... Daşırlar... Mecnun bir aralık bıçağını havaya kaldırır... Bıçak, kıp kızıldır... Hatta ocagın alevinden de kızıl... Kan kırmızı!]* Hak tamam... Mültezim efendunun göğsünü ikiye şek edivirdeyen... Şimcik taştan galbinide... Acep taştan galp de ne türlü ki?... *[Ellerini Mültezimin yarık göğsü içine sokar. Araştırır karıştırır.]* Yok bel! Taştan yok.. Yok ülen, yok... Taştan galp yok... *[Kanlı ellerini kızıl ocagın kıp kızıl konunda havaya kaldırır]* Muelkim efendu yalan diyivirmiş bel... Mültezum efendunun galbi taştan değilmiş... Mültezum efendunun heç galbi yokmuş... Taştan bile galbi yokmuş... Heç galbi yokmuş... Heç yokmuş, heç...

[Mecnun, kanlı ellerile yüzünü kapatır. Belli ki, netice muallimin tahmininden de fena çıktığı için, pek müteessirdir.]

VA-NU

Hikmet Kırmıtları:

Gideceğimiz yeri bilmediğimiz zaman yolların Gen uzağından gidiyoruz, demektir.

Tabiat fertlere karşı çok merhametsiz görünür. Bu noktainazardan tabiat o hükümdarlara benzer ki bir arzularını yerlerine getirmek için dört beş bin insan hayatı feda etmeği hiç hükmünde görürler.

Bir cemiyet içinde yaşayan batıl itikat ve vehim sahipleri ordulardaki korkaklara benzerler. Bulundukları yerde bilmeden bozğun çıkarırlar.

En acıdığı insan işsizliğin yükü altında ezilen insandır.

Volterden

Batıl Vehimler

Talihlerinden, yıldızlarından çok bahseden kimselere aşağı ve tehlikeli seviyede insanlardır ve korktukları felaketleri zorla başlarına davet ederler.

Cennet

İnsanın cenneti yer yüzüne indirmek için sarf ettiği gayret asıldır.

X

Ümit

Ümit gecelerin güneşi gibidir. Gök yüzünün en karanlık bir noktasına dikkatle bakan göz orada mutlaka bir yıldız keşfedebilir.

Octave Feuillet

İKİ Cami arasında Beynamaz

(Bir Avokat yazıhanesi. Ortada Bir Koltuk, Sağda Solda Birer İskemle)

AVOKAT RİC'İ

Nakleden : KAMRAN ŞERİF

Aman Yarabbi! Ne müthiş bir tereddüt, ne fena bir kararsızlık içindeyim! Hani o mahkeme salonlarında en karışık işleri beş on cümle ile kestirip atan o ateşin avokat Ric'i? Bu kadar zamandan beri her kese akıl öğreten ben, adeta kendime bir akıl hocası arıyorum... Ne yapsam? Kimlere danışsam? (Sağ ve sol taraflarına birer iskemle çekip kendisi ortadaki koltuğa oturur.) On günden beri iki cami arasında kalmış beynamaza döndüm. (Sağını işaretler) Bir tarafta Fûruzan Hanım: Henüz on yedisinde ya var ya yok...Sarışın, narin terütaze bir kız... (Solunu işaretler) Bir tarafta Sanuber Hamfendi... Dul, çocuksuz, yaşı gayri malûm, sözü söhpeti yerinde, bahusus zengin... (Sağını işaretler) Bu da fazla... (Yüzünü buruşturur) İyi ama, ben de dünkü çocuk değilim ya! Otuz dokuz yaşında koskoca adam!

Siz ne dersiniz? Bana bir akıl öğretin... Sevaptır, ayol, bir şey söyleyin! Susuyorsunuz! Anlaşıldı, sizden hayır yok! O halde ben de kendi meslekdaşlarıma akıl danışırım... Kırk yıllık dostum Avokat Eymeni ile Eyseri ne güne duruyor? Ama matlup bununla da hasıl olmayacak... Her ikisini de o kadar iyi biliyorum ki hangisinin ne içtihatla bulunacağını daha şimdiden duyar gibi oluyorum: Eymeni: «Fûruzan Hanımdan şaşma!» diyecek Eyseri: «Sanuber Hamfendiden başkasına kulak asma!» diyecek ve ben bu iki zıt tavsiyeden hangisini tercih edeceğimde mütereddit, ber-

mutat iki cami arasında beynamazgibi kalacağım!

Fakat olsun! «Barikaihakikat tesadümü efkârdan çıkar»... Gidip Avokat Eymeni ile Eyseriyi davet edeyim; Eymeniye sağıma, Eyseriyi soluma alayım. Eymeni söylesin, Eyseri dinlesin, Eyseri söylesin Eymeni dinlesin. Bu uzun derin münakaşa ve muhakemeyi cankulağıle dinliyeyim. O zaman belki perişan müfekkiremin zulmeti içinde bir karar şulesi parıldar... Fakat mademki arkadaşlarımı bu kadar iyi tanıyorum, kendime hassolan o büyük dirayet ve basiret sayesinde her birinin ne yolda mütalâa beyan edeceğini, keşf ve tahmin edemez miyim? Evet en doğrusu budur. Hem esasen kendimi âleme teşhir etmekte ne mana var?

Farzet ki Eymenile Eyseri şu sırada odadan içeri giriverdiler... Derhal kalkıp karşılaştım. (Kalkıp kapuya doğru gider.) «Va...y efendim! Buyursunlar! Buyursunlar!.. Ne isabet! Aynı keramet! Sizi gökte ararken yerde buldum! Gel benim natuk dostum Eymeniciğim, söyle sağıma otur! (Sağ taraftaki iskemleye oturur, sonra kalkar.) Şimdi müsaadenizle ben de aranıza oturayım. (Ortadaki koltuğa oturur.) Beyler! Benim her hangi bir davanın mürafaa ve müdafaasında azım ve karar sahibi bir adam olduğumu tasdik edersiniz! (Sağa dönerek) «—Hay hay!» «Terzi kendi söküğünü dikemezmiş! Ben de onun gibi kendime ait bir davanın bir türlü içinden çıkamıyorum!» (Sağı-

na dönerek) «— Ya!...» (Soluna dönerek) «— Ya!...» «Evet, Efendiler! Bu davanın içinden çıkarsanız siz çıkacaksınız! Yani bütün ümidim sizde!» (Sağına) «Evel Allah!» (Soluna) «Evel Allah!» «Beyler! Kahraman bir erkeğe yakışır bir karar verdim: Evleniyorum!...» (Sağına) «—Allah mes'ut etsin!» (Soluna) «Allah mes'ut etsin!» «Evet, Beyler! Maksat mes'ut olmak!

Ric'i Bey dostumuz otuzdokuz yaşında... kûsuratı tabii ihmal ediyorum...

Namzetlerimi ikiniz de tanırırsınız: Fûruzan Hanımla Sanuber Hamfendi... Hurufu heca sırasile size söz veriyorum, Eymeni Bey! (Sağına) «— Uzun lâfın kisası: Fûruzan Hanımdan şaşma..!» (Soluna) «— Uzun lâfın kisası: Sanuber Hamfendiden başkasına kulak asma!» İşte ben sana demedim mi?! (Sağına ve soluna) «Fakat, Beyler, ben lâfın kisasını istemiyorum, uzununu istiyorum! Siz ne biçim avokatsınız, bilmiyorum ki! Söz sizin, Eyseri Bey!..

(Sağına dönerek) Fûruzan Hanım onyediyâşının ilk çiçeklerini açan bir bahar fidanı... On yedi yaş! Gençliğin bütün taravet ve fûsununu ihtiva eden cazibedar rakkam! Efsasen rakkamların belâgati yanında ben ne söyleyebilirim? On yedi yaş!

(Soluna dönerek) Fakat işte bu yaş farkı değil midir ki.....

(Sağına) Rica ederim, sözümü kesmeyiniz!... Merak etmeyin, itirazınızı düşündüm... Vakıa

Dostumuz otuz dokuz yaşındadır... Fakat rica ederim, eski toprağın gençlik çevherini bir türlü kaybetmiyen kuvvet ve faziletini neden unutuyorsunuz?

(Soluna) Muhterem meslekdaşım Eymeni Bey zayıf damarımızı ele geçirerek bizi ilzam etmek istiyor... Fakat, evvela kûsuratı fazla ihmal ediyor... Fikrimce Ric'i Bey dostumuz ve meslekdaşımız mutlaka evlenmek istiyorsa kendi akranı bir dulla evlenmelidir... Vakıa kendi akranı bir kadınla evlenmek dostumuz için büyük bir fedakârlık olacaktır... (Önüne dönüp yüzünü ekşitir) fakat ununu elemiş, eleğini...

(Şiddetle sağa dönerek) Söz sizin, Eymeni Bey... (Sağa müteveccih) Eyseri Bey, ihtimal sinninin icabı, gençliğin şiir ve cazibesine karşı bihis kalıyor... Vakıa, kendi gibi ununu

elemiş, eleğini asmış... (Sola) Eymeni Bey davasını müdafaa etmek isterken büsbütün çürütüyor! Vakıa kendi davasını reddücerhedecek deliller bulup ortaya atmak da bir hünerdir ve meslekdaşım bu hüneryi her vesileyle göstermiştir...

(Sağa) Hasımın nezaketini suiistimal etmek Eyseri Beyin başlıca adetidir. Esasen kendisinin bu yolda hareketine saik olan esbap bizce malûmdur. Mademki şahsımıza hücum etmek cüreti gösteriliyor, o halde biz de hadiseleri daha esaslı bir surette tahlil edip hasımlarımızın ne süflî maksatlar, ne hasis emeller peşinde koştuklarını etraflı bir surette teşrih edelim. Artık vekili müvekkilden ayırmıyorum. Müşterek menfaatler onları müttefikane harekete sevk ediyor. Esasen işin içinde para dönüyor. Hasımımız olan dul kadın zengindir, çok zengindir. haddinden fazla zengindir. Bu kadın vaktile başka bir erkeğe karşı —vakıa bu erkek her nekadarcı kocası ise de gene başka erkek sayılır — evet başka bir erkeğe karşı tekayyüt

ve ihtimamatta bulunmuştur Bugün de bu sayede mühim bir servete malik bulunuyor. Fakat kadının gerek bedenî gerek manevî nakiselerini hoşgördüren bu servetin nasıl kazanıldığını biliyor musunuz? Hayır, bilmiyorsunuz, değil mi? Vakıa onu ben de bilmiyorum! Fakat mademki bu servetin menşei ne sizce, ne de bence malûmdur, bilâteredüt hükmedebiliriz ki bu servet aslı esası meçhul, binnetice şüpheli bir servettir. Sonra, bu bahsettiğiniz ilk zevç bugün nerededir? Onun şeref ve haysiyet sahibi bir adam olduğunu kim temin eder? Adamın genç yaşında öldüğünü söylüyorsunuz... Peki, mademki gençti, niçin öldü? Bu zatın mes'ut ve müreffeh bir halde yaşamak için lâzım gelen bütün vesaite malik ol-

duğunu söylüyorsunuz, sonra da : «Öldü!» diyorsunuz! Bu ne tenakuzdur?!.. Acaba bu kadın servetine tama ettiği kocasının ömrünü kısaltmak hususun haizitesir olmamış mıdır? İtidalinizi kaybedip lüzumsuz bir infiale kapılmayın, Efendiler! Biz muhamiler hayatıvekâlette neler görmedik? Neler işitmedik? Haşa...

Sanuber Kadının bir zevç katili olduğunu iddia etmiyorum... Fakat katil daima maddî olmaz; manevî katil de vardır. Bir erkeğin başının etini yiyerek, derece derece ölümüne sebep olmak da vardır! «Katli alettedriç» bir lafzıbimana değildir! Hiç bir imada, hiç bir itti-

hamda bulunmuyorum. Yalnız ortada hürmete lâyık bir ölü vardır. Onun için katili arıyorum...! Kimdir?... Nerededir?... Titriyorsunuz, değil mi Efendiler? Sözlerim sizi titretiyor, değil mi?

(Soluna) Doğru söylüyorsunuz, Eymeni Bey! Müvekkileniz Fûruzan Hanımın feci istikbalini düşündükçe insan cidden titriyor... «Onyediyi yaşında evlenmek kabahat mı?» Diyeceksiniz.. Vakıa müvekkilem Sanuber Hamfendi de

evlendiği zaman onyediyi yaşındaydı. Fakat o zaman kocası da gençti. Fakat şimdi bir de Ric'i bey dostumuzum vaziyetini düşününüz!..

Farzedelim ki arkadaşımız Fûruzan Hanımla evlenmek gafletini gösterdi. Başka başka nesillere mensup bu iki mahlûk, maddî manevî yabancılık içinde, tehammülferse bir ömür sürmeğe başlayacaklar. Ama diyeceksiniz ki:

«Nikâhta keramet var!» Hayır Efendiler, bırakın bu sözlere Eymeni Bey gibi safdiller inansın... Geçimsizlik, dirliksizlik içinde geçen bu hayatın sonunu göz önüne getirelim: Fûruzan Hanım Sanuber Hamfendinin yaşına geldi. O zaman kocası olacak talihsiz yetmiş yaşında bulunacak... Hem de kûsuratı ihmal ettiğim halde... Artık ne yapıp yapıp bu lânet ih-

tiyardan kurtulmak lâzım... Nasıl mı diyeceksiniz? Gayet basit! Eymeni Bey dostumuzun demin gösterdikleri usul ne güne duruyor?

Artık bundan sonra Ric'i Bey arkadaşımızın bu nagâm ömrüne nihayet verilmesi bir gün meselesi olmuştur. Fûruzan Hanım sabık vekilinin vefakâr ve kadirşinas bir muhibbesi olarak kalmıştır. Eymeni Bey arzu olunmıyan bir kocanın ömrünü kı-

saltmak için başvurulacak gizli çareleri hanıma birer birer anlatır. Bu nazik işteki vûkuf ve behresini biraz evel kendi ağzından işittik... Fakat buna rağmen ihtizar uzun sürer, hasta bir türlü tası tarağı topla-maz. O zaman iş başa düşer. Avokat, sırasına göre gâh doktor, gâh eczacı, gâh baytar olur; müşhil verir, sülûk yapıştırır, hacamat yapar... O da kâfi gelmezse, bu insan enkazını ortadan kaldırmak için zehire, bıçağa, ateşe müracaat eder... Gafletine kurban giden zavallı Ric'iyeye artık uğurlar ola! Peki, ya Hanım, o güzel, o zengin dul... O Tunus gediği... O kime varacak? Gayet basit... Eymeni Beye... Tabibihazık Eymeni Beye... Fakat ne yazık ki o da pek ihtiyardır!

İşte bu sırada Eymenin oğlu imdada yetişir... Maktulun zevcesine katilin oğlundan daha muvafık bir koca tasavvur olunabilir mi?

(Sağına) Müfteri!..

(Soluna) Küstah!

(Sağına) Zemmikadih! Zemmikadih!

(Soluna) Hiç bir şey yapamazsın. Şahidin yok!

(Sağına) Zavallı Ric'i! Şu koltukta oturan şayanımerhamet adam....

(Soluna) Allah Ric'inin de müstahakkını versin, koltuğunun da!...

(Sağına) Ric'i için sersem, ahmak, budala diyebilirsin, fakat bana hakaret edemezsin!..

(Soluna) Yavaş gel!...

(Sağına) Öyle mi?.. Al sana!...

(İki iskemleyi alıp bir birine çarpmağa başlar) Çat!... Çut!... Pat!... Küt!... (İskemlelerin birini sağa, birini sola fırlatır) İşte insana avokatlardan gelecek hayır!.. Allah ikisinin de müstahaklarını versin!... Bende sersemlik ki on-

lara akıl danışıyorum!..

Neme lâzım!.. Ben gene bildiğimden şaşmam! Fûruzan dururken (Sağıdaki iskemleyi kaldırır) daha doğrusu Sanuvber varken... (Soldaki iskemleyi kaldırır. Durup tereddüt eder.) Ondan da doğrusu iki cami arasında beynamaz, iki zevce arasında bekâr kalırım, ves-selâm!..

(İskemleleri alır, sahnenin arka tarafına gidip birini sağa, birini sola brakır, çıkar.)

TUHAF FIKRALAR:

KOLAYI VAR

— Birader, sol tarafıma fena bir ağrı girdi... Nefes aldıkça fena halde ağrıyor!

— Öyle ise ne merak ediyorsun azizim... nefes almazsın, ağrıdan kurtulursun!..

İSABET!

Yolda iki kişi kazara birbirine çarparlar. Biri hiddetlenip ötekine müthiş bir tokat atar. Dayağı yiyen tersters bakarak sorar:

— Bu tokat şaka mı? hakaret mi?

— Hakaret!

— Öyle olduğu isabet... Çünkü şakaya hiç gelemem!..

Evlât Terbiyesinde Muvaffakiyetli Anababalar

BU ÇETİN MESLEKTE MUVAFFAK OLMANIN SIRLARI

Nakleden: KÂMRAN ŞERİF

Ruhîyat mûtehas-
sısları ana ba-
ba olmağı bir
meslek addedi-
yorlar. Bolşevikler ebe-
veyni hakikî manasile,
çocuklarına dokundurt-
mıyorlar. «Froydism»
ana-baba ile çocuk ara-
sına sıkı bir münasebe-
tin çocuk üzerinde fe-
na bir tesir bırakaca-
ğını ispat ederken bir
tarafın da büsbütün
ihmale edilen çocuk hak-
kında daha iyi bir ne-
tice hasilolmadığını gös-
teriyor. Yeni fenne göre
çocuğun «tabî bir su-
rette inkişafına» mey-
dan vermek icap eder-
se de bazı ebeveynin
çocuklarını hareketlerin-
de büsbütün serbest
brakmak suretile ifrata
vardıkları görülüyor.

Maalesef bazı ebe-
veyn de bu tabî inki-
şaf nazariyesini «çocuğu
kendî başına bırak» su-
retinde teşir ediyorlar,
ya tembel ve ya kariha
vüsâtinden mahrum ol-
dukları için evlâtlarına
bedenî ve maddî refah

esbabından başka bir
şey veremiyorlar.
Tahsil bahsine gelin-
ce, bunu da mektep-
lere terk ediyorlar.

Bu yolda hareketin çocuğu boyunduruk altında ezmekten evlâ olduğuna şüphe yoktur. Bunlara muvaffakiyet de isnat edilemez; çünkü, hiç olmazsa evlâtlarının inkişafına mani olacak bir harekette bulunmamışlardır. Fakat asıl muvaffakiyetli ebeveyn onlara denir ki çocuklarını göz hapsine almağa asla lüzûm görmeden onlara akilâne nasihatlerde bulunurlar ve zihinlerini yeni yeni fikir âlemlerine açarlar.

Tanıdıkların içinde bugün mevki sahibi olmuş bazı öyle erkekler, aile kurmuş öyle kadınlar bilir ki hayatlarına istikamet vermek hüsusunda ebeveynlerinin himmetlerini daima şükranla yadederek, Hemen hepsi eski nesle mensup olan bu ana-babalar ruhiyat ilminin yeni terakkilerinden feyzalamadıkları halde çocuklarını yetiştirmekte tetkik ve tahlile değer bir ehliyet ve dirayet göstermişlerdir.

Bunlardan biri
Mr. Morris
isminde
New York-

lu bir avokadın annesidir. Kocasının enikonu âlim bir adam olduğu için, ailenin sofrabaşı sohbetleri iki küçük oğulları için başlıbaşına bir ders yerine geçirdi. Bilahare avokat olan küçük oğlan daha yedi

yaşında iken Dikensin bütün romanlarını, uzun bir hastalık esnasında, annesinden dinlemişti. Madam Morris şiir zevkini oğluna o derece zerketmiştir ki, bugün avokat olan bu çocuk elân akşamları, sinirlerini yatıştırıp uyumak için, başkalarının yaptığı gibi zabita romanları okuyacak yerde Şekspirin eserlerini okur.

Disiplin meselesi evde hiç mevzu bahsolmazdı. Çocuklar terbiye ve nezaketi ebeveynlerine bakarak kendi kendilerine öğrenirlerdi. Çocukların haberi olmadan valideleri onları terbiye ederdi. İtaatsizlik ettikleri enderdi. Öerek peder, gerek valide fikri istiklâle çok hürmetkâr oldukları için, evlatlarının şahsi fikir ve mütalâaya malik olmalarına müsaade ederlerdi.

Çocuklar istedikleri gibi okurlardı. Bir gün amcazadelerinden biri on iki yaşındaki Nedi, Bayronun «Don Juan»ını okurken görüp annesine haber vermiş. Madam Morris bundan oğluna bir fevkal gelmeyeceğini söylemiş. Fakat bir gün çocuğun elinde Bokasin «Dekameron»unu görünce kitabı derhal müsadere etmiş. Yirmisekiz yaşına girdiği gün aynı kitabı nefis bir surette ciltletip Nede hediye etmiş.

Çocuklar evlendikten sonra, 50 yaşında dul kaian annelerile daimi surette temasta bulunmuşlar, ona karşı hürmet ve muhabbet kusur etmemişlerdir. Nedin hayatı üzerinde annesinin icra ettiği tesir tahmin ve tasayvurun fevkindedir. Bugün New Yorkta avokatlık eden Ned Morris annesine karşı olan muhabbeti saikasile kadın davasına iman etmiş, ve Amerikanın en ateşin bir feministi olmuştur.

Vaktile Meksikada maden işleri yapmış olan Mr. Boyd da çok şayanıdkkat bir babadır. İzdîvacından pek az sonra iş hayatından çekildiği için çocuklarının tahsil ve terbiyesile çok meşğul olabilmıştır. Akşamları bu küçük çocuğunu yatağa yatırmak adetidir. Çocuklarına kurtlara kuşlara dair çok tatlı masallar söyler, ekseriya onları ormanlarda gezdirir, tesadûf ettikleri bir ağaç kütüğü etrafında meraklı bir tarihîtabîî dersi verir.

Akşamları başka memleketlere, oraların medeniyetlerine dair kitaplardan uzun bahisler okuyup çocuklarına anlatır. Arada bir Meksika da başından geçen bir vakayı hikâye eder, taklitler yapar.

Mükemmel bir baba, muvaffakiyetli bir mürebbi olan Mr. Boyd aynı zamanda disiplin adamıdır. Beş çocuğundan üçüncüsü olan Katerin huysuz bir kızdır. Bazan bir taşkınlık yapacak olursa onu

kendi odasına yollar: «Göt orada kendi kendine düşün» der. Meselâ bugün de tutup yaptığı bir huysuzluğun kendisine ne pahalıya mal olduğunu anlatır.

Çocukları küçük yaşta iken gündeliklerini haftalık, aylık olarak verir, onları bu suretle idareye alıştıır. Kolleje gittikleri zaman bir senelik paralarını birden vermeğe başlamıştır. Verdiği paranın hüsnûsuretle istimalini ister ve hesabını sorar. Büyüdükleri zaman lüzumu halinde bankada ki hesabından para çekmek hususunda kendilerine müsaade vermiş ve bu müsaadesi hiç bir çocuğu tarafından suiistimal edilmemiştir. Mahrumiyetin terbiyeci faziletine kani değildir; fakat israfın da şiddetle aleyhindedir.

Feminist olduğu için kızlarının tahsiline ehemmiyet vermiştir. Bunlardan biri mimar, biri de iktisatçıdır.

Çocuklar her işleri hakkında babalarile istişare ederler. Babaları ekseriya onlara şu sözü söyler: «Sizin yapacağınız bir hata benim kadar hiç kimsenin fenasına gitmez. Fakat size yardım hususunda bana daima güvenebilirsiniz.»

Mr. Boyd anı bir zatürriyeden öldü. Kendisi, aralarındaki yaş, cins ve mizaç farkına rağmen beş çocuğu ile de sıkı bir temas halinde yaşadı, öldükten sonra bile, sanki hâlâ yaşıyormuş gibi, onların dilinden düşmedi. Bugün gerek kızlarının gerek oğullarının işi çok eyidir. Fakat bu harici muvaffakiyet içinde hepsinde teessüs etmiş derin bir seciye mevcuttur ki bu da tam manasile muvaffakiyetli bir baba olan o büyük şahsiyetin eseridir.

Netice itibarile şu denilebilir ki asıl mühim olan şey çocuğun kendi tarzı hareketinden ziyade, baba ile ananın çocuğa nümuneîmtisal olan halleridir. Ebeveynin cesareti, yüksek düşüncesi, fikri gayreti çocuğun arzu ve emellerini kamçılar, mukadderatını tayinde amil olur.

Çocuğun nefsine karşı itimatkar olması da aynı derecede mühimdir. Ebeveyn çocuklarında bilhassa bu hissin inkişafına çalışmalı ve onları karar sahibi olarak yetiştirmelidirler.

Spor Ölüyor

Muharriri: EŞREF ŞEFİK

Gene ne olduk? Spor hayatımızda her şey birdenbire durdu. Akşamları üçü, beşi bir yerde toplanan klüpçüler de çeneleri kilitlenmiş, dalgın dalgın elektrik ampullerine bakıyorlar...

Bu umumî bezginliğin neden geldiğini, arkamızda bıraktığımız senelere bakarsak bulabiliriz zannındayım.

Peşinen itiraf edelim ki, son seneler içinde hükûmetin her türlü yardımına rağmen sporun temelini atamadık, daha doğrusu bu işi milletin hayatına, sınıfların zevkine karıştıramadık. Biz sporcular ictimai sınıflarımız arasında, dilleri, yaşayışları, duyguları başka bir kabile halindeyiz.

Atletler nasıl idman yapıyor

Hâlâ Beynelmilel maçlarda Stadyom tribünlerini dolduranların ekseriyetini, başkaların helecanile sinirlerini kamçılamak isteyen bir nevi âsap hastalarile züppeler teşkil ediyor.

Sporcuların millete bu kadar yabancı kalmalarındaki kabahatin yarısı Federasyona aittir. Bugün Federasyondaki ekseriyet spor keyfini yapabilmek için memleketteki faaliyetten ziyade, ecnebi memleketlerde çarpışmağı daha faideli buluyor.

Sporcudan ziyade seyirciye ehemmiyet vererek çalışan, bu işte bizle yaşıt Avrupalılara bakarsak içimiz burkulur. Harpten evel Fransızlar en iyi takımlarını bizim talebe ile ekliyerek çıkarırdı. Bugün cenup vilâyetlerine bile vasatı Avrupanın en kuvvetli ekiplerini çağırıyorlar. Daha geçen hafta Viyananın meşhur -Rapit-i Marsilyada Fransızlarla iki ikiye berabere kalırken Pariste de Redstar -Olimpik Sparta ile bir- sıfır farkla sahadan yüz aklıyle ayrılıyordu.

Bu Futbolleri; Teniste altı sene içinde yetiştirdikleri genç Raketler dördü kere İngiltere'de, iki kere de Amerikada Fransa bayrağını se-

lâmlattılar; Marseyyezi her milletten seyircilere ayakta dinlettiler. Gülle ve güleste, aşağı yukarı aynıdır, hele Boksta Avrupanın metot hocaları olan Amerikalılar üç senedir rahat nefes alamıyorlar; eskiden hem eğlenmek hem de biraz adam dövmek için Avrupaya gelen Amerikan şampiyonları, bugünkü ziyaretlerinde ağızlarındaki (Çüvingom) larile bir kaç diş de brakararak dönüyorlar. Daha bir ay olmadı, küçücük Emil Pladner (tüy sıklet) dünya şampiyonu Amerikalı İzi Şuvarçı dövdü.

Genç Avrupalı Andre Rutis Karpantiye, Lödu, Krikiden sonra Amerika Rinklerinde dehşet saçıyor. Hele Amerikada spor yemek ve su gibi bir ihtiyaçtır.

Holivutta sinema artistlerinin yevmiyeleri Atletik kabiliyetlerle tayin ediliyor. Duglas Feyrbanks artistten ziyade atlettir. Atlamasız, dövüşsüz, ağaçlara, damlara tırmanılmıyacak bir filmdeki Duglas silik bir artisttir. Avrupada da spor sahneye kadar yetişmiştir.

Diskçi Paoli Paris büyük operasında rol alıyor. Boksla kazandığı milyonları israf etmiş olan Karpantiye şimdi hayatını sahneden çıkarıyor.

Son telgraflar İngiltere Hariciye Nezaretinde bir spor müdüriyetinin ihdas edildiğini bildiriyor; şu suretle spor harici temaslara da karıştı. Artık sokak telekkilerimizi değiştirecek zaman gelmiştir; aynen kopya ettiğimiz Avrupa Nizamnamelerini Tecvit üzere okumağı brakalım; inanalım ki sporu sporcudan ziyade milletin sevgisi yaratır. Halka Beynelmilel maçları telgrafla, gazetelerde göstermekte devam edersek sporu ebediyen gömeriz.

Zengin Muharrire

Nakli M. KEMAL

Edna Foseti mektubunu bitirip imzasını attı ve yazdığını gövden geçirirken acı bir te-
bessümle koltuğuna yaslandı:

«..... Otuz liralık bir çek leffediyorum. Fakat bu kat'iyen sonuncusudur. Ben milyoner değilim; halbuki hepiniz bende hesapsız para var sanıyorsunuz. Rica ederim, bunu artık anlayınız.

«Edna»

Edna bu sözlerin ne kadar faidesiz olduğunu biliyordu. Şimdiye kadar biraderine, hemşiresine, kendilerine dost namını veren tanıdıklarına, hatta hiç yüzlerini görmediği halde tabii delâletile müracaatta bulunan yabancılara böyle bir çok mektuplar yazmış, hiç bir tesiri olmamıştı.

Edna meşhur bir muharrire idi. Mücadele saî ile geçen sıkıntılı günlerinde tehayyül ettiği şöhrat ve servete ümidinin fevkinde bir derecede vasil olmuş, on seneden az bir müddet zarfında dört beş bin liralık irat getirecek bir servet edinmişti. Fakat bu zafer senelerindeki hayatına ircainazar ettiği zaman hiç kimseden samimî, hissî menfaattan azade bir dostluk görememiş olduğunu anlıyordu. Acaba birden bire servetini kaybetse ne olacaktı?

Annesi onun muvaffakiyetini göremeden ölmüştü. Babası ayyaş, kumarbaz bir adamdı ve bir rezalete meydan vermemek için kızının ona ne kadar para isterse vereceğini biliyordu. Erkek kardeşi de onun sehavetine güvenerek hiç bir işle meşgul olmuyor, serserilerle dolaşarak kalkıyordu.

Dostları ondan para alırlar, iadesini hiç bir zaman akıllarına getirmezlerdi. Her kes onu, hiç bir müracaatı reddetmez, hayırhah ve zengin bir kadın olmak üzere tanıyordu. İşte bu sabah postası yine beş tane rica mektubu getirmişti! Servetini böyle etrafa dağıta dağıta bir gün kendisi parasız kalırsa ne yapacaktı; en büyük bankerlerin, milyonerlerin de iflas ettiği görülmüyor mi idi?

Hayatında ancak altı ay mesut olmuştu ve bir gün bu tatlı rüyadan uyanmak istirabında kalmıştı... Bir gençle sevişiyordu. Onunla beraber bir sayfiye davetine gitmişlerdi. Orada başka misafirler de vardı. Gece yatmak için odasına çıktıktan sonra salonda unuttuğu bir kitabı hatırlamış ve yumuşak terlikleriyle sessizce aşağıya indiği zaman salonda şöminenin ışığında sevdiği gencin, kolları arasındaki bir kadına heyecanla şöyle fısıldadığını duymuştu:

— Emin ol. aramızda hiç bir şey değişmeyecek.. Hiç bir şey. Hatta evvelkinden daha bahtiyar olacağız: Ednanın parası. O zamandan beri hayatta yapılmaz kalmıştı.

* *

Kapıya vuruldu. İçeriye giren hizmetçi kız:

— Mister Holvan geldi, Madam, dedi.

— Buyursun.

Mister Con Holvan, uzun boylu, düşük omuzlu, kasirûlbasar bir adamdı. Edna onu daha annesinin sağlığında tanımıştı. O zaman sık sık evlerine gelirdi. Fakat Edna zengin olduktan sonra ziyaretlerini seyrekletirmişti.

Edna onu görünce:

— Siz benim yegâne hakikî dostumsunuz. Allaha şükür ki siz hiç değişmediniz! dedi.

Mister Holvan asaratika ve senayünefise meraklısı, sakın, mütevazî bir zattı. Az para kazanıyor, bittabi dar yaşıyordu. Ednanın dostları ona hiç tesadüf etmemişlerdi; çünkü o, bu sathî ve gürültülü halktan tevahhüş ederdi. Zaten Ednanın büyük davetlerine icabet edecek elbisesi de yoktu. O böyle bazen kimse olmadığı zaman uğrar, muharrire meşgul değilse onunla baş başa bir çay içerdi. Bazen ona küçük hediyeler getirdiği de olurdu.

Salonun kapusunu kaparken:

— Meşgul değilsiniz ya? diye sordu.

Edna:

— Hayır, hiç meşgul değilim... Şöyle karışma oturunuz, dedi.

— Zaten çok kalmıyacağım.

— Hayır, temelli kalmak üzere harice gidiyorum, ve bir az tevekkuftan sonra:

— Tali bir az gülümsedi. Cenubi Amerikada bir şirket bana iyi bir mevki teklif etti. Benim için fevkalâde bir fırsat!

Edmanın neşesi kaçmıştı:

— Cenubi Amerikaya mı gideceksiniz?.. Fakat bu çok uzak bir yer!

— Ben memnun olacağınızı zannediyordum.

Edna, önündeki kâğıtlara dalgın dalgın baktı.

Demek yegâne hakiki dostunu da kaybediyordu. Kendilerine dost diyen o bir çok tanıdıkları arasında yalnız bu adam şimdiye kadar ondan ne bir şey istemiş, ne de bir şey beklemişti.

Edna:

— O halde mutlaka bu akşam yemeğine

Pek sevimli ve cazip bir sesi vardı. Sözün devam ile:

— Doğrusunu söylemek lâzım gelirse çok oturmağa vaktim de yok. Size vedaa geldim.

Edna mütebessimane:

— Demek, nihayet bir tatil seyahatı yapacaksınız.. Buna çok memnun oldum.

gelmelisiniz.. Hayır, mazeret kabul etmem. Vaki hoşlanmadığınız bazı misafirlerimiz de olacak ama esasen onlardan ben de sizin kadar hoşlanmam. Madem ki son defadır, reddetmeyiniz. Bu kadar ısrar etmemin ayrıca bir sebebi de var...

Ve elini uzatarak:

— Rica ederim, Con, geliniz!

— Eğer bana hakikaten ihtiyacınız varsa...

Sonra gülümsüyerek, bir az da mahcûp bir tavurla ilâve etti:

— Hazır yeni bir suva-e elbisem de var...

Nihayet tedarik edebildim...

Edna kâhkaha ile gülererek:

— Öyle mi?... dedi. Ne çılgınca israf!

— Bu suretle sizi dostlarınızın yanında küçük düşürmüş olmayacağım!

Ednanın yüzünde bir işmizaz peyda oldu:

— Dostlarım! Diye mırıldandı.

Mister Holvan elini caketinin cebine sokarak:

— Size küçük bir hediye de getirmiştim...

Değersiz bir şey... Ufak bir veda hatırası. Böyle eski şeyleri sevdiğinizi bilirim, hakikî antika bir iğne kutusu...

Edna kutuyu aldı. Bu, mavi mineden yapılmış eski ve çatlak mini mini bir şeydi. Kapağında eski tarz tahrirle şu iki mısra kazılı idi:

"Beni esiriniz ettiniz.

Ya bilsbüttün bent ve ya azat ediniz."

Ednanın bir şey söylemediğini görünce:

— Bu eski kutunun hoşunuza gideceğini ümit ettim, dedi.

Edna, kutuyu yanı başına masanın üstüne koydu. Sonra ona:

— Bu hediyenizden ne kadar memnun kaldığımı, size bu gece söylerim, dedi.

Holvan akşama kadar Ednayı düşündü. Onu pek iyi tanırdı. Bu sabahki mülakatında onun bedbahtlığını hissetmiş, meysus olmuştu. Onu senelerden beri, daha böyle zengin ve meşhur olmazdan çok evelinden beri seviyordu ve onun etrafını ihata eden yalancı dostlar elinde soyulmasına daima müteessir oluyordu. Fakat madem ki bu hale karşı bir şey yapmak elinde değildi, böyle uzaklara gidip görmemesi müreccıhtı. Kalbinde ona karşı duyduğu derin merbutiyeti söylemeğe hiç bir zaman cesa-

ret edemeyecekti; izzet nefsi buna mani di... Kim bilir, belki bir gün o da kendisi gibi fakir düşerse... Fakat bu o kadar boş bir ümitti ki!...

Saat yediye doğru Holvan yeni suare elbisesile geldiği zaman Edna mutantan salonunda yalnız oturuyordu. Ona:

— Yemekte sekiz kişi olacağız. En çok nefret ettiğiniz insanlarla buluşacaksınız... Gel-diginize çok teşekkür ederim.

— Size dostlarınızın her hangi birine karşı nefret hissettiğime dair şimdiye kadar bir şey söyledim mi?

— Söylemenize hacet yok! Ben onu gözlerini de okudum.

Öteden beriden bahsettiler. Edna Cenubi Amerikaya dair eserler okuyarak ahval mehallieye vukuf peyda ettikten sonra kendisini orada ziyarete gideceğini söylüyordu.

Bu aralık hizmetçi kız odaya girdi:

— Madam, Leydi Tayler şimdi telefonla bu akşam maatteessüf yemeğe gelemeyeceğini haber verdi.

Edna:

— Pek âlâ! dedi.

— Mister Sampson da gelemeyecekmiş, Madam. Ben telefonla konuşurken uşağı gelip haber brakmış.

— Pek âlâ!

Hizmetçi çıktığı zaman Edna neşeli bir tavurla:

— Demek altı kişi kaldık! diyordu.

Holvan cevap vermedi. Edna kalktı, ona yeni ele geçirdiği nadide eski bir eseri getirip göstererek:

— Bakınız, diyordu, ilk tabı...

Hizmetçi yine geldi:

— Jeneral Sands da telefon etti, Madam. Gelemeyeceğine çok teessüf ediyor. Misis Sands rahatsızlanmış da...

Yalnız kaldıkları zaman Edna kâhkaha ile gülmeğe başladı:

— Şimdi dörde indik!

Holvan:

— Keşke yalnız sizinle ikimiz kalsaydık! Dedi ve birden bire bu cesaretinden o kadar utandı ki, yüzü kıp kırmızı kesildi; fakat Edna hiç farkına varmamış gibi idi.

Şimdi saat yedi buçuğu çalıyordu.

Edna müstehziyane:

— Müsafirlerime yedi buçukta gelmelerini rica etmiştim. Son kalan ikisi de vaktinde gelmediler. Bu nezaketsizliğe ne dersiniz? diyordu.

Bir az sonra hizmetçi kız:

— Saat sekize çeyrek var, Madam, dedi. Edna ayağa kalktı. Benzi kül kesilmiş olmasına rağmen tebessüm ediyordu:

— İşte istediğiniz gibi oldu. Sofrada yalnız ikimiz kaldık! dedi. Holvanın sabahleyin getirdiği küçük kutuyu eline alarak şetaretle:

— Bunu da yemek masasının üstüne koyayım. Öyle hissediyorum ki bu kutu bana şans getirecek!

Sofra sekiz kişilik hazırlanmıştı. Hizmetçi kız, boş kalan yerlerdeki gümüş takımlarını kaldırımağa davranırken Edna:

— Hayır, olduğu gibi bırakınız! dedi ve Holvana hitaben:

— Sizin yeriniz benim karşımda, masanın o bir ucunda olacaktı; fakat şimdi orası çok uzak... Şuraya oturunuz; diyerek yanındaki sandalyeyi gösterdi.

Edna yemek esnasında, sanki hiç bir şey olmamış gibi, son derecede neşeli idi. Holvan da elinden geldiği kadar bu neşeye mukabele ediyordu. Fakat kalbinde garip bir sıkıntı vardı. Edna, hizmetçileri savıp yalnız kaldıkları zaman önündeki şarap kadehini kaldırarak:

— Sıhhatime içiniz, Con! Saadetime! dedi.

Fakat o, cevap vermeğe vakit bulamadan Edna kadehini masanın üzerine bırakmış, yüzünü ellerile kapamıştı.

Holvan:

— Edna!

diyerek yerinden fırladı.

— Hayır! Rica ederim, yerinize oturunuz!

Edna bir dakika sakit kaldı. Sonra ellerini parlak, yaşsız gözlerinden çekerek:

— Ben zaten onların gelmiyeceklerini biliyordum! dedi.

— Ne demek istiyorsunuz?

Edna acı acı güldü:

— Bu kendilerine dost süsü veren insanlardan nefret etmekte hakkınız vardı. Ben onların mürailiklerine aldanyorum, zann ediyordunuz, değil mi?

Halbuki ben onların hakikî hislerini tamamilen keşfediyordum. Hatta son zamanlarda onlardan o kadar öğrenmeğe başlamıştım ki nihayet küçük bir pilan düşündüm... Onları bu akşam yemeğine davet

için yazdığım tezkerelerde, bu günlerde borsada pek çok para kaybettiğimi ve işlerimi yoluna koyuncuya kadar bana bir az yardımda bulunmalarını ilaveten rica etmiştim...

Edna burada güldü ve boş kalan altı sandalyeyi göstererek:

— İşte cevabı! dedi.

Uzun bir sükût oldu. Holvan kadehini kaldırarak:

— Afiyet ve saadetinize, azizem!

Edna başını salladı:

— Ben dünyanın en kimsesiz, zavallı bir kadınıyım, Con! Ve böyle söylerken yine yüzünü ellerile kapadı.

Holvan iskemlesinden kalkmış, boğuk bir sesle soruyordu:

— ... Hakikaten servetinizi kaybetmediniz ya?...

Edna onun yüzüne bakmıyarak başını salladı.

Holvan:

— Beni korkuttunuz!

Edna ellerini çekerek, mine kapağın üstündeki yazıyı yüksek sesle okudu:

"Beni esiriniz ettiniz.

Ya büsbütün bent veya azat ediniz..

Sonra ona yaşlar arasından yıldız gibi parlayan gözlerini çevirerek:

— Bu doğru mu, Con?

O zaman Holvan ömründe hiç bir zaman söyleyebileceğini zanetmediği şu kelimeleri ağzından kaçırdı:

— Sizi çok senelerden beri seviyorum!

Edna elini bütün kalbile ona uzattı:

— Cenubî Amerikaya sizinle beraber gideceğim, Con!

— Fakat siz beni sevmiyorsunuz ki!

— Seviyorum... Çünkü yalnız sizinle beraber bulunduğum zamanlar kendimde bahtiyarlık hissediyorum. Siz benim bir zamanki hayatımdan... Zengin olmazdan evvelki o mesut hayatımdan bir parçasınız...

— Fakat sonra beni de ötekiler gibi servetinizin arkasından koştu zanedecekler.

Edna hıçkırarak ağlıyordu:

— Bundan ne çıkar? dedi, beni böyle miskin dedikodulara ehemmiyet vermeyecek kadar sevmiyor musunuz?..

Holvan kalktı, onun sandalyesinin arkasına gelerek ellerini omuzuna koydu. Bir an bir şey söylemedi. Sonra uzandı, Ednanın henüz dolu duran şarap kadehini aldı:

— Saadetime! dedi ve eğilerek onu öptü.

Sinema

Norma Shearer

FAUSTTA, MARGUERITE

Rolünde

Papatyalar neler söylüyor. Yalnız, onların söylediğine daima inanmak doğru değil. Çünkü, bakınız, iki büyük resimde Marguerite çiçek falile nasıl memnun görünüyor. Sonra üst köşelerdeki iki resme bakınız - bu itimat onu ne hallere giriftar etti!

Âlemi

Bu Rolde Taganni ederken alınan Pozlar

Kabul edilmemiş bir genç kız duası :
«Gounod» nun operasının evela mesud
ve sonra bedbaht kahramanı; —sağdaki
resimde — tattığı huzuzatın ebediyen
devam etmesi için niyaz ediyor. Kar-
şı sahifenin alt köşesinde: mehtaplı
bahçede aşıkını bekliyor.

ŞEN ÇOCUKLAR

Mart! Yağmur biraz dınense rüzgâr başlıyor, rüzgâr biraz durursa kar yağıyor, hepsi sırasını geçirdi mi, hemen yeniden sırayı tekrar ediyorlar. Bu ne fena hava!

Jale ile Ferit pencerenin önünde yan yana durmuşlar, büyük tanelerle yağan yağmuru seyrediyorlardı. Fakat yağmuru seyretmek eğlence bile olsa insan öyle eğlenceden çabuk bıkar. Jale bıktı Feride dedi ki:

— Kuzum, yeni bir oyun biliyorsan söyle, canım çok sıkılıyor.

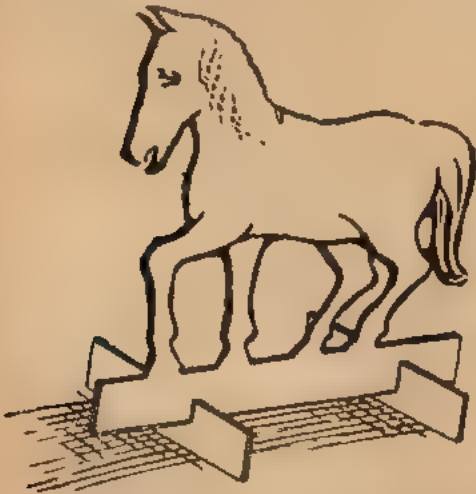
Ferit düşündü düşündü, nihayet bir oyun buldu:

— Gel seninle çiflik yapalım, dedi.

Jale her yeni oyuna olduğu gibi buna da çok sevindi. Ağabeyi öğretti o yaptı ve çok eğlendiler. Bakınız çifliği nasıl yaptılar: Evvelâ babalarının verdiği boş mukavva cigara kutularını bir araya topladılar; annelerinin sırf onlar oynasın diye aldığı yuvamlak uçlu makasları çıkarttılar, kalemelerini buldular ve her şey hazır olduktan sonra işe başladılar.

Ferit bir cigara kutusunun kapağına güzel bir at resmi çizdi. Jale onu dikkatle kesti. Ferit kutunun kenar parçalarından resimde gördüğünüz gibi ortası oyuk iki payandak yaptı. Atın ön ve arka ayaklarını oyuklara geçirdikleri zaman at kendi kendisine ayakta durdu!

Jale o kadar sevindi ve atı o kadar beyendi ki

daha da güzelleştirmek için koştu boyalı kalemle ve atı boyadı. Bundan sonra, kitapların da buldukları koyun, tavuk,

horoz, inek resimlerini kopye ettiler, kestiler boyadılar ve payandaklarla ayakta durduttular. Hepsinin birden manzarası o kadar güzel oldu ki, Jale sevincinden yerinde duramıyordu. Yaptıkça akıllarına baş-

ka fikirler geliyordu: İki güzel büyük ağaç resmi kestiler, yeşile boyadılar, payandakla ayakta durduttular ve hayvanları altına dizdiler. Sonra hatırlarına havuz yapmak geldi. Ağaçların altına bir ufak cam parçası

koydular. Ufacık balıklar kestiler, kırmızıya boyadılar, camın altına koydular, tıpkı havuzda yüzen balıklara benzedi. Havuzun başına eğilmiş bir kedi oturttular; sanki kedi, balıkları tutmağa çalışıyormuş gibi!

Bu kadar çok şeyi yapmak ve boyamak tabii epi uzun sürdü. Jale bu kadar oturmaktan yorulmuştu artık. Onun için Ferit a-

yakta oynanır bir oyun buldu: Yemek odasına gittiler. Her ikisi de gözlerini bağladılar.

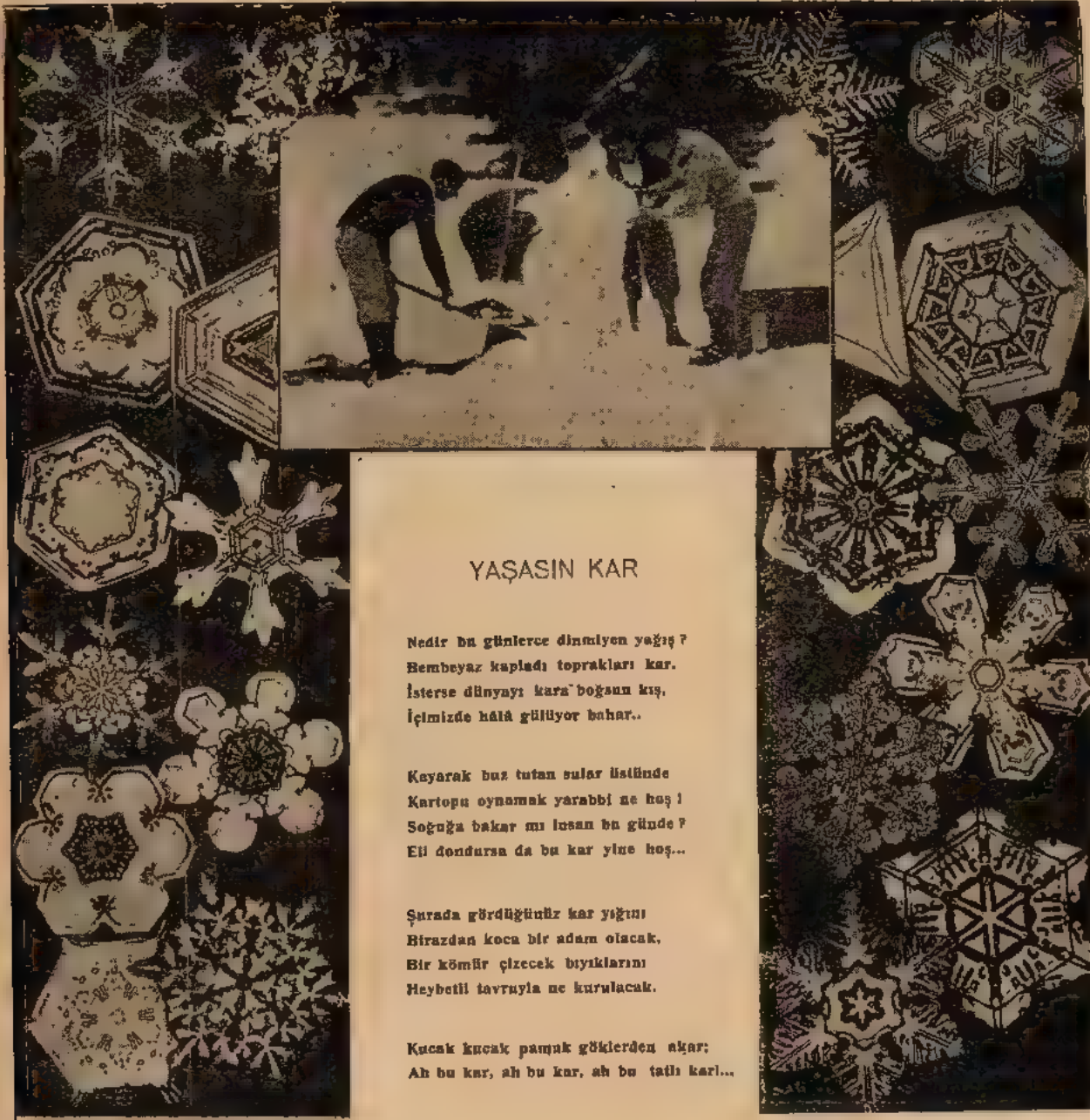
Ferit kedi oldu Jale fare. Ellerile masanın etrafını tuta tuta sessizce dönmeğe başladılar. Kedi fareyi tutmağa çalışacaktı, tabii fare de kaçacaktı. Fakat her ikisinin de gözleri bağlı olduğu için ancak ayak seslerinden birbirlerinin nerde olduklarını bilebilirlerdi, onun için çok sessiz hareket ediyorlardı. Bir seferinde Ferit Jalenin yanına gelmişti fakat gözü bağlı olduğu için görmüyordu. Jale onu işitti, dayanamadı güldü ve... Hemen yakalandı. Jale kedi oldu Ferit fare.

O kadar dikkatle oynadıklarından ve gözleri de bağlı olduğundan yağmurun durduğunu ne işittiler ne de gördüler. Gözlerini açtıkları zaman bir de ne görsünler - Mart

bu, ne yapacağı belli olmaz-güneş çıkmış parıl parıl parlıyor. Güle güle gezmeye gittiler.

Her Kar Topu Bir Sanat Galerisidir

YAŞASIN KAR

Nedir bu günlerce dinmeyen yağış ?
Bembeyaz kapladı toprakları kar.
İsterse dünyayı kara boğsun kış,
İçimizde hâlâ gülüyor bahar..

Kayarak buz tutan sular üstünde
Kartopu oynamak yarabbi ne hoş !
Soğuğa bakar mı insan bu günde ?
Eli dondursa da bu kar yine hoş...

Şurada gördüğünüz kar yığını
Birazdan koca bir adam olacak,
Bir kömür çıkacak büyüklüğünü
Haybetli tavrıyla ne kurulacak.

Kucak kucak pamuk göklerden akar;
Ah bu kar, ah bu kar, ah bu tatlı kar!...

Orta Oyunu Ne İdi ?

(Devam)

Diğer bir çok şeyler gibi artık tarihe karışmakta olan orta oyununun sabık emektarlarından, zaten kala kala ortada bir düzine bile insan kalmamıştır.

Meşhur mukallit ihtiyar terzi Salih, galiba Darülacezede.

Sepetçi Ali Rıza Efendi evindeki köşe mînderinde odunsuz, kömürsüz, hasta pinekliymiş. Zenne Cevdet işi tulûatçılığa dökmüş. Kavuklu Halim baba sefalet içinde bunamış. Peşekâr Saffet seyyar tulûatçılarla Anadolu'da geziyormuş.

Bir zamanlar orta oyunlarında kendisini gösteren Mono-

lok 1 Tahsine, gelince o da kaç sene var, işi Yahudiliğe dököp Hasköylü İzakla beraber sünnet düğünlerinde Hokkabaz yardaklığı yapıyor.

Marul Hayalî Memduh Beye gelince, o şimdi Peşekârlığını Defterdardaki mensucat fabrikasındaki kalem odasında yapıyor.

Ortada hâlâ mesleğe sadık kalan, hâlâ şurada, burada kendisini göstermeğe çalışan bir kimse kalmıştır ki o da Kavuklu Şişman Ali Beydir. Bari onu da Darübedayie alsalar da Ertuğrul Muhsinin Şimal edebiyatından naklettiği yüksek eserlerden bir şey anlamadıklarını itiraf eden tiyatro Münekkidi beylerin şerefine haftada bir sahneye çıkarp asri tekerlemeler söyletseler !

Ev Hanımı Sahifesi

Lezzetli Yemekler

Dikkat ettiniz mi, kış geceleri eğlenceleri arasında, gece yarısından sonra öyle bir zaman gelir ki, ahbablarınızın füsunu da, dansın ve eğlencenin şevki de tavsamağa başlar; fakat anlayışlı bir ev sahibi bu gergin devre hemen çare bulur, çünkü idrâk eder ki mesele gayet basittir: her kesin karını acıkmıştır. Bu suretle tam ihtiyacımız olduğu bir vakitte bilmediğimiz ve beklemediğimiz bir takım güzel ve leziz şeyler ikram ederek bizi marifetine meftun ve zahmetine minettar eder.

İnsan çok açken tatlı pastalar ve kurabiyelerden evel tuzlu bir şeyler ister; bu nushada sizin daha

bir çok şekillerde kendi zevkinize ve misafirlerinizin tab'ına göre değiştirebileceğiniz bir soğuk yemek ve bir kaç sandviç içi tarif edeceğim.

Jelatinli Soğuk Söğüş

5 yaprak jelatin

4 yemek kaşığı soğuk su

1 bardak süzölmüş et

veya tavuk suyu

1 bardak kaynamış et

veya tavuk parçaları

havuç parçaları, mayda-

noz, yeşil salatanın göbeği

Jelatini soğuk suyun içinde on dakika braka-
rak yumuşatınız, Kaynar etsuyunu ilâve ederek je-

Kış Oyunları

Artık kış gidiyor: Geceler şimdiden kısalıma başladı. Bir aya kalmaz kışa artık gelecek seneye kadar veda ederiz. Eminim ki İstanbul ahalisi bu soğuk zairi teşyi ederken hiç bir hüzün hissetmez; fakat geri baktığımız zaman bu uzun ziyareti bize hoş gösterecek dakikalar bulamazsak kabahati kendimizde aramalıyız. Çünkü, aleyhine söylenecek bir çok şeyler de' olsa, kışın aile arasında toplanıp uzun geceleri neş'e ile geçirmeğe verdiği fırsatlar her halde inkâr edilemez. Bu toplanmaları canlandıracak oyunlar, o kadar çok o kadar mütenevi ki oyun bilmemek yüzünden neş'esiz geçen gecelere mazetret bulmak güçtür.

İşte bir oyun ki şu son kış gecelerinin her hangi bir meclisini hoş geçirmeğe yardım eder: «Katil» diye korkunç bir isim taşıyan bu oyunu oynamak için oyunculardan birisi «katil» bir başkası «hâkim» intihap edilir, kalan oyuncuların hepsi «şahit» olurlar. Hâkim katili göstererek der ki:

«Bu Bey (Hanım) filânın katli ile maznundur.» Bunun üstüne her oyuncuya sıra ile birer sual sorarak ifadelerini dinler. Oyunun asıl güç tarafı buradadır. Çünkü iki ifade birbirini nakzederse, maznun hemen beraet eder. Bundan dolayı her oyuncu sorulan sualleri ve verilen cevapları fevkelâde dikkatle dinlemeğe mecburdur, böylelikle verdiği ifadelerde bir başkasının ifadesine zıt bir şey söylemeye çalışır. Maznun ile hâkim de tabii ifadeleri dikkatle takip etmeğe mecburdurlar çünkü tenakuzlara ancak hâkim veya maznun işaret ederse maz-

nun beraet edebilir. Maznun kendisi sual sormadığı halde şahitler arasında tenakuzu mucip olacak sualler bulabilirse bunları hâkim vasıtasile sormak hakkını haizdir. Hiç bir oyuncu «bilmiyorum» diyip oyundan kaçamaz, her suale cevap vermeğe mecburdur.

En ufak tafsilata bile dikkat etmek şarttır, çünkü, mesela, oyunculardan biri katil vak'asının sobah bir odada cereyan ettiğini söyler de, diğer bir oyuncu cevabında «taze üzüm» den bahsederse, bu tenakuz maznunu beraet ettirmeğe kâfidir. Her oyuncuya üç sual isabet ettikten sonra, maznun hâlâ beraet etmemişse hâkim bir ceza tayin eder ve oyun bir başka maznun ile tekrar başlar.

Bu çok dikkate mühtaç olan bir oyun olduğu için, oyuncuların zihni yorulduğu zaman, «kedi oyunu» gibi kolay bir oyun tecrübe ediniz. Kedi oyununu oynamak için oyunculardan birisi «kedi» olur, gider her hangi bir oyuncunun önünde diz çöküp üç defa «Miyav... Miyav... Miyav...» diye inler. Bunun elinden geldiği kadar gülünç bir tarzda söylemeye çalışır, çünkü intihap ettiği oyuncu her «miyav» da bir defa «Vah zavallı Samur!» demeğe mecburdur. Bunu söylerken biraz olsun gülümserse kedi kurtulur, gülen oyuncu kedi olup bir başkasının önünde miyavlamaya başlar. Eğer her üç defasında da hiç gülmeden cevap verebilirse kedi olan oyuncu bir başkasının önüne gidip miyavlarını tekrar eder.

Tarif edilince kolay bir oyun gibi duruyor. Fakat bir oda dolusu neş'eli ahbaplar arasında bir defa bu oyunu tecrübe edin de sonra hükmünüzü verin.

latini eritip içi ıslatılmış dört köşe bir kabın içine boşaltınız. Biraz koyulaşmağa başladığı zaman, et ve havuç parçalarını, maydanoz ve yeşil salata göbeğini ilâve ederek soğuk bir yerde dondurunuz, yeneceğinden biraz evel kalibile beraber sıcak su dolu bir kabın içinde bir iki saniye tutunuz. Bu suretle kenarları kalıptan kurtulur. Uzun bir tabağa devirip soğuk etle veya sandviçle beraber veriniz.

Taklit Havyar Sandviçi

1 bardak siyah zeytin 2 yemek kaşığı ince doğranmış mütenevvi turşu
2 yemek kaşığı mayonez

Çekirdeklerini çıkardıktan sonra zeytinleri et makinasında çekiniz. Gayet ince doğranmış karışık turşuyu ve mayonezi kıyılmış zeytinlere ilâve edip iyice karıştırınız. Bu sandviç içini fazla kuru bulursanız arzu ettiğiniz kıvama gelinceye kadar mayonez ilâve edebilirsiniz.

Sardalya Sandviçi

1 kutu sardalya balığı 1 yemek kaşığı tereyağı
2 yemek kaşığı zeytin limon yağı
kara biber

Sardalyaların etlerini ayıklayarak çatala iyice eziniz. Arzu ettiğiniz miktarda limon suyu ve karabiber ilâve ederek ezmekte devam ediniz. İki yemek kaşığı zeytin yağı ile sulandırdıktan sonra tereyağı ile kabartınız.

Sandviç içleri her türlü ekmeğin arasına sürülebilir fakat ekmeğin mütenevvi olursa daha cazip ve daha leziz olur. İki kuruş ve ya yüz paraya satılan parmak gibi ince uzun sandviç francalaları, Beyoğlunda Tünel Pasajındaki francalacıdan tedarik edebileceğiniz «Graham ekmeği», Parmak Kaptı ve Ağa Cami civarındaki pastacılar da bulunan siyah ekmeğin, alalade sandviç ekmeği veya çavdar ekmeği gayet elverişlidir. Sandviç yapmak için ekmeğin dilimlerini mümkün olduğu kadar ince kesin ve her sandviçin bir dilimine tereyağı, diğerine sandviç içi sürerek üst üste kapatıp bastırın. Kullanacağınız zamana kadar kuruyup açılmamaları için rütubetli bir peçeta içinde ağırca bir baskı altında muhafaza ediniz,

ÇOCUK BAKIMI

İştahsızlık

ken, diğer taraftan isteksiz yemesine mi bais oluyor?

Bu halin sebebi nedir?

Çaresi yok mu? Bütün bu sualler çocuk mütahassıslarını o kadar işgal etmiş ki bu iştahsızlığa bir de fennî isim vererek tababet kitaplarına ithal etmişler; bu hale «anoreksi» demişler.

Mütahassıslar bu hususta çocuklardan fazla annelerinde kabahat buluyorlar. Ve yeni isimli bu hastalığı tedavi etmek için işe evvelâ annelerinden başlıyorlar.

Evvelâ bir kaç kaide vazedip bunlara kat'î surette tebaiyet etmelerini annelerden bekliyorlar. Bu kaidelerin başlıcaları şunlardır:

Evvelâ çocuğu bir doktora götürüp iştahsızlığının bünyevî bir noksana, bir hastalığa delâlet edip etmediğini öğreniniz. Çünkü eğer çocukta bünyevî bir rahatsızlık varsa onun tedavisi tabii yalnız doktorların tavsiye edeceği usulde olabilir. Fakat eğer çocukta hiç bir rahatsızlık emaresi görülmezse, şu tedabir ittihaz edilmelidir:

Çocuğunuzun yemeklerini muntazam saatlerde veriniz. Çocuğunuzun yanında yemeğin iyiliğinden, fenalığından, umumiyetle yemekten bahsetmeyiniz.

Çocuk bir gün mutadından az yemek yerse hemen telâş etmeyiniz.

Yemekleri kabil olduğu kadar cazip ve temiz bir tarzda veriniz.

Şimdi bunları sıra ile tetkik edelim:

Her şeyde olduğu gibi, yemek saatlerinde de intizam sıhhatin ve iştahanın da başlıca şartlarından birisidir. Açlık uzvî bir hadisedir: Mide boş kaldığı zaman ta-

Muntazam temiz bir sofrâ ve çocukların kendilerine mâhsus yemek takımları iştahayı açmaya en çok yardım eden şeylerden biridir.

kallûs ederek yeniden hâzmedilecek mevadî kabul etmeğe hazır olduğunu dımağa haber verir. Biz buna açlık deriz. Her hangi bir cihazı muntazam işletmenin faideleri inkâr edilemez; mideyi de aynı saatlerde işletmek aynı saatlerde defitabîl olmasını ve binaenaleyh umumî sıhhatin iyileşmesini temin eder. Fakat yemek saatlerinde intizam demek körkörüne keyfî saatler tayin edip her ne olursa olsun bu saatlere uymak demek değildir.

Bilhassa iştahsız çocuklarda bu yemek saatlerini tayin etmek uzun tecrübelerle müstenit olmalıdır. Eğer görürseniz ki çocuğunuz 12 de iyi yemek yemiyor fakat 11 1/2 da yahut 11 de iyi yiyor, yemek saatini değiştiriniz. Çünkü olabilir ki çocuk 12 yi beklerse o kadar yoruluyor ki vücudu mühtac olduğu gıdayı reddediyor. Eğer yemek saatini değiştirmekle daha iyi neticeler elde ediyorsanız, çocuğu yemeğinden 1/2 saat evvel içeriye çağırıp yahut oyununu bıraktırıp dinlendiriniz. Belki iştahsızlığı yorgunluktan ileri geliyordu.

Çocuklara yemekten bahsetmemenin, üstlerine düşmemenin tesirini herkes görmüştür: Her çocuk umumiyetle annesinin yanında daha fena, yabancı birisinin yanında daha iyi yemek yer. Çocuklar büyükleri taklit eder. Büyükler yanlarında bir yemeği sevmediklerinden bahsederlerse çocuklar da o yemeği sevmezler. Bundan dolayı, yanlış bir zihniyete kapılarak: «Çocuğun kabahati yok, babası da o yemeği sevmezdi» derler. Ve bunu çocuğun önünde söyledikleri için o çocuğu o fena huydan geçirmek daha güç olur. Yemek sevip sevmemek irsî değildir.

Bundan başka çocuklar da büyükleri gibi en mühim mevkiyi işgal ettiklerini bilirlerse o mevkiyi kaçırmamak için ellerinden geleni yaparlar. Annelerinin bütün ahbaplarına: «Bizim ki de ağzına bir lokma yemek koymaz» diye şikâyet ettiği için çocuk böyle daima mükâlemelerin başlıca mevzuunu teşkil etmek zevkini kolay kolay kaçırmak istemez.

Buna karşı koymak için her ane çok sakın ve adeta lâkayd gibi davranmalı. Çocuğa en küçük yaştan başlayarak her önüne konulan

yemekten hiç değilse tadımlık bir parça yemesinde ısrar etmeli. Hiç bir şey söylemeden önüne yemeğinden bir parça koymalı ve eğer yemezse yine hiç bir şey söylemeden kaldırmalı. Ertesi sefere bu usulü tekrar etmeli.

Çocuk iyi yemek yerken bir gün iyi yemezse hemen telâş etmemeli. Bu hususta tabiate biraz daha itimat etmeli. İştahsızlık bazan tabiatın hastalığa karşı kullandığı en kuvvetli çarelerden birisidir. Her hangi bir sebepten dolayı yorgun düşen bir vücutta bir de yemek hazmetmek vazifesi de yüklenirse o vücudun hastalığa karşı mukavemeti azalır. Bir gün yememekle belki vücut mühim bir hastalık atlatmış olur.

Açlığın uzvî bir hadise olduğunu söylemiştik. İştaha, yani yemek yemek arzusu daha fazla ruhî bir hadisedir. Dımağ evelden yemek yemeği zevke ve hoş bir ihtisas olarak kayd etmiştir. Her açlık zamanında ilk hatırına gelen bu hoş ihtisas olur ve yemek arzusu artar. Bu hakikatten annelere bir ders çıkar: Çocukların yemeklerini kabil olduğu kadar cazip bir şekilde vermeli. Azarlarla, tehditlerle, ısrarlarla her yemek saati bir işkence gibi geçmemelidir. Sofranın temiz ve davet edici olmasına itina etmeli. Mevsimine göre bir kaç ci-cek bulundurmamak büyük küçük herkesin iştahasını açar.

Sevmediği mahallebiyi bir gün güzel bir kalıba döküp çocuğa yedirmek kabil olur. Çocuğun kendisine mahsus resimli tabakları, küçük bardakları, çatal kaşığı bulunursa yemeği daha zevkle yer. Çiçekli bir fincan nice azarların, tehditlerin, yalvarmaların içiremediği sütü içirmeğe muvaffak olmuştur.

Velhasıl, eğer çocuğunuzun iştahsızlığından şikâyetiniz varsa, evvelâ kendinizi tetkik ediniz. Yukarda saydığımız hususların birisinde veya bir kaçında kusur ediyorsanız hemen usulümüzü değiştirmeye azmediniz. Bu, sabır ve zahmete mütevakkıf bir şeydir. Doğru. Fakat neticesi çocuğunuzun sıhhati ve evinizin sükûnet ve rahatı olduğu için zahmetleriniz yerine sarfedilmiş olacaktır,

Akşam Elbiseleri

Akşam elbiseleri için en çok rağbet gören kumaşlar, krep saten, dantel ve tülledir. Tül bu mevsimde krep satenle rakabet edecek kadar çok kullanılıyor. Garnitür olarak, bu modellerde görüldüğü gibi, ya omuzda bir çiçek, yahut da belde eteğin geniş kloş godelerini tutan büyük bir taş toka kullanılıyor. Etekler hemen de istisnasız bir surette gayrimuntazam.

Yukardaki beyaz krep saten elbisenin solda bel-den çok seyyal bir akışla inen üç kat volandan ve omuzundaki çiçek demetinden başka bir garnitür yok.

Sağdaki elbise de kalçalarda hiç büzgüsüz sarılan, sonra etekte çok geniş ve çok uzun gayrimuntazam bir hat şeklinde devam eden hattı gösteriyor.

Yukardaki akşam elbisesi bu mevsime pek çok modellerde görülen kalçalar üstünde vücudun hatlarını takib eden hattı gösteriyor. Eteğin geniş volanları solda bir toka ile tutturulmuş.

Soldaki elbise düz bir beden üstüne belin iki tarafından sarkan kloş volanları ve omuzdaki gelincik demetile çok kibar bir akşam elbisesidir.

Mantolar

Artık Bahar geliyor. Havalar mantosuz gezecek kadar sıcak, kışkık mantoları giyecek kadar soğuk değilken, pardesüler, hafif mantolar kullanılacaktır. Bu modellerde gördüğümüz gibi çizgili İngiliz kumaşlarından, çok sık ve çok kullanışlı mantolar yapmak kabildir.

Yukardaki mantolar, gerek seyahat için, gerekse işe gidip gelmek için, yahut da şehirde alışveriş için gayet sık ve kullanışlı modellerdir. Sağdakinin cepleri ve arkasının ortasındaki verrev motifler çok orijinaldir.

Yukarda, sağdaki mantoda omuzlardan inen, sonra arkanın ortasında iki pli şeklinde aşağı uzanan hat, kısa boyluları uzun göstermeğe yardımcı eder.

Soldaki mantolar, gayet sade, fakat yakası ve kol kapakları yeni cereyanı gösteriyor.

Sağdaki mantolar gayet sade, fakat yakası ve kol kapakları yeni cereyanı gösteriyor.

Çay ve Sokak Elbiseleri

Büyük Paris terzilerinden Jenny ve Lanvin tarafından teşhir edilen modellerden seçilmiş olan bu dört elbisede görüleceği gibi moda hâlâ kloşlar, pliler ve godelerle eteklere bolluk veriyor ve ancak vakur ve sade hatlar gösteren elbiselere «şık» hükmünü verdiriyor.

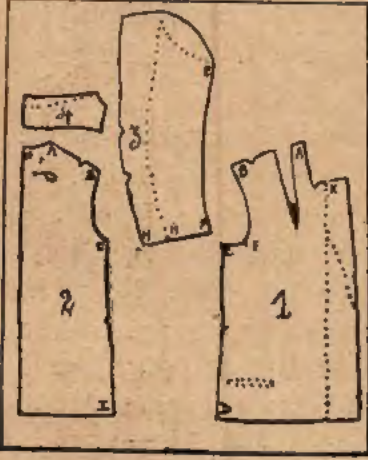
Genç kızlar için pek sade ve güzel bir model olan bu elbisenin plilli uçları önde yakanın altında bağlanan kravatı var.

Çok geniş bir etek, dillimlil beden, ve raglan kollar bu elbisede hemen göze çarpıyor. Kollar bilekte genişliyor.

Soldaki siyah kadife elbisenin beyaz krep maroken yakası ve kol kapakları, etekteki godesi ve yaka-daki jabosundan başka çarptırma yok.

Hafif bülzgütlü bir bedenli ve çok geniş kloş, bir eteği olan bu modelin kolları omuzlarda dar, bileklerde gittikçe genişliyor, bileğin üstünde açık bırakılıyor.

Elbise Kalıbının Tarifi

Bu ay karie-
lerimize taktim
ettiğimiz elbise
kalıbı baharda
düz ve yahut
plise bir etek
üstüne giyibile-
cek küçük bir
jaket kalıbıdır.

Bu jaketi herkes kendi yaşına ve zevkine mu-
vafık bir renkte yapabilir. Lacivert güzel bir
renktir; yaşı ve saçlarının rengi müsait olanlar
kırmızı dradan yapabilirler.

Bu kalıp dört parçadan mürekkeptir.

No. 1 — Ön parçasıdır.

No. 2 — Arka parçası. İki kat ku-
maş üstüne koyup arkanın ortasını
kumaşın katına koyunuz.

No. 3 — Kolun üst parçası. Kolun alt tarafını biçmek
için resimde gördüğünüz çizgili hattı takip edersiniz.

No. 4 — Yaka parçası.

Bu jaketi yapmak için 140 sm. lik bir kumaştan 2 met-
re lazım olacaktır.

Kalıplarda dikiş payı yoktur.

Bu zarif ve kibar çay elbi-
sesi siyah ve beyaz krep
satenden yapılmıştır. Yaka,
iki renkli uzun iki parça-
dan mürekkep, ve biri ar-
kadan, biri önden sarkan
uçlarile pek kibar bir ye-
nilik ilâve ediyor. Beldeki
volan da iki renklidir.

Bu sade ve kibar manto
her yerde giyilebilecek ka-
dar gösterişsiz, aynı zaman-
da resmi yerlerde giyile-
cek kadar da şıktır.

Bir Hayal İçin

(352 inci sahifeden devam)

tanbul sokaklarını dolaşan Buharalı hacılar kadar «Garibüddiyar» görünüyordular.

Baloda büfe ve dostlara ikram için tahsis ettiğim parayı üç gün kendikendimle çekişe çekişe ettiğim pazarlıklar neticesinde iki misline çıkarmıştım. Büfe civarında ve bazı masalar etrafında sinsi dolaşarak içki fiyatını uzun uzun tedkik ettim. Baloya erken gelmemin bir ikinci faydası da bu oldu.

Bu işleri bitirdikten sonra kapıya yakın bir yere gittim, bir direğe dayanarak dostlarımı beklemeye başladım. Onları görünce birdenbire yanlarına gitmiyecektim. Bir polis hafiyesi gibi bir zaman uzaktan takip edece, bir masaya oturmalarını bekliyecektim. Çünkü böyle yerlere ilk gelen bir parça evsahibi mevkiine geçer ve sonradan geleni en iy bir yere oturtmak ve fazla ikram etmek mecburiyetinde kalırdı.

Ben böyle inceden inceye çingene hesapları yapacak bir adam değildim amma, neçare, fıkrahık!

Gözlerim kapıdan giren kadın çehrelerinde idi. Fakat saat on bire yaklaştığı, salona girenler iyiden iyiye seyrekleştiği halde, o bir türlü görünmüyordu.

Yüreğimde gittikçe artan bir ezinti ile «galiba gelmiyecekler, bir manileri çıkmış olacak» diyordum. Dans çoktan başlamıştı. Fakat benim gözüm kapıdan ve kapının üstündeki saatten başka bir şey görmüyordu. En gürültülü ve neşeli çarlistonlar kulağıma romanslar kadar hazin, cenaze marşları kadar meşum geliyordu.

Nihayet bir cesaret hamlesile: «İhtimal değil mutlaka gelmiyecekler... Bu saatten sonra gelmelerine imkân yok» dedim. Tam bu esnada birisi kolumu tuttu, Ferit Hüseyin:

— Biz de belki gelmiştir? diye sana bakıyorduk, dedi. Yanında duran ufak tefek, nahif, esmer bir genç kız bana gülümsüyordu. Onu Feridin yanında görmesem, yüzüne dikkat etmesem İclâl olduğunu kat'iyen anıyamıyacaktım.

Baloya gelenler arasında yalnız kadınlara dikkat etmiş, onların arasında da İclâlî daha doğrusu zihnimin bir hayalini aramıştım. Çocuklukta gördüğümüz evleri, sokakları nasıl hayalimizde genişletip uzaklaştırsak, bu on dört yaşındaki kız çocuğu hayalini de anlaşılan, alabildiğine büyütüp değiştir-

miştım. Bir kaç gün evel Ferit Hüseyin kızkardeşinden bahs edince gözümün önüne büsbütün başka bir çehre getirmiş, daha garibi bunu hakikat sanmıştım.

Ben kapıda güzelliği ve tuvaletile gözleri kamaştıracak bir İclâlî görünmesini beklerken hakiki İclâl -nahif vücudu, zavalı tuvaletile- yanımdan geçmiş, belki benimle göz göze gelmişti de farkında olmamıştım.

Ayak üstü biraz konuştuktan sonra:

— Bir yere oturalım mı? dedim.

— Çok iyi olur, dediler. Kenarda garsonların pek uğramadığı bir köşede bir masa işgal ettik. İclâlde garip bir şey fark ettim. Baloya arkasını dönüyor, dalgın bir bakışla duvardaki bir kaç resmi seyretmeği dans edenlere bakmağa tercih ediyordu.

— Galiba iki kardeş arasında bir hafif kavga geçti, diye düşündüm. Ferit biraz sonra:

— İclâl baloya gidelim diye başımın etini yedi, şimdi de dansetmek istemiyor, anlaşılan sabaha kadar oturacağını... dedi.

Genç kız mahzun mahzun gülümsedi:

— Hastayım, ağabey, daha doğrusu bir kırılganlığım var... Canım istemiyor işte... Söz bu mevzu üstünde biraz uzayınca anladım ki genç kızın küskünü kardeşine değil hayata, etrafındaki insanların zenginlikten ileri gelen keyf ve neşesine ve zengin tuvaletlerine karşıdır. İclâlde daha teklifsiz olsaydık, ona bir teklifte bulunurdum:

— İclâl hanım... Seninle bir bahsa girişelim... Avucunu aç... Bu gece zihninden neler geçiyorsa sana bir bir söyleyim, derdim. O evvela inanmıyarak gülerdi. Ben bahsi kazandığım halde pek küçük bir şey, mesela bir dans lütfedeceğine dair bir vaat aldıktan sonra şöyle söyledim:

— Elinizin hüner ve marifeti sayesinde meydana gelmiş balo tuvaletinizin yaşadığınız vilâyet gibi burada az çok göz kamaştıracağını umuyordunuz. Yine orada olduğu gibi bu salonda da nikâh yahut mevlut merasimine çağrılmış gibi odanın etrafına çepeçevre sıralanmış sessiz sedasız bir takım insan kümesleri görmeği, siz içeri girdiğiniz zaman bunların size bakarak hayretle fısıldaşmalarını bekliyordunuz. Oirer girmez gördünüz ki bu vilâyetin havası başka vilâyetlerinkinden bambaşkadır. Buradaki tuvaletler yanında sizin elbiseniz gümüş yanında çikolata kalayları gibi kalıyor. Görüyorsunuz ki bu türlü türlü boruların, davulların, zillerin türlü rical sesleriyle kıyamet kopardığı salonda biz üçümüz, çöl-

de fırtınaya tutulmuş seyyahlar gibi, yalnız ve şaşkın görüyoruz; biz adeta yokuz. Kimse bizi görmiyor.

Ara sıra bize ilişen gözler -içlerinde iki ışık var gibi- birden bire sanki bizim kira ceketlerin cebindeki cüzdanları sizin tuvaletiniz altındaki eski bir ipek etekten bozma kombinezonu delip geçiyorlar.

Görürsünüz ki garsonlar bile tercümeihalimizi keşfetmiş gibi fıkarcılık matemimize hürmeten -civarımızdan kaçıyorlar... Siz bunun böyle olacağını nasıl olupta evelden anlayamadığınıza şaşıyor ve bu saatte burada olduğunuza üzülmüyorsunuz.

* *

Aramızda en çok cesaret ve teşebbüs sahibi olan Feritmiş. Birden bire silkinerek:

— Biz Allah aşkına hakimane düşüncelere dalmak için mi buraya geldik?..

«İclâl nedense benimle dans etmek istemedi. Fakat sen istersen rededemez» dedi.

Hakikî İclâli gördükten sonra kaç gündür onunla dans etmek için duyduğum heves birdenbire sönmişti. İsteksizliğimi belli etmemek için acemilikten bahsettim, ortadaki çekirge gibi çevik erkekleri, adeta kelebek gibi uçan kadınları görünce genç kızın da nefsine pek emniyeti kalmamıştı.

Mamafi kalktık. Zavallı çocuk, bir heyet karşısında imtihana giriyormuşuz gibi, eli ayağı titriyordu.

Söylemek ve birbirimizin ayağına başkça af dilemekle geçen birinci dansı—umumun arzusu üzerine—bir ikincisi, sonra bir üçüncüsü takip etti. Yerimize döndüğümüz zaman—uzun bir yorgunluktan sonra mükemmel bir banyo almış gibi—ferahlamış ve bambaşka insanlar olmuştuk.

Kendini muhîm bir muvaffakiyet kazanmış bir insan gibi cesur, nikbin ve şen görüyordum. İclâl de az çok o halde idi. Sonra aramızda anlaşılmaz bir yakınlık peyda olmuştu. Misafirlere bira ikram etmek istedim. Garson onu getirinmeye kadar bir ikinci dans...

Saat bire geldiği zaman İclâli seviyordum. Onu ilk gördüğüm zaman «hayaldeki İclâl», «hakikî İclâl» diye yaptığım tasnif gaip olmuştu. Şimdi «eski İc-

lâl», «yeni İclâl», vardı ve doğrusu aranırca yenisine karşı duyduğum his eskisine ihanet sayılacak kadar büyük ve başka idi. Fıkarcılık kime yaramıştı ki İclâle yarasin? O eski güzelliğinden çok şey kaybetmişti. On dört yaşının vadettiği inkişaf yarım kalmıştı. Vücudu pek sere serpe büyümemişti. Oüzeli cildi bozulmuş, kara kuru bir kız olmuştu.

Zavallının gözlerindeki renk bile adeta değişmişti. O gözler ki insanın çok kere ihtiyarlıkla bile yıpranmıyan, parlaklığını kaybetmiyen yeğâne uzuvleridir. Böyle olduğu halde onda başka neviden bir tatlılık peyda olmuştu. Fazla olarak bu yeni İclâlin hakikatı beni eski İclâlin hayali kadar korkutmuyordu. Hakikat hissini yavaş yavaş kayıp ettiğimi anlıyordum. Fakat yalnız içki hesabında bir yanlışlık yapmamak şartile bunda fazla bir tehlike görmiyordum. Ben bu baloya bir gecelik bir hayal içi. gelmemiş miydin? İclâl bana istediğimden ziyadesini veriyordu. Beş on liraya zevkin bundan fazlasını tedarik etmek kabil miydi?

Saat ikiye yaklaşıırken İclâle olan aşkım ciddi bir projeye inkılap etmeğe başlamıştı.

Söyle düşünüyordum:

— Bu sefalet kabre sürecektir değil ya!..

Elbette ben de işimi düzeltereğim... Maaşıma beş on kuruş zam yapılır. Allah defterini yazdırmak için adam arayan bir yeni cahil bakkal daha halkeder.... Bu kız da zaten gönlüne göre bir parti bulmaktan ümidini kesmiş... Gürültüsüz patırdısız evleniriz... Ben aile babası olduktan sonra tabii daha çok çalışırım... O da zaten tok gözlü bir kız... Baş başa verir, geçinir gideriz...

Senelerden beri bir türlü halledemediğim nice müşküller ve muammalar vardı ki, bu gecenin verdiği nikbinlikle, kendikendilerine çözümlü veriyorlardı. Aradan bir yarım saat daha geçse, İclâlle bir iki dans daha etsem galiba bu fikrimi -gayet mümkün ve makul bir şeyden bahseder gibi- ona açacaktım... Meğer bu dans ne çıldırtıcı bir bela imiş, Yarrabbi! Tevekeli merhum Ebussaut Efendi gibi ağır başlı hacıdan, hocadan nice adamlar kollarına bir kadın alıp kendilerini bu meydana brakmağa girdaba düşmüş gibi döne döne kayıp olup gitmiyorlar.

ABONE ŞERAYİTİ

(Posta ücreti dahil)

Türkiye için:

Seneliği 6 lira

Altı aylığı 3 lira

Ecnebi Memleketler

için:

Seneliği 4 dolar

Resimli Aylık Aile mecmuası

Adres: *Dilsizzade Ham No. 1-2*Telefon: *İstanbul, 4418*

Abonelerimize *Yeni Kitaplar* sayfelerimizden
intihap edecekleri —bir senelik abonelere ciltli,
altı aylık abonelere ciltsiz —bir kitap, posta
ücreti de idareye ait olmak üzere, hediye
gönderilecektir.

Her nüshada: bir
formalık bir edebî
ilâve, bir elbise
kahbı ve ya metin
harici renkli bir tab-
lo bulunacaktır.

Fihrist

Muharriri	Sahife	Muharriri	Sahife
Memlekete Dair:		Hikmet Kırıntıları:	
Harbin en tehlikeli anlarında Gazi	<i>Yakup Kadri</i> 329	Kargaların Ziyaleti	<i>Sema</i>
Konya	<i>N. Kemal</i> 325	Yıllardan sonra bir gün	<i>Sir</i>
Konya Asarâtika Müzesi	322	Kapanan Kapılar	<i>Cevdet Kudret</i> 353
Demir Yollarımız	<i>Şevket Sureyya</i> 338	Yaşasın Kar	389
Yeni Kitaplar:		Fen Âleminde:	
Türk Yılı	<i>(Yusuf Akçura)</i> 329	Hayvanların Düşündüklerine Dair Yeni Deliller(3)	331
Hikâye, Temaşa, Memleket:		Lahanadan Kömür (4)	335
Kalpten Kalbe	<i>Ercümen Ekrem</i> 343	Zayıflar Nasıl Kuvvetleşir	<i>Selim Sirri</i> 358
Bir Hayal için	<i>Reşat Nuri</i> 350	Çocuklar İçin:	
Tılsımlı Su,	<i>Semiha Vamık</i> 363	Şen Çocuklar (5)	388
Taştan Kalp,	<i>Vala Nureddin</i> 368	Kış Oyunları	391
İki Cami Arasında Beynamaz	<i>Kâmrân Şerif</i> 374	Ev Hanımı Sahifesi	390
Zengin Muharrir	<i>M. Kemal</i> 382	Çocuk Bakımı	392
İçtimâî, İktisadî, İlmî Makaleler:		Moda:	
Yirminci Asırda Güzellik, İyilik,		Akşam Elbiseleri	394
Doğruluk İdeali	<i>(A. C.)</i> 321	Mantolar	395
Taşkın Evlât Muhabbeti ve Neticeleri (1)	341	Çay ve Sokak Elbiseleri	396
Kardeşler Arasında Kin	<i>Dr. Mustafa Şakir</i> 354	Elbise Kalıbının Tarifi	397
Kooperatifçilik Nasıl Doğdu?	366	İlâveler:	
Evlât Terbiyesinde Muvaffakiyetli Anababalar (2)		Orta Oyunu (<i>Osman Cemal</i>) Üç renkli iki sahife- lik tablo	ressamı <i>Münif Fehim</i>
	<i>Kâmrân Şerif</i> 328	Elbise Kalıbı (bir jaket)	
Meşhur adamlar:		Spor:	
Piyer Küri ve Mme. Küri	361	Spor Ölüyor	<i>Eşref Şefik</i> 380
Şiirler:		Sinema Alemi:	
Mumlar ve Kapılar	<i>C. K.</i> 324	<i>Norma Shearer, Faustta</i>	
Dört Sone:	<i>Yaşar Nabl</i> 346		

Bu nushamızda yazı ve resim hususunda münderecatlarından istifade ettiğimiz bu mecmualara, teşekkür ederiz: Popular Science [3], [4], Ladies Home Journal, Good Housekeeping [1], [2], The House Beautiful, Child Life [5], Das Magazin.

Kabın Resmi «Ladies Home Journal» den alınmıştır.

İmtiyaz Sahibi ve
Mes'ul Müdür } **AHMET CEVAT**

Selâmet Matbaası